

**Επιδημιολογική Μελέτη Μεταναστών Που Διαβιουν Στην
Κυπρο: Νομικο Καθεστωσ, Θρησκευτικοτητα Και Ψυχικη
Υγεια**

Του

ΝΙΚΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Μεταπτυχιακό στις Εφαρμογές Ψυχολογίας και Συμβουλευτικής στην Κοινότητα

Θεολογική Σχολή της Εκκλησίας της Κύπρου

Λευκωσία, Κύπρος

2023

Υποβληθείσα στη Θεολογική Σχολή της Εκκλησίας της Κύπρου

σε μερική εκπλήρωση

των απαιτήσεων για την απόκτηση

του Μεταπτυχιακού Τίτλου

MASTER OF ARTS

**ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΠΟΥ
ΔΙΑΒΙΟΥΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ: ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ**

Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπουσες Καθηγήτριες

Μαρία Πετρίδου

Ιουλία Τελεβάντου

Επιτροπή Αξιολόγησης

Όλγα Σολομώντος-Κουντούρη

Μαρία Πετρίδου

Μαρία Σίκκη

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος

Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών

Όλγα Σολομώντος-Κουντούρη

Ημερομηνία Έγκρισης: 14 Ιουνίου 2023

Υπεύθυνη Δήλωση περί μη Λογοκλοπής

Εγώ ο Νίκος Παπαδόπουλος, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής και τις ποινές που αυτή δύναται να επιφέρει, με βάση τον Κανονισμό της Θεολογικής Σχολής της Εκκλησίας της Κύπρου, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Επιδημιολογική Μελέτη Μεταναστών που διαβιούν στην Κύπρο: Νομικό Καθεστώς, Θρησκευτικότητα και Ψυχική Υγεία» αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας. Επίσης δηλώνω υπεύθυνα πως όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει έχουν δηλωθεί με τον ενδεδειγμένο τρόπο στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές της διπλωματικής μου εργασίας. Σημεία που βασίζονται σε ιδέες, κείμενο ή / και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ο ΔΗΛΩΝ

.....

Αφιέρωση

Στη σύζυγό μου Δέσποινα- Μικαέλλα και στην κόρη μου Υβόννη

Ευχαριστίες

Η ολοκλήρωση αυτής της εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς τη διαρκή και πολύτιμη υποστήριξη της Δρος. Μαρίας Πετρίδου. Της οφείλω πραγματικά ένα μεγάλο ευχαριστώ για τη βοήθεια που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της εργασίας. Επίσης, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στους Αιμίλιο Ομαίρ, Ισμαήλ Μοχάμετ, Άχματ Αμπτουλμπάκι και Μόσταφα Χακίμ. Με βοήθησαν σε στιγμές δύσκολες που το είχα ανάγκη και η φιλία τους αποτελεί για μένα ιδιαίτερη τιμή. Επίσης, θέλω να ευχαριστήσω βαθιά τη σύζυγό μου, Δέσποινα Μικαέλλα Μικελλίδου που με την ουσιαστική συμπαράστασή της, την κατανόηση και πολύτιμη βοήθειά της με στήριξε να ολοκληρώσω τις μεταπτυχιακές μου σπουδές.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω τους γονείς μου Ανδρέα και Μαρία Παπαδοπούλου, για τη διαρκή τους υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου. Η βοήθεια τους ήταν πραγματικά ουσιαστική, ανελλιπής και πολύτιμη.

Περίληψη

Προηγούμενες έρευνες έδειξαν ότι το νομικό καθεστώς των μεταναστών/προσφύγων στη χώρα μετανάστευσης επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την ψυχική υγεία. Η παρούσα μελέτη έχει δύο κύριους στόχους. Αρχικά, να εντοπίσει τα επιδημιολογικά στοιχεία των μεταναστών που ζουν στην Κύπρο σχετικά με την ψυχική τους υγεία καθώς και να μετρήσει το επίπεδο θρησκευτικότητά τους. Κατά δεύτερο, να διερευνήσει την επίδραση του νομικού καθεστώτος των μεταναστών, τόσο στο επίπεδο της θρησκευτικότητάς τους όσο και στις ψυχικές δυσκολίες, όπως κατάθλιψη και άγχους που αυτοί δύναται να βιώνουν. Η συλλογή δεδομένων έγινε μέσω ερωτηματολογίων αυτό-αναφοράς και ακολούθησε ποσοτική μεθοδολογία. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή δεδομένων, δημιουργήθηκε για τον σκοπό της παρούσας έρευνας. Αποτελείται από τέσσερα μέρη και έχει συνολικά εξήντα επτά (67) ερωτήματα τα οποία εξετάζουν θέματα όπως η θρησκευτικότητα, η κατάθλιψη, το άγχος/στρες, και δημογραφικές πληροφορίες, ενώ ταυτόχρονα έγινε προσπάθεια για σκιαγράφηση της μεταναστευτικής εμπειρίας. Συνολικά, συμμετείχαν εβδομήντα τρεις (73) μετανάστες/πρόσφυγες ($M.O. = 35.25$ ετών, $T.A. = 12.25$) από δύο επαρχίες της Κύπρου, Λευκωσία και Λάρνακα (51,4% άνδρες, 42,9% γυναίκες). Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν πως δεν υπάρχει σημαντική συσχέτιση του μεταναστευτικού καθεστώτος (immigrant status) με την κατάθλιψη και το άγχος. Αντίθετα, μέσα από τις συσχετιστικές αναλύσεις διαφάνηκε ότι η άγνοια και η απουσία μεταναστευτικού καθεστώτος επηρεάζει σε σημαντικό στατιστικά βαθμό το άγχος και την κατάθλιψη. Πιο συγκεκριμένα τα άτομα που δεν έχουν καθορισμένο μεταναστευτικό καθεστώς έχουν τον υψηλότερο βαθμό άγχους και κατάθλιψης συγκριτικά με τα υπόλοιπα άτομα που έχουν άλλα μεταναστευτικά καθεστώτα. Επιπρόσθετα, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι δεν υπάρχει στατιστική συσχέτιση της θρησκευτικότητας με το άγχος, ή την κατάθλιψη, ή το νομικό καθεστώς του μετανάστη. Σε θεωρητικό επίπεδο, η παρούσα έρευνα σκιαγράφησε για πρώτη φορά τα επίπεδα της ψυχικής υγείας των μεταναστών στην Κύπρο, ενώ για πρώτη φορά μελετήθηκε η σχέση μεταξύ θρησκευτικότητας, ψυχικών δυσκολιών και μεταναστευτικού καθεστώτος. Σε πρακτικό επίπεδο, τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον σχεδιασμό προληπτικών και θεραπευτικών παρεμβάσεων των μεταναστών, ώστε να διευκολυνθεί η κοινωνική τους προσαρμογή στην Κύπρο.

Λέξεις Κλειδιά: μεταναστευτικό καθεστώς, θρησκευτικότητα, κατάθλιψη, άγχος/στρες

Abstract

The literature shows that the legal status of migrants/refugees significantly affects their mental health status. The study has two main goals. The first, is to identify the epidemiological evidence of immigrants/refugees who live in Cyprus in regard mental health and to measure the level of their religiosity. The second, is to examine the effect of the legal status of the migrants on their religiosity and on their psychological difficulties, such as depression and anxiety. The data collection was conducted using self-report questionnaires followed by a quantitative methodology. The questionnaire was created for the purpose of this research. It consists of four parts and has a total of sixty-seven (67) questions that examine topics such as religiosity, depression, anxiety/stress, basic demographic information, and migrants' experience. In total, seventy-three (73) migrants/refugees ($M = 35.25$ years old, $SD = 12.25$) from Nicosia and Larnaca districts of Cyprus participated in the study (51.4% men, 42.9% women). The results showed that there is no significant correlation of immigrant status with depression and anxiety. On the contrary, the ignorance and the absence of immigrant status have a significant impact on anxiety and depression. More specifically, immigrants who do not have a defined immigration status have the highest degree of stress compared to immigrants with other immigration statuses. In addition, the results showed that there is no statistical correlation of religiosity with anxiety or depression, nor with the legal status of the immigrant (immigrant status). At a theoretical level, this research outlined for the first time the levels of mental health of migrants in Cyprus. Additionally, for the first time the relationship between religiosity, mental difficulties and immigration status was studied for this immigrant population in Cyprus. On a practical level, the results of the research can be used to design preventive and therapeutic interventions for migrants to facilitate their social adaptation in Cyprus.

Key words: immigration status, religiosity, depression, anxiety/stress

Πίνακας Περιεχομένων

Υπεύθυνη Δήλωση περί μη Λογοκλοπής.....	ii
Αφιέρωση.....	iii
Ευχαριστίες.....	v
Περίληψη.....	vii
Abstract.....	ix
Κατάλογος Πινάκων.....	xiii
Κατάλογος Διαγραμμάτων.....	xiv
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	xv
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	xvii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	1
1.1 Εννοιολογικοί Ορισμοί.....	1
1.2 Μετανάστευση και Ψυχική Υγεία.....	10
1.3 Διαφορές Ψυχικής Υγείας Ανάλογα με το Νομικό Καθεστώς.....	14
1.4 Ψυχική Υγεία Μεταναστών που διαβιούν στην Κύπρο.....	15
1.5 Θρησκευτικότητα και Ψυχική Υγεία.....	16
1.6 Αναγκαιότητα και Σπουδαιότητα της Έρευνας.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΣΚΟΠΟΣ, ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ.....	19
2.1 Σκοπός της έρευνας.....	19
2.2 Ερευνητικά Ερωτήματα και Υποθέσεις.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	23
3.1 Συμμετέχοντες στην Έρευνα- Δείγμα.....	23
3.2 Διαδικασία Έρευνας.....	23
3.3 Ερευνητικά Εργαλεία.....	25
3.4 Ανάλυση Δεδομένων.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	29
4.1 Το Δημογραφικό Προφίλ των Μεταναστών που διαβιούν στην Κύπρο.....	29
4.2 Το Προφίλ των Μεταναστών όσον αφορά τη Θρησκευτικότητά τους.....	34
4.3 Προφίλ Ψυχικής Υγείας των Μεταναστών που διαβιούν στην Κύπρο.....	34
4.4 Το Νομικό Καθεστώς των Μεταναστών στην Κύπρο σε σχέση με την Ψυχική τους Υγεία.....	35

4.5 Η σχέση Θρησκευτικότητας, Νομικού Καθεστώτος των Μεταναστών και Ψυχικής Υγείας	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΖΗΤΗΣΗ.....	39
5.1 Συζήτηση των Αποτελεσμάτων της Έρευνας.....	39
5.2 Πλεονεκτήματα, Μειονεκτήματα και Προτάσεις για Μελλοντικές Έρευνες.....	42
5.3 Πρακτική Εφαρμογή Αποτελεσμάτων	45
5.4 Συμπεράσματα- Επίλογος.....	47
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	49
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	53
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	54
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β	63
.....	69
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ	70

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 4.1: Κατηγοριοποίηση Φύλου Συμμετεχόντων	29
Πίνακας 4.2: Προσωπική Κατάσταση Συμμετεχόντων	30
Πίνακας 4.3: Κατηγοριοποίηση Οικονομικής Κατάστασης Συμμετεχόντων	30
Πίνακας 4.4: Κατηγοριοποίηση Εκπαιδευτικού Επιπέδου Συμμετεχόντων	31
Πίνακας 4.5: Χώρες Καταγωγής Συμμετεχόντων.....	32
Πίνακας 4.6: Λόγοι Μετανάστευσης Συμμετεχόντων	33
Πίνακας 4.7: Μεταναστευτικό Καθεστώς Συμμετεχόντων	33
Πίνακας 4.8: Προφίλ Μεταναστών που διαμένουν στην Κύπρο σε σχέση με τη Θρησκευτικότητά τους	34
Πίνακας 4.9: Μέσοι Όροι και Διακύμανση Συναισθηματικών Δυσκολιών Μεταναστών που διαμένουν στην Κύπρο.....	35
Πίνακας 4.10: Διαφορές Φύλου στις Συναισθηματικές Δυσκολίες των Μεταναστες που διαμένουν στην Κύπρο	35
Πίνακας 4.11: Συσχετίσεις μεταξύ Θρησκευτικότητας, Νομικού Καθεστώτος, Κατάθλιψης και Άγχους.....	37

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 4.1: Επίδραση του Νομικού Καθεστώτος στα Επίπεδα Άγχους.....	36
Διάγραμμα 4.2: Επίδραση Νομικού Καθεστώτος στα Επίπεδα Κατάθλιψης	36
Διάγραμμα 4.3: Διαφορές Θρησκευτικότητας ανάλογα με το Νομικό Καθεστώς των Μεταναστών.....	37

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Παρουσιάζονται συνοπτικά όλες οι σημαντικές συντομογραφίες που έχουν χρησιμοποιηθεί στο κείμενο της πτυχιακής:

ΜΟ	Μέσος όρος
ΤΑ	Τυπική Απόκλιση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις αναρχές του 2020 στην Ευρωπαϊκή Ένωση ζούσαν 447,3 εκατομμύρια πολίτες¹ από τους οποίους 23 εκατομμύρια πολίτες (ποσοστό 5,1% του συνολικού πληθυσμού) ήταν πολίτες τρίτων χωρών ενώ 37 εκατομμύρια (ποσοστό 8,2% του συνολικού πληθυσμού) γεννήθηκαν εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή τη στιγμή με βάση τα στοιχεία της Έπατης Αρμοστείας² για τους Πρόσφυγες το 2019 υπήρχαν περίπου 26 εκατομμύρια πρόσφυγες από τους οποίους 2,6 εκατομμύρια περίπου διαβιούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ καταληκτικά αξίζει να σημειωθεί πως μέχρι και 2020 είχαν υποβληθεί περίπου 4,1 αιτήσεις για άσυλο σε όλο τον κόσμο.

Είναι εξαιρετικά σημαντικό να σημειώσουμε στην παρούσα εισήγηση πως οι μεταναστευτικές ροές για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ιδιαίτερα αυξημένες τα τελευταία χρόνια και πως γίνονται προσπάθειες για να μπορέσει να προσφερθεί ένα καθολικό σύστημα υποδοχής, προστασίας και υποστήριξης των ατόμων που επιλέγουν να μεταναστεύσουν προς την Ευρωπαϊκή Ήπειρο ενώ την ίδια ώρα παρατηρείται η υιοθέτηση πολιτικών που στόχο έχουν να καθοδηγήσουν τη διαχείριση των νέο-εισερχόμενων μεταναστών.

Η μετανάστευση είναι πολύ-σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο μπορεί να επιβαρύνει κάποιες φορές και τον ψυχισμό των μεταναστών ενώ η ψυχική υγεία αυτής της πληθυσμιακής ομάδας εύκολα παραλείπεται από σημαντικές συζητήσεις που αφορούν τη

¹Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα στατιστικά δεδομένα που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορούν να εντοπιστούν στο πιο κάτω σύνδεσμο: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_el

² Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα στοιχεία που παρέχει η Έπατη Αρμοστεία μπορούν να εντοπιστούν εδώ: <https://www.un-hcr.org/gr/%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC>

χάραξη πολιτικής γιατί δεν θεωρείται τόσο σημαντικό όσο άλλα ζητήματα που αφορούν τις μεταναστευτικές ροές.

Σε αρκετές περιπτώσεις η μετανάστευση δύναται να είναι μια πορεία προς ένα άγνωστο και αβέβαιο μέλλον, το οποίο μπορεί να προκαλεί πίεση, άγχος, αυξημένο στρες. Και οι συγκεκριμένες ψυχικές καταστάσεις βασίζονται αρκετές φορές σε μη ρεαλιστικές ή υπερβολικές προσδοκίες και κοινωνικές πιέσεις που επιδέχονται οι πληθυσμοί που μετακινούνται.

Μέσα από τη μελέτη της βιβλιογραφίας (Posslet et al., 2020) προκύπτει πως η ψυχική υγεία των αιτητών ασύλου και των προσφύγων είναι πραγματικά ευάλωτη και χρίζει ιδιαίτερης προσοχής από μέρους της κοινωνίας υποδοχής. Αρκετές έρευνες καταδεικνύουν πως οι μετανάστες διαφαίνεται να έχουν αυξημένα ποσοστά μετα-τραυματικού στρες, κατάθλιψης, άγχους και αυτοκτονικούς ιδεασμούς (Hereen et al., 2014). Πιο συγκεκριμένα με βάση αρκετές έρευνες καταδεικνύεται πως η ψυχική υγεία των αιτητών ασύλου φαίνεται να είναι πιο εύθραυστη από αυτών που έχουν εξασφαλίσει κάποιο καθεστώς παραμονής (Muller et al., 2018). Ενώ η επιβολή σκληρών κυβερνητικών μέτρων από κυβερνητικούς σχηματισμούς επίσης επιδεινώνει σημαντικά την ψυχική τους υγεία (Posslet et al., 2020). Επίσης, η βιβλιογραφία μέσα από αρκετές ερευνητικές πρωτοβουλίες υπογραμμίζει πως τα αισθήματα προστασίας, ασφάλειας και βεβαιότητας τείνουν να ενισχύουν την ψυχική υγεία των μεταναστών παρά να τη θέτουν σε κίνδυνο (Posslet et al., 2020). Ενώ στον αντίποδα τείνουν να τοποθετούνται χρονικές καθυστερήσεις στην εξέταση του αιτήματος, εργασιακοί και εκπαιδευτικοί περιορισμοί, κοινωνική απομόνωση και απώλειες αγαπημένων προσώπων. Όλα αυτά τα ζητήματα θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν για την υιοθέτηση νέας κυβερνητικής πολιτικής ή δράσης είτε νέων θέσμιων που θα επιφέρουν αλλαγές στον τρόπο διαβίωσης αυτής της κοινωνικής ομάδας ανθρώπων.

Με βάση τα ελλιπή στοιχεία όσον αφορά τους μετανάστες που διαβιούν στην Κύπρο, σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η επιδημιολογική σκιαγράφηση των δημογραφικών στοιχείων, του νομικού καθεστώσ, της ψυχικής υγείας και της θρησκευτικότητας αυτής της ευάλωτης ομάδας. Με την περαιτέρω κατανόηση για το πως το νομικό καθεστώς του μετανάστη επιδρά στη θρησκευτικότητα και στη ψυχική υγεία των μεταναστών θα συμβάλλει στην καλύτερη κοινωνική προσαρμογή των μεταναστών στην Κύπρο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1 Εννοιολογικοί Ορισμοί

Η αυξητική τάση που παρουσιάζουν τα μεταναστευτικά ρεύματα (Haas, et al., 2020) προς την Ευρωπαϊκή Ήπειρο σε συνδυασμό με την ύφεση που παρουσιάζουν οι αγορές και τη σημαντική αύξηση των ποσοστών των ακρο-δεξιών κομμάτων σε διάφορες χώρες, έχουν καταστήσει το ζήτημα της μετανάστευσης, αλλά και της μεταναστευτικής πολιτικής σε ένα από τα πιο σύνθετα και μείζονα πολιτικά ζητήματα της σημερινής εποχής (Haas et al., 2020).

Η μεγάλη ομολογουμένως συμβολή της ακαδημαϊκής έρευνας τόσο στην εξεύρεση πολιτικών διαχείρισης των μεταναστευτικών εισροών και κοινωνικής ενσωμάτωσης των υφιστάμενων όσο και στην ανάλυση των ακρο-δεξιών πολιτικών κομμάτων (Haas et al., 2020) έχει παραμερίσει τη συστηματική επισκόπηση της ψυχικής υγείας των μεταναστών, μιας πραγματικά πολύ ευάλωτης ομάδας ως προς τα ζητήματα της ψυχικής υγείας.

Δεδομένου πως οι ροές τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν κατακόρυφη άνοδο χωρίς ιδιαίτερα σημάδια πραγματικής μείωσης κρίνεται ως απαραίτητη η συνεχής εξέταση των παραμέτρων που επηρεάζουν την ψυχική τους υγεία όπως και η χάραξη συγκεκριμένης πολιτικής ως προς την καλύτερη αξιολόγηση, διάγνωση και έγκαιρη και ποιοτική παρέμβαση σε περιπτώσεις μεταναστών που χρίζουν κάποια μορφής αρωγή στον τομέα αυτό (Posselt, et al., 2020).

Μέχρις στιγμής η ακαδημία διαφαίνεται πως δεν έχει επιδείξει πολύ θερμό ενδιαφέρον ως προς τη μελέτη του συγκεκριμένου ζητήματος, και πιο συγκεκριμένα στους παράγοντες που μπορεί να επηρεάζουν την ψυχική υγεία των μεταναστών. Παρόλα που το ακαδημαϊκό ενδιαφέρον δεν είναι το προσδοκώμενο, μπορεί κάποιος ανατρέχοντας στην

υπάρχουσα βιβλιογραφία, να εντοπίσει ένα ικανοποιητικό αριθμό υλικού χρήσιμο ως προς την εξέταση του εν λόγω ζητήματος. Συγκεκριμένα, τόσο η Posselt (2020) όσο και ο Hereen και οι συνεργάτες (2014) στα άρθρα τους τονίζουν πως οι επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των αιτητών ασύλου φαίνεται να είναι πολύ πιο έντονες σε σχέση με αυτούς που έχουν εξασφαλίσει κάποιο καθεστώς παραμονής.

Θεωρούμε πως αυτή η παρατήρηση θα έχει ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον να εξεταστεί και στην Κυπριακή πραγματικότητα για να γίνει αντιληπτό εάν αυτή η παρατήρηση μπορεί να απαντηθεί και εδώ. Για μια πιο ενδελεχή όμως ανασκόπηση όμως αυτού του ζητήματος απαιτείται μια πιο προσεχτική εξέταση των επιμέρους όρων και εννοιών που αποτελούν και τα δομικά στοιχεία αυτής της παρατήρησης.

1.1.1 Μετανάστis / Μετανάστευση

Παρουσιάζει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον η εξέταση της συγκεκριμένης έννοιας αφού διαφαίνεται μέσα από την ανάλυση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας πως η έννοια της μετανάστευσης είναι ιδιαίτερος απλή έως απλοϊκή χωρίς ιδιαίτερες εννοιολογικές προκλήσεις ως προς την κατανόησή της. Πιο συγκεκριμένα η μετανάστευση ορίζεται ως η μετακίνηση ανθρώπων από μια χώρα σε μια άλλη (Haas et al., 2020), με την πρόθεση να εγκατασταθούν σε αυτή, ενώ δεν έχουν απαραίτητως κάποια σημαντική προηγούμενη σχέση με τη χώρα (ουσιαστικά δεν είναι υπήκοοί της). Σε αυτό το σημείο μπορεί να σημειωθεί πως οι μετακινήσεις και μετεγκαταστάσεις ανθρώπων μέσα στην ίδια τη χώρα που διαβιούν θεωρούνται επίσης ως μεταναστευτικές κινήσεις (πολλές φορές για να γίνει η διάκριση ανάμεσα στις δύο μεταναστεύσεις γίνεται αναφορά στη βιβλιογραφία σε μετανάστες και εσωτερικούς μετανάστες). Εύκολα γίνεται αντιληπτό πως ο συγκεκριμένος ορισμός πέρα από τη φαινομενική απλότητά του είναι μια έννοια διευρυμένη αρκετά. Ως αποτέλεσμα μπορεί να αγκαλιάζει πολλές κατηγορίες ανθρώπων που παρόλο που μετακινούνται, το κάνουν για διαφορετικούς λόγους και με διαφορετικούς τρόπους. Οι λόγοι

που επιλέγουν ή εξαναγκάζουν τους ανθρώπους να μετακινηθούν αποτελούν το εφελτήριο για την ανάγκη μιας νέας οριοθέτησης εντός του διευρυμένου μας αρχικού ορισμού. Κάτω λοιπόν από τον ευρύ όρο μετανάστης θα μπορούσε κάποιο άτομο να είναι και αιτητής ασύλου, πρόσφυγας, οικονομικός μετανάστης, ερωτικός μετανάστης, μετανάστης επισκέπτης-εργάτης, περιβαλλοντικός μετανάστης, αλλά και μετανάστης υψηλής εξειδίκευσης (Haas et al., 2020).

1.1.2 Είδη μετανάστευσης

Μέσα από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος πως η μετανάστευση, διακρίνεται σε τέσσερα είδη. Πιο συγκεκριμένα τα τέσσερα είδη μετανάστευσης προκύπτουν από τους λόγους που αναγκάζουν ένα άτομο να εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής του και την επιλογή του να κατοικήσει σε μια ξένη χώρα. Έτσι έχουμε τις ακόλουθες κατηγορίες μετανάστευσης (Haas et al., 2020):

α) Ατομική και Ομαδική μετανάστευση:

-Ατομική μετανάστευση είναι όταν μεμονωμένα άτομα επιλέγουν να εγκαταλείψουν τη χώρα καταγωγής τους και να εγκαθίστανται κάπου αλλού.

-Ομαδική μετανάστευση είναι όταν ομάδες ανθρώπων επιλέγουν να εγκαταλείψουν τη χώρα καταγωγής τους και να εγκαθίστανται κάπου αλλού.

β) Εσωτερική και Εξωτερική μετανάστευση:

-Εσωτερική μετανάστευση πραγματοποιείται όταν η μετακίνηση των ανθρώπων γίνεται στα όρια της χώρας που διαβιούν.

-Εξωτερική μετανάστευση πραγματοποιείται όταν η μετακίνηση των ανθρώπων γίνεται πέρα από τα όρια της χώρας που διαβιούν.

γ) Εκούσια και Ακούσια μετανάστευση:

-Εκούσια μετανάστευση έχουμε όταν η μετακίνηση των ανθρώπινων ομάδων έχει ως σκοπό να μειωθούν οι στερήσεις που βιώνουν, αλλά και να βελτιωθούν οι συνθήκες διαβίωσής τους.

-Ακούσια μετανάστευση έχουμε όταν λόγω πολιτικών, θρησκευτικών ή άλλων διώξεων πολλοί άνθρωποι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τον χώρο διαμονής τους και να αναζητήσουν ασφαλές καταφύγιο σε κάποιο άλλο χώρο, είτε εντός της χώρας διαβίωσής τους είτε σε κάποια άλλη χώρα.

δ) Προσωρινή ή Μόνιμη μετανάστευση

- Προσωρινή μετανάστευση έχουμε όταν η μετακίνηση κάποιου ατόμου ή ομάδας γίνεται για ορισμένο χρονικό διάστημα, καθώς υπάρχει πρόθεση της επιστροφής στη χώρα καταγωγής.

- Μόνιμη μετανάστευση έχουμε όταν η μετακίνηση κάποιου ατόμου ή ομάδας γίνεται χωρίς να υπάρχει καθορισμένο χρονικό πλαίσιο επανόδου ή δεν υπάρχει καμία πρόθεση επανόδου στη χώρα καταγωγής.

1.1.3 Νομικό Καθεστώς

Έχοντας αναλύσει τον όρο του μετανάστη και της μετανάστευσης γενικότερα, γίνεται αντιληπτό πως προκύπτουν διάφορες κατηγορίες μεταναστών που ορίζονται κυρίως με βάση το καθεστώς ή ακόμη τις συνθήκες μετανάστευσης στη χώρα που τον υποδέχεται (Haas, et al., 2020). Έτσι έχουμε αρχικά την κατηγορία των νόμιμων μεταναστών, πολίτες που δεν ανήκουν στο κράτος υποδοχής και που έχουν εισέλθει στη χώρα νομότυπα και έχουν εξασφαλίσει προηγουμένως ένα νόμιμο καθεστώς παραμονής στη χώρα που τους επιτρέπει να ζουν και να εργάζονται εάν το επιθυμούν σε αυτήν νόμιμα. Σε αυτή την κατηγορία υπάρχουν άτομα που μπορεί να διαβιούν στη χώρα υποδοχής κάτω από το καθεστώς του μετανάστη υψηλής ή χαμηλής εξειδίκευσης, ερωτικού μετανάστη, οικονομικού μετανάστη,

πρόσφυγα και του φοιτητή μετανάστη (Haas, et al., 2020). Αντίθετα, στην περίπτωση που κάποιος μετανάστης εισέλθει στη χώρα υποδοχής παράτυπα, χωρίς να ακολουθήσει τις νομικές διαδικασίες που ορίζει το εκάστοτε κράτος υποδοχής, τότε ο μετανάστης θεωρείται παράτυπος/παράνομος. Και αυτό διότι δεν έχει εξασφαλίσει εκείνες τις πρόνοιες που θα του επέτρεπαν να το κάνει (ταξιδεύει χωρίς έγγραφα ή με πλαστά έγγραφα, διώκεται για συγκεκριμένης φύσης εγκλήματα, παραβίασε τους όρους διαμονής κ.ά.) (Haas et al., 2020). Στην ίδια κατηγορία δύναται να εμπίπτουν και μετανάστες που μπορεί να εισήλθαν νόμιμα στη χώρα υποδοχής σε κάποια χρονική στιγμή, αλλά σε κάποια στιγμή της ζωής τους επέλεξαν να παραβιάσουν εκείνους τους όρους που τους επέτρεπαν να παραμείνουν. Ένας πολύ συχνός λόγος που μπορεί να συμβεί αυτό είναι να παραβιάσουν τους χρονικούς περιορισμούς που είχε επιβάλει το κράτος υποδοχής ως προς τη διαμονή αυτών των ατόμων (Haas et al., 2020).

Μια ακόμη πολύ συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων που έχει συγκεκριμένο νομικό καθεστώς είναι και οι αιτητές ασύλου. Οι αιτητές ασύλου είναι άνθρωποι που έχουν μετακινηθεί σε μια χώρα διαφορετική από τη χώρα καταγωγής τους, χωρίς τη θέλησή τους, και έχουν καταθέσει αίτημα ασύλου. Το αίτημα ασύλου είναι μια νομική διαδικασία που με βάση τις συνθήκες της Γενεύης είναι μια μορφής κρατικής προστασίας απέναντι σε άτομα που έχουν δικαιολογημένο φόβο ή ανησυχία ότι θα διωχθούν και θα κινδυνεύσουν εάν επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους. Συνήθως οι φόβοι ή οι ανησυχίες μπορεί να αφορούν διωγμούς λόγω θρησκείας, πολέμου, μέλους σε κάποια κοινωνική ομάδα ή πολιτικών απόψεων. Στην περίπτωση που το εκάστοτε κράτος κρίνει ως δικαιολογημένη αυτή τη φοβία ή ανησυχία τότε το αίτημα για άσυλο γίνεται δεκτό και τότε αποκτά το άτομο το δικαίωμα να διαβιεί στη χώρα υποδοχής με το προστατευτικό καθεστώς του Πρόσφυγα (Haas et al., 2020).

Όπως διαφαίνεται το νομικό καθεστώς είναι από τα σημαντικότερα σημεία που μας επιτρέπουν να οριοθετήσουμε τον όρο του μετανάστη καθώς οι νομικοί παράμετροι επιτρέπουν την καλύτερη επικέντρωση σε ομάδες που μπορεί να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους. Χαρακτηριστικά να αναφέρουμε πως το νομικό καθεστώς κάποιου μετανάστη ορίζει και καθορίζει σε ένα μεγάλο βαθμό τον τρόπο διαβίωσης, το επίπεδο διαβίωσης, την πρόσβαση σε υπηρεσίες ιδιωτικές και δημόσιες, τους τομείς εργασίας, τον βαθμό ευαλωτότητας και την ποιότητα ζωής που μπορεί να απολαύσει κάποιος. Ένας νόμιμος μετανάστης έχει τη δυνατότητα να εργαστεί σε διάφορους τομείς παραγωγής, να διαμείνει και να κινηθεί όπου επιθυμεί, σε αντίθεση με κάποιον παράτυπο μετανάστη που μπορεί να διαβιεί σε άσχημες συνθήκες κάτω από ένα συνεχόμενο κλίμα ανασφάλειας, φοβούμενος μια πιθανή σύλληψή του, αφού συνεχώς προσπαθεί να επιβιώσει (Haas et al., 2020).

Συμπερασματικά, μιλώντας για το νομικό καθεστώς θα μπορούσαμε να αναφέρουμε πως παρόλο που είναι μια εξαιρετικά ρευστή κατάσταση, γιατί ακριβώς ορίζεται ουσιαστικά από τις πολιτικές και οικονομικές καταστάσεις της κάθε χώρας και την “ευαισθησία” που δύναται να επιδείξει την ίδια στιγμή αυτή η ρευστή κατάσταση είναι υψίστης σημασίας γιατί ακριβώς επηρεάζει τόσο τη δυνατότητα επιτυχής προσαρμογής του μετανάστη στη χώρα αλλά και την ψυχική του υγεία.

1.1.4 Ψυχική Υγεία

Για τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, η Ψυχική Υγεία είναι η κατάσταση ευεξίας που βιώνει το άτομο, αντιλαμβανόμενο την προοπτική του. Μπορεί να ανταπεξέλθει με επιτυχία στις τυπικές στρεσογόνες δυσκολίες της ζωής, εργάζεται παραγωγικά και συνεισφέρει στην κοινότητα στην οποία ανήκει. Άτομα που είχαν πολλές αλλαγές στη ζωή τους, αβεβαιότητα και έντονες στρεσογόνες καταστάσεις, φαίνεται να έχουν φτωχότερη ψυχική υγεία συγκριτικά με άτομα που δε βίωσαν αλλαγές στον τρόπο ζωής τους (Zarbova & Karabeliova, 2018).

1.1.5 Κατάθλιψη

Με βάση τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, η κατάθλιψη είναι μια από τις πιο κοινές ψυχικές διαταραχές και χαρακτηρίζεται από θλίψη, απώλεια ενδιαφέροντος ή απόλαυσης, αισθήματα ενοχής ή αναξιότητας, μειωμένη ενέργεια, διαταραχή ύπνου ή όρεξης, αισθήματα κόπωσης και ελλιπής συγκέντρωσης. Επιπλέον, συνοδεύεται συχνά από συμπτώματα άγχους. Μπορεί επίσης αυτή να είναι μια διαταραχή μεγάλης διάρκειας, είτε υποτροπιάζουσα, που μπορεί να μειώνει σημαντικά την ικανότητα του ατόμου να λειτουργήσει, είτε στην εργασία ή το σχολείο, είτε να ανταποκριθεί στις καθημερινές προκλήσεις της ζωής.

Πέντε (ή περισσότερα) από τα ακόλουθα συμπτώματα εμφανίζονται για μια περίοδο δύο εβδομάδων και αντιπροσωπεύουν μια αλλαγή/μεταβολή από την πρότερη κατάσταση του ατόμου. Τουλάχιστον ένα από τα συμπτώματα είναι είτε η καταθλιπτική διάθεση, είτε η απώλεια ενδιαφέροντος ή ευχαρίστησης. Όταν ο ασθενής πάσχει από κατάθλιψη, έχει καταθλιπτική διάθεση για το μεγαλύτερο μέρος της μέρας, σχεδόν όλη τη μέρα, όπως υποδεικνύεται είτε από υποκείμενες αναφορές, είτε από παρατήρηση τρίτων. Στην ήπια μορφή της, η κατάθλιψη μπορεί να αντιμετωπιστεί χωρίς κάποια θεραπεία, αλλά όταν είναι πιο σοβαρή χρειάζεται φαρμακευτική αγωγή και παρακολούθηση από κάποιο ειδικό ψυχικής υγείας. Στην πιο σοβαρή της μορφή, η κατάθλιψη μπορεί να οδηγήσει και στην αυτοκτονία. Συνήθως η κατάθλιψη εμφανίζεται σε νεαρή ηλικία, ενώ πιο ευάλωτες είναι οι γυναίκες και οι πληθυσμιακές ομάδες που βιώνουν αντιξοότητες ή άλλες οικονομικές δυσκολίες (Lindert et al., 2009).

1.1.6 Άγχος

Το άγχος περιγράφεται ως επίμονο αρνητικό συναίσθημα προσανατολισμένο προς το μέλλον που συνοδεύεται από ένα δυνητικά αρνητικό γεγονός ή μια ανησυχία για το μέλλον. Τα συμπτώματα είναι ποικίλα και μπορεί να είναι σωματικά ή συναισθηματικά,

όπως συνεχιζόμενη νευρική κατάσταση, τρέμουλο, μυϊκοί πόνοι, εφίδρωση, ζαλάδα και αυξημένος καρδιακός παλμός (Freeman et al., 1990). Το άγχος φαίνεται να είναι μια αρνητική συναισθηματική κατάσταση που μπορεί να τη βιώνουμε όλοι μας σε διαφορετικό βαθμό όταν είμαστε αντιμέτωποι με μια δυνητική μελλοντική αλλαγή της παρούσας κατάστασης. Κύριο χαρακτηριστικό του άγχους είναι η ένταση, η αίσθηση ενός ακαθόριστου φόβου, η επίμονη αναμονή ενός επικείμενου κινδύνου ή μιας δυσκολίας, χωρίς να υπάρχει μια προφανής δικαιολογημένη αφορμή ή λογική αιτία. Λόγω της επικέντρωσης στην ανησυχία του το άτομο γίνεται απρόσεκτο στις καθημερινές του δραστηριότητες και συχνά έχει μια ροπή στα λάθη (Freeman et al., 1990).

Μερικές από τις εκδηλώσεις του άγχους είναι η εφίδρωση, δυσκολία στην αναπνοή, έντονη αύξηση καρδιακών παλμών, τρέμουλο. Το άγχος μέσα από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας προκύπτει ως μια αντίδραση του σώματος σε καταστάσεις κινδύνου του οποίου η πηγή σε μεγάλο βαθμό είναι αβέβαιη ή μη αναγνωρίσιμη (Freeman et al., 1990· Καλπάκογλου, 2013). Καθώς έχει επίδραση στις φυσιολογικές λειτουργίες του οργανισμού, όπως η αύξηση της αναπνοής, ταχυκαρδία, εφίδρωση, έκκριση αδρεναλίνης προετοιμάζει τον οργανισμό για την αντίδραση που είναι γνωστή ως “αντίδραση μάχης ή φυγής”. Αυτός ο προειδοποιητικός μηχανισμός δυσλειτουργεί σε καταστάσεις όπου: (α) το άγχος είναι υπερβολικά έντονο, (β) διαρκεί ακόμη και όταν ο κίνδυνος έχει απομακρυνθεί και (γ) παρουσιάζεται σε καταστάσεις οι οποίες αντικειμενικά δε συνιστούν απειλή (Freeman et al., 1990).

Ήπιος βαθμός άγχους οδηγεί σε εγρήγορση και μπορεί να συνεισφέρει στη βελτίωση της επίδοσης και σε αποτελεσματικότερες δράσεις. Στο σημείο που το συναίσθημα του άγχους δεν είναι λειτουργικό και βοηθητικό είναι όταν η έντασή του είναι δυσανάλογη του ερεθίσματος και της προσδοκώμενης διάρκειας. Τότε δυσχεραίνει την προσαρμογή του

ατόμου και την ικανότητά του να διαχειριστεί με επιτυχία τις καθημερινές του υποχρεώσεις και προσπαθεί να τις αποφύγει (Freeman et al., 1990).

1.1.7 Θρησκευτικότητα- Πνευματικότητα

Μέσα από μια αρχική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας δίνεται αρχικά η αίσθηση πως τα όρια μεταξύ της πνευματικότητας και της θρησκευτικότητας είναι ασαφή και συγκεχυμένα (Zinnbauer & Pargament, 2005). Παρόλο που η θρησκευτικότητα και η πνευματικότητα φαίνεται να μοιράζονται κάποιες κοινές δομές, στοιχεία της μιας έννοιας φαίνεται να συνυπάρχουν και στην άλλη. Θα πρέπει να τονίσουμε αρχικά πως η πνευματικότητα είναι ένας ευρύτερος ορισμός που εμπεριέχει και τη θρησκευτικότητα. Ουσιαστικά, μιλώντας για πνευματικότητα αναφερόμαστε στην ευρύτερη σχέση κάποιου ανθρώπου με τη μεταφυσική, δηλαδή μια ερμηνεία της φύσης της ύπαρξης και του κόσμου που το περιβάλλει, ενώ με τη θρησκευτικότητα αναφερόμαστε στην εξιλεωτική σχέση κάποιου ανθρώπου με κάποια ανώτερη δύναμη που θεωρεί πως μπορεί να ελέγχει και να εξουσιάζει τη ζωή του. Οι δύο αυτοί ορισμοί ίσως να γίνονται ακόμη πιο ξεκάθαροι, μέσα από τον ορισμό των Argyle και Beit-Hallahmi (1975), σύμφωνα με τους οποίους, η θρησκεία είναι «ένα σύστημα πίστης στη θεία ή υπερφυσική δύναμη και ένα σύστημα πρακτικών λατρείας ή άλλων τελετουργιών που απευθύνονται στη δύναμη αυτήν». Αλλά και του ορισμού των Koenig και των συνεργατών του (2001), πως «θρησκεία είναι ένα οργανωμένο σύστημα δογμάτων, πρακτικών, τελετουργιών και συμβόλων με σκοπό τη συμμετοχή στο ιερό ή υπερβατικό».

Με αυτές τις δύο θεωρήσεις κατά νου θα μπορούσαμε ουσιαστικά να ονομάσουμε ως θρησκευτικότητα τον βαθμό «εμπλοκής» και την προσωπική σημασία που αποδίδει το εκάστοτε άτομο σε ένα τέτοιο σύστημα. Στον αντίποδα, η πνευματικότητα μέσα από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας φαίνεται να είναι μια έννοια που θεωρείται ως πιο προσωπική και πολλές φορές μια μοναχική αναζήτηση απαντήσεων σε θεμελιώδη

ερωτήματα για τη ζωή και το «νόημα» αλλά και τη σχέση του ατόμου με αυτό που καλούμε ως «υπερβατικό». Αυτή η αναζήτηση φυσικά μπορεί κάποιες φορές να οδηγήσει κάποιον στη συμμετοχή σε κάποιες θρησκευτικές τελετουργίες, αλλά μπορεί και όχι. Οι όροι θρησκευτικότητα και πνευματικότητα, αν και δεν ταυτίζονται εννοιολογικά, διαφαίνεται πως χρησιμοποιούνται κάποιες φορές εναλλακτικά στη διεθνή βιβλιογραφία γεγονός που μάλλον δυσκολεύει τον αναγνώστη παρόλα αυτά καταφέρνουν να κρατούν το ενδιαφέρον της αναζήτησης ζωννό (Koenig et al., 2001).

Συνοψίζοντας θα μπορούσαμε να αναφέρουμε πως η θρησκευτικότητα συνήθως σχετίζεται με πρακτικές και θεσμικές τελετουργίες προς μια ανώτερη εξουσιαστική υπερβατική δύναμη (Koenig et al., 2001). Ενώ η πνευματικότητα με βιωμένες εμπειρίες και γεγονότα που οδηγούν σε ευρύτερες αναζητήσεις του μεταφυσικού χωρίς κανένα προδιαθετιμένο εξουσιαστικό πρόσημο ως προς την ευρύτερη αναζήτηση νοήματος (Koenig et al., 2001).

1.2 Μετανάστευση και Ψυχική Υγεία

Έχει επισημανθεί μέσα από διάφορες έρευνες πως η ψυχική υγεία των μεταναστών αλλά και των προσφύγων είναι πολύ πιο ευάλωτη συγκριτικά με τα άτομα που δεν είναι μετανάστες ή πρόσφυγες (Lebano et al., 2020). Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός πως ο μετανάστης καλείται να υπερβεί δύο σύνορα για να φτάσει κάπου. Καλείται να διασχίσει τα σύνορα της δικής του χώρας, αλλά και τα σύνορα της νέας χώρας υποδοχής. Αυτή η μετάβαση και μετεγκατάσταση είναι μια διαδικασία δύσκολη, κάποιες φορές βίαιη ή ακόμη και απλά επίπονη αφού ο μετανάστης καλείται να “αποδυθεί” την προηγούμενη ταυτότητά του και να δομήσει μια νέα σε μια εντελώς άλλη ταυτότητα που να είναι “συμβατή” με τον καινούργιο χώρο μετεγκατάστασης. Αυτά τα μεγάλα γεγονότα ζωής (μεταναστευτική πορεία, ενσωμάτωση, καταξίωση, προσαρμογή) είναι αρκετά κάποιες φορές για να επηρεάσουν την ψυχική κατάσταση κάποιων μεταναστών και να δοκιμάσουν την ψυχική

ανθεκτικότητα αρκετών από αυτούς. Όπως τονίζει και ο Papadopoulos (2007) πιθανό να μην επηρεάζονται όλοι οι μετανάστες με τον ίδιο τρόπο και ένταση απέναντι σε ένα γεγονός, γιατί για κάποιους μπορεί να είναι τραυματικό, αλλά για κάποιους μπορεί να είναι το εφαλτήριο για μια νέα θετική αφήγηση.

Υπάρχει μια πληθώρα παραγόντων οι οποίοι δύναται να σχετίζονται με την επιβάρυνση της ψυχικής τους υγείας. Παράγοντες που περιλαμβάνουν τόσο στοιχεία της προσωπικότητας του μετανάστη, τα προηγούμενα βιώματα που μπορεί να υπάρχουν, το υποστηρικτικό δίκτυο, την ψυχική ανθεκτικότητα αλλά και τη πολιτισμική ταυτότητα και κοινωνική υποδοχή και αποδοχή από τους κοινωνικούς δρώντες της χώρας υποδοχής που θα συναντήσει (Papadopoulos, 2007). Ο μετανάστης βρίσκεται σε μια διαδικασία συνεχόμενων απωλειών, φεύγει από το οικείο γεωγραφικά περιβάλλον του, απομακρύνεται από μακροχρόνιες σχέσεις, χάνει τη στήριξη του κοινωνικού περιβάλλοντός του, απομακρύνεται από κοινωνικές αξίες και ρόλους που ήταν οικείοι και καλείται να “αγκαλιάσει” μια νέα γλώσσα επικοινωνίας, να “υιοθετήσει” νέες κοινωνικές αξίες και ρόλους, να συνάψει νέες κοινωνικές και προσωπικές σχέσεις και την ίδια ώρα να επιδιώξει να επιτύχει τους στόχους που έθεσε πριν τη μετάβασή του στη χώρα υποδοχής. Υπάρχει μια σειρά από παράγοντες (προσωπικοί αλλά και περιβαλλοντικοί) που δύναται να επηρεάσουν την ψυχική υγεία/δυσφορία του μετανάστη. Θα μπορούσαν να αναφερθούν οι ακόλουθοι:

-Η κάθοδος στην κοινωνική ιεραρχία. Πολλοί αποφασίζουν να μεταναστεύσουν έχοντας ξεκάθαρη κοινωνική ταυτότητα, λόγο, ρόλο και δύναμη, ενώ κατά τη διαμονή στην κοινωνία υποδοχής καλούνται να λάβουν ένα νέο κοινωνικό ρόλο που δεν διαθέτει τα ίδια γνωρίσματα και δεν απολαμβάνει τον προηγούμενο λόγο, ρόλο και δύναμη. Ενώ το άτομο καλείται σε ένα πρώτο επίπεδο να επιδείξει ικανότητες προσαρμοστικότητας και αποδοχής του νέου τρόπου ζωής (Valeska et al., 2014).

-Η χρονική περίοδος που ο μετανάστης περνάει στη μεταναστευτική διαδρομή είναι επίσης ένας παράγοντας που διαφαίνεται να επηρεάζει αρνητικά την ψυχική υγεία και φαίνεται πως υπάρχει μια σημαντική σύνδεση με την παρουσία ψυχικού τραύματος και μετα-τραυματικού στρες (Crepet et al., 2017).

-Η έλλειψη αναγνώρισης των προσόντων (εργασιακών και εκπαιδευτικών) στη χώρα υποδοχής είναι πολύ συχνό φαινόμενο, το οποίο δυσχεραίνει τη μεταναστευτική διαδικασία ενώ αυξάνει κάποιες φορές το συναίσθημα της ματαιώσης (Lebano et al., 2020).

-Η κακή γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής πολλές φορές δυσχεραίνει τον τρόπο διαβίωσης. Η απουσία των γλωσσικών μέσων επικοινωνίας είναι βασικός παράγοντας περιθωριοποίησης αφού απλά καθημερινά προβλήματα και δυσκολίες δύναται να γίνουν ανυπέβλητα δεδομένου πως δεν μπορούν πολλές φορές να εκφραστούν για να μπορέσουν σε δεύτερο επίπεδο να διαχειριστούν. Με αυτό τον τρόπο διευκολύνεται η περιθωριοποίηση και ο αποκλεισμός από βασικές υπηρεσίες και αγαθά. Η απουσία της γλώσσας επικοινωνίας ουσιαστικά δυσχεραίνει και τη δυνατότητα εμπλοκής με την κοινωνία υποδοχής απομακρύνοντας τη δυνατότητα δημιουργίας κοινωνικών επαφών, αναγκαίων για μια πρώτη δημιουργία δεσμών με τη χώρα υποδοχής. Είναι άξιο αναφοράς πως τα τελευταία χρόνια οι παραδοσιακές χώρες προσέλκυσης μεταναστών που αποφασίζουν να προχωρήσουν σε επικαιροποίηση των μεταναστευτικών πολιτικών τους επικεντρώνονται σε αυτό το σημείο και προαπαιτούν την πολύ καλή γνώση της γλώσσας (Lebano et al., 2020).

-Ο αποχωρισμός από κοινωνικά, θρησκευτικά, πολιτισμικά δίκτυα, όπως είναι η οικογένεια, οι φίλοι οδηγεί πολλές φορές σε συμμετοχή σε δίκτυα και οργανώσεις που σκοπό έχουν την ενίσχυση των κοινωνικών επαφών γιατί ακριβώς έχουν απολεσθεί όλα εκείνα τα προϋπάρχοντα δίκτυα της χώρας καταγωγής. Η μοναξιά είναι συναίσθημα που δεν θα πρέπει να θεωρήσουμε πως δεν βιώνεται ιδιαίτερα έντονα σε μεταναστευτικούς πληθυσμούς

δεδομένου πως συμβαίνει αυτός ο πολυεπίπεδος αποχωρισμός του ατόμου από τα οικεία δίκτυα και οργανώσεις που ανήκει (Valeska et al., 2014).

-Η κοινωνική απομόνωση και η έλλειψη υποστήριξης. Πολλές φορές μεταναστευτικοί πληθυσμοί δεν καταφέρνουν να δημιουργήσουν υποστηρικτικά δίκτυα και απομονώνονται ακόμη δυσχεραίνοντας έτσι την ψυχολογική τους κατάσταση. Η απουσία του υποστηρικτικού δικτύου, η μοναξιά και έλλειψη υποστήριξης αυξάνουν τους κινδύνους για φαινόμενα όπως αυτά της κατάθλιψη, της έντονης ανησυχίας, της ψύχωσης, της παράνοιας και αυτοκαταστροφικών ιδεασμών (Aditus Foundation, 2013).

-Η προκατάληψη και οι κοινωνικές διακρίσεις που μπορεί να βιώσουν στη χώρα υποδοχής πολλές φορές κάνει τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς πιο ευάλωτους και τους περιθωριοποιεί και τους στιγματίζει ακόμη πιο έντονα (Müller et al., 2018).

-Οι τραυματικές εμπειρίες και οι συνθήκες παρατεταμένου στρες. Οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί πολλές φορές ζουν τραυματικά γεγονότα και καταστάσεις που επηρεάζουν έντονα είτε τον συναισθηματικό τους κόσμο, είτε ακόμη και την ικανότητά τους να διαχειριστούν τα ζητήματα που τους έκαναν ευάλωτους. Το παρατεταμένο άγχος για την αβεβαιότητα και το άγνωστο πολλές φορές δυσχεραίνει την κατάσταση τους ακόμη περισσότερο. Πολλές έρευνες συνδέουν την αβεβαιότητα του νομικού καθεστώτος με συμπτώματα κατάθλιψης (Lebano et al., 2020).

-Ατομικοί παράγοντες όπως το φύλο, η ηλικία, ο λόγος της μετανάστευσης, η ρεαλιστική προετοιμασία για την όλη διαδικασία, η δομή της προσωπικότητας, η ικανότητα διαχείρισης των αποχωρισμών φαίνεται να παίζουν σημαντικό ρόλο ως προς την επιτυχή προσαρμογή στη χώρα υποδοχής. Γενικότερα οι έρευνες (Lebano et al., 2020) καταδεικνύουν πως η ευρύτερη αβεβαιότητα που βιώνουν έντονα οι μετανάστες είναι μια σημαντική μεταβλητή που φαίνεται να επηρεάζει έντονα με αρνητικό αντίκτυπο θέματα που αφορούν την ψυχική υγεία.

1.3 Διαφορές Ψυχικής Υγείας Ανάλογα με το Νομικό Καθεστώς

Γίνεται κατανοητό από τη μελέτη της βιβλιογραφίας (Lebano et al., 2020), πως αυτό που διαφοροποιεί αρκετά την ψυχική υγεία για αυτόν τον συγκεκριμένο πληθυσμό είναι το διαφορετικό νομικό καθεστώς που το κάθε άτομο όντας μετανάστης απολαμβάνει. Ουσιαστικά το νομικό καθεστώς δεν επηρεάζει μόνο το προφανές, που είναι ουσιαστικά η δυνατότητα κάποιου να λάβει φροντίδα στην περίπτωση που πρέπει να διαχειριστεί ένα πρόβλημα που είναι συνδεδεμένο με την ψυχική του υγεία, αλλά και η ύπαρξη ενός νομικού καθεστώτος διασφαλίζει πως η ψυχική υγεία του μετανάστη δεν είναι πλέον τόσο ευάλωτη (Lebano et al., 2020). Αντίθετα, ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν ακριβώς αυτό, πως η ύπαρξη ενός ξεκάθਾਰου νομικού καθεστώτος μπορεί να περιγραφεί ως παράγοντας προστασίας για τη ψυχική υγεία, γιατί ακριβώς ενισχύει το αίσθημα ασφάλειας, σιγουριάς και βεβαιότητας στον μετανάστη (Posselt et al., 2020).

1.3.1 Αιτητές Ασύλου/ Πρόσφυγες

Μέσα από διάφορες ερευνητικές μελέτες φαίνεται πως να είναι κάποιος αιτητής ασύλου ή πρόσφυγας σημαίνει πως έχει πολύ περισσότερες πιθανότητες να είναι επιρρεπείς σε ζητήματα που αφορούν την ψυχική υγεία (Heeren et al., 2014). Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν μεγάλες πιθανότητες κάποιος να υποφέρει από μετα-τραυματικό στρες, κατάθλιψη και άγχος. Επίσης τονίζεται πως ακόμη και εάν οι συνθήκες στη χώρα υποδοχής είναι ευνοϊκές και βοηθητικές στα ζητήματα γύρω από τη μετανάστευση, αυτό δεν σημαίνει πως τα συμπτώματα του μετα-τραυματικού στρες θα υποχωρήσουν (Silove et al., 1997). Επίσης, παρατηρήθηκαν αρκετά σημαντικές πιθανότητες οι αιτητές ασύλου και οι πρόσφυγες να βιώσουν κάποιο καταθλιπτικό επεισόδιο ή αγχώδη διαταραχή (Heeren et al., 2014).

1.3.2 Μετανάστες – Εργάτες

Όσον αναφορά την ομάδα μεταναστών που είναι εργάτες θα πρέπει να τονιστεί πως οι βιβλιογραφικές αναφορές είναι πολύ περιορισμένες και φαίνεται πως τα ποσοστά μετα-τραυματικού στρες και άγχους είναι πολύ χαμηλότερα από εκείνα των μεταναστών και προσφύγων (Lindert et al., 2009). Τονίζεται πως θα πρέπει να δοθεί όμως περισσότερη έμφαση και στο χρονικό διάστημα που κάποιος επισκέπτης-μετανάστης διαμένει στη χώρα υποδοχής, γιατί αυτό συνδέεται με ζητήματα που συνδέονται με την ψυχική υγεία.

1.3.3 Παράτυποι Μετανάστες

Μέσα από τις ελάχιστες έρευνες που έχουν γίνει μέχρι και σήμερα φαίνεται πως τα ποσοστά μετα-τραυματικού στρες που έχουν παρατηρηθεί στους παράτυπους μετανάστες είναι πολύ λιγότερα από εκείνα των αιτητών ασύλου/ προσφύγων, ενώ φαίνεται να βιώνουν πολύ υψηλότερα ποσοστά άγχους από όλες τις υπόλοιπες μεταναστευτικές ομάδες (Heeren et al., 2014). Παράλληλα να τονίσουμε σε αυτό το σημείο πως αρκετά υψηλές πιθανότητες να βιώσουν κάποιο καταθλιπτικό επεισόδιο έχει παρατηρηθεί και σε αυτήν την πληθυσμιακή ομάδα (Posselt et al., 2020).

1.4 Ψυχική Υγεία Μεταναστών που διαβιούν στην Κύπρο

Παρόλο που διαφαίνεται πόσο σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η μετανάστευση στην ψυχική υγεία του ατόμου, δεν κατέστη δυνατό να εντοπιστούν ερευνητικά δεδομένα από τον Κυπριακό χώρο. Παρόλα αυτά στον Ελλαδικό χώρο φαίνεται πως υπάρχουν κάποια δεδομένα που ενισχύουν τόσο τη σημαντικότητα, όσο και τις αναγκαίες δράσεις γύρω από το συγκεκριμένο θέμα. Αρχικά να αναφέρουμε πως οι μετανάστες αποτελούν τουλάχιστον το 7% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2022) και το

10-20% του εργατικού δυναμικού. Η Ντάλλα και οι συνεργάτες της (2004) στη μελέτη τους για την ψυχική υγεία των Ελληνοποντίων και Αλβανών Μεταναστών διαπιστώνουν πως ειδικά οι τελευταίοι βιώνουν πιο έντονα συναισθήματα άγχους, διαταραχές ύπνου, έντονη ανησυχία, ανασφάλεια και αβεβαιότητα σε σχέση με τους Ελληνοπόντιους. Ενώ ο Μπουφίδης (1999) μέσα από την έρευνά του με τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα σχετικά με την ψυχική υγεία των μεταναστών που ζήτησαν βοήθεια από την οργάνωση, οι συνηθέστερες διαγνώσεις αφορούσαν σωματοποιημένες διαταραχές (45%), αγχώδεις διαταραχές (29%) και διαταραχές της διάθεσης (14%). Ενώ με βάση τα στοιχεία του Ελληνικού Διαπολιτισμικού Ιατρείου του Αιγινήτειου Νοσοκομείου, οι μετανάστες που εκτιμήθηκαν μεταξύ 2000 και 2004 έπασχαν από συναισθηματικές διαταραχές (33%), ψυχωτικές διαταραχές (31%) και άγχος/σωματοποίηση (28%) (Γκιωνάκης, 2008). Επιπρόσθετα στοιχεία καταδεικνύουν πως η ψυχική υγεία των μεταναστών είναι πιο ευάλωτη. Αυτή η ευάλωτη φαίνεται να συνάδει με τα συναισθήματα άγχους, αγωνίας, ανασφάλειας και αβεβαιότητας που βιώνουν ως μετανάστες (Ντάλλα, κ.ά., 2004).

1.5 Θρησκευτικότητα και Ψυχική Υγεία

Αρκετές μελέτες τονίζουν πως η ύπαρξη θρησκευτικών πεποιθήσεων φαίνεται να βοηθά τα άτομα να έχουν καλύτερη ψυχική υγεία, αλλά και να προσαρμόζονται ταχύτερα στη λογική αντιμετώπιση προβλημάτων σε σχέση με τα άτομα εκείνα που είναι λιγότερο θρησκευόμενα (Koenig et al., 2012). Ενώ στη συνέχεια ο Koenig και οι συνεργάτες του (2012) υποστηρίζουν πως τα οφέλη από την καλή ψυχική υγεία και ευημερία επηρεάζουν θετικά τη σωματική υγεία και μειώνουν τον κίνδυνο εμφάνισης ασθενειών. Συνεχίζουν υποστηρίζοντας πως υπάρχουν συγκεκριμένοι μηχανισμοί μέσω των οποίων η Θρησκεία επηρεάζει την ψυχική υγεία. Σαν πρώτο μηχανισμό θεωρούν τις θρησκευτικές πρακτικές που διαθέτουν τα διάφορα θρησκευτικά δόγματα και προσφέρουν στους πιστούς αίσθηση του σκοπού στη ζωή, αισιόδοξη κοσμοθεωρία και κίνητρο ώστε να προσφέρουν αγάπη και

φροντίδα στην κοινότητά τους. Έτσι αποκτούν κάποιο έλεγχο στη ζωή τους και λαμβάνουν απαντήσεις στις υπαρξιακές τους αναζητήσεις. Στον αντίποδα, η θρησκευτικότητα μπορεί να συσχετίζεται και με το μειωμένο άγχος. Πιο αναλυτικά σε δεύτερος μηχανισμός θεωρείται η ύπαρξη κανόνων και κανονισμών που ορίζουν και καθορίζουν τον τρόπο ζωής, αλλά και τον τρόπο αλληλεπίδραση των πιστών σε σχέση με το κοινωνικό σύνολο. Η συμμόρφωση και η υπακοή σε αυτούς τους κανόνες μειώνει την πιθανότητα τα άτομα να βιώσουν καταστάσεις αυξημένου στρες. Ως τρίτος μηχανισμός προσθέτουν ο Koenig και οι συνεργάτες (2012) θα πρέπει να θεωρούνται οι αφηγήσεις της πλειοψηφία των θρησκευτικών δογμάτων, οι οποίες υποστηρίζουν την αγάπη, τη συμπόνια αλλά και την αλτρουιστική συμπεριφορά. Με αυτό τον τρόπο προτρέπεται ο πιστός να προσφέρει τη βοήθεια του προς τους συνανθρώπους τους και να μην εστιάζει μόνο στον εαυτό του. Ενώ προωθούνται παν-ανθρώπινες αρετές όπως η ευγνωμοσύνη, η υπομονή, η ειλικρίνεια, η μεταμέλεια που βοηθούν στη σύσφιξη και ενδυνάμωση των κοινωνικών δεσμών (Koenig et al., 2012).

Επιπρόσθετα διαφαίνεται πως η θρησκευτικότητα επιδρά θετικά ως προς τη συναισθηματική προσαρμογή, στη διατήρηση της ελπίδας και στην αναζήτηση σκοπού στη ζωή. Συχνά υπάρχουν αναφορές από έρευνες από ασθενείς που δηλώνουν πως υπηρετώντας ένα στόχο ξεφεύγουν από τα στενά όρια του εαυτού τους και με αυτόν τον τρόπο μπορούν να διαχειριστούν κάτι που διαφορετικά έμοιαζε αβάσταχτο ή αφόρητο (Hefti, 2011). Καταληκτικά θα μπορούσαμε να πούμε πως υπάρχουν ισχυρά στοιχεία που υποστηρίζουν την αποτελεσματικότητα της θρησκείας ως μηχανισμού αντιμετώπισης-διαχείρισης προκλήσεων και δυσκολιών της καθημερινής ζωής. Έτσι καθίσταται επιτακτική η ανάγκη μιας πιο ολοκληρωμένης κατανόησης του τρόπου με τον οποίο η θρησκευτικότητα και η ψυχική υγεία αλληλοεπιδρούν θετικά μεταξύ τους.

1.6 Αναγκαιότητα και Σπουδαιότητα της Έρευνας

Μέσα από τη μελέτη της βιβλιογραφίας (Posselt et al., 2020) προκύπτει πως η ψυχική υγεία των αιτητών ασύλου και των προσφύγων είναι πραγματικά ευάλωτη και χρίζει ιδιαίτερης προσοχής από μέρους της χώρας υποδοχής. Αρκετές έρευνες καταδεικνύουν πως οι μετανάστες διαφαίνεται να έχουν αυξημένα ποσοστά μετα-τραυματικού στρες, κατάθλιψης, άγχους και αυτοκτονικού ιδεασμού (Heeren et al., 2014).

Πιο συγκεκριμένα καταδεικνύεται πως η ψυχική υγεία των αιτητών ασύλου φαίνεται να είναι πιο εύθραυστη από αυτών που έχουν εξασφαλίσει κάποιο καθεστώς παραμονής (Müller et al., 2018). Ενώ η επιβολή σκληρών κυβερνητικών μέτρων από κυβερνητικούς σχηματισμούς επιδεινώνει σημαντικά την ψυχική τους υγεία (Posselt et al., 2020). Επίσης, η βιβλιογραφία μέσα από αρκετές ερευνητικές πρωτοβουλίες υπογραμμίζει πως τα αισθήματα προστασίας, ασφάλειας και βεβαιότητας τείνουν να ενισχύουν την ψυχική υγεία των μεταναστών παρά να τη θέτουν σε κίνδυνο (Posselt et al., 2020). Ενώ στον αντίποδα τείνουν να τοποθετούνται χρονικές καθυστερήσεις στην εξέταση του αιτήματος, εργασιακοί και εκπαιδευτικοί περιορισμοί, κοινωνική απομόνωση και απώλειες αγαπημένων προσώπων. Όλα αυτά τα ζητήματα θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν για την υιοθέτηση νέας κυβερνητικής πολιτικής ή δράσης, είτε νέων θέσμιων που θα επιφέρουν αλλαγές στον τρόπο διαβίωσης αυτής της κοινωνικής ομάδας ανθρώπων.

Δυστυχώς δεν κατέστη δυνατό μέσα από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας να εντοπιστούν άρθρα ή ερευνητικά έργα ή προγράμματα που να υπογραμμίζουν τη σχέση που προσπαθούμε να εξετάσουμε στην παρούσα έρευνα. Πως δηλαδή το νομικό καθεστώς που έχουν οι μετανάστες δύναται να επηρεάζει την ψυχική τους υγεία. Θεωρούμε πως η παρούσα έρευνα θα μπορούσε να βοηθήσει σημαντικά ως προς την παροχή πληροφοριών στην υπάρχουσα βιβλιογραφία γύρω από τον τομέα της ψυχικής υγείας των μεταναστών στον κυπριακό χώρο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΣΚΟΠΟΣ, ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

2.1 Σκοπός της έρευνας

Είναι εξαιρετικά σημαντικό να σημειώσουμε στην παρούσα εισήγηση πως οι μεταναστευτικές ροές για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ιδιαίτερα αυξημένες τα τελευταία χρόνια και πως γίνονται προσπάθειες για να μπορέσει να προσφερθεί ένα καθολικό σύστημα υποδοχής, προστασίας και υποστήριξης των ατόμων που επιλέγουν να μεταναστεύσουν προς την Ευρωπαϊκή Ήπειρο ενώ την ίδια ώρα παρατηρείται η υιοθέτηση πολιτικών που στόχο έχουν να καθοδηγήσουν τη διαχείριση των νέο-εισερχόμενων μεταναστών (Haas et al., 2020).

Η μετανάστευση είναι πολύ-σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο μπορεί να επιβαρύνει κάποιες φορές και τον ψυχισμό των μεταναστών ενώ η ψυχική υγεία αυτής της πληθυσμιακής ομάδας εύκολα παραλείπεται από σημαντικές συζητήσεις που αφορούν τη χάραξη πολιτικής γιατί δε θεωρείται τόσο σημαντικό όσο άλλα ζητήματα που αφορούν τις μεταναστευτικές ροές. Σε αρκετές περιπτώσεις η μετανάστευση δύναται να είναι μια πορεία προς ένα άγνωστο και αβέβαιο μέλλον το οποίο μπορεί να προκαλεί πίεση, άγχος, αυξημένο στρες. Και οι συγκεκριμένες ψυχικές καταστάσεις βασίζονται αρκετές φορές σε μη ρεαλιστικές ή υπερβολικές προσδοκίες (Papadopoulos, 2007) και κοινωνικές πιέσεις που επιδέχονται οι πληθυσμοί που μετακινούνται.

Οι αυξημένες εισροές μεταναστών τα τελευταία χρόνια στην Κύπρο σε συνδυασμό με τις εκτιμήσεις για ένα εξίσου μεγάλο αριθμό παράτυπων μεταναστών κάνουν το ζήτημα της διαχείρισης του μεταναστευτικού ζητήματος στην Κύπρο ιδιαίτερος ενδιαφέρον (Floya

et al., 2013). Είναι γεγονός πως παρόλο τον μεγάλο αριθμό μεταναστών που διαβιεί στην Κύπρο η βιβλιογραφία δεν έχει ακόμη ασχοληθεί με το ζήτημα στον βαθμό που θα ανέμενε κάποιος παρατηρητής. Αρχικά σκοπός της παρούσας ερευνητικής προσπάθειας είναι να συνδράμει στις προσπάθειες αναζήτησης δεδομένων γύρω από τον ευρύτερο τομέα της υγείας των μεταναστών, αλλά και δευτερευόντως να μελετήσει τη ψυχική υγεία δείγματος μεταναστών στην Κύπρο. Πιο συγκεκριμένα τα επίπεδα κατάθλιψης και στρες που δηλώνουν σε ερωτηματολόγια αυτό-αναφοράς. Η παρούσα έρευνα επίσης στόχο έχει να διερευνήσει την επίδραση του νομικού καθεστώτος (αιτητής ασύλου, παράτυπος ή νόμιμος μετανάστης) και της θρησκευτικότητας των μεταναστών στον βαθμό κατάθλιψης και άγχος που αυτοί βιώνουν.

2.2 Ερευνητικά Ερωτήματα και Υποθέσεις

Ερευνητικό Ερώτημα 1

Ποιο είναι το δημογραφικό προφίλ των μεταναστών που διαβιούν στην Κύπρο;

Ερευνητικό Ερώτημα 2

Ποιο είναι το προφίλ των μεταναστών όσον αφορά τη θρησκευτικότητά τους σε σχέση με το νομικό τους καθεστώς;

Ερευνητικό Ερώτημα 3

Ποιο είναι το προφίλ ψυχικής υγείας (π.χ. άγχος και κατάθλιψη) των μεταναστών που διαβιούν στην Κύπρο;

Ερευνητικό Ερώτημα 4

Επηρεάζει το νομικό καθεστώς (νόμιμος μετανάστης, αιτητής ασύλου) των μεταναστών στην Κύπρο τη ψυχική τους υγεία (κατάθλιψη- depression, άγχος-anxiety);

Ερευνητική Υπόθεση 4α:

Οι αιτητές ασύλου αναμένεται να έχουν υψηλότερα επίπεδα άγχους (anxiety) από τους νόμιμους μετανάστες.

Ερευνητική Υπόθεση 4β:

Οι αιτητές ασύλου αναμένεται να έχουν υψηλότερα επίπεδα κατάθλιψης (depression) από τους νόμιμους μετανάστες.

Ερευνητικό Ερώτημα 5

Σχετίζεται το επίπεδο της θρησκευτικότητας με την ψυχική υγεία (κατάθλιψη- depression, άγχος-anxiety) των μεταναστών που συμμετέχουν στην ερευνά;

Ερευνητικό Ερώτημα 6

Διαφέρει η σχέση θρησκευτικότητας ανάλογα με το νομικό καθεστώς του μετανάστη;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

3.1 Συμμετέχοντες στην Έρευνα- Δείγμα

Στην έρευνα συμμετείχαν εβδομήντα τρεις (73) ενήλικες μετανάστες μεταξύ των ηλικιών 18 - 58 ετών ($M.O = 35.25$ ετών, $T.A = 12.25$). Το δείγμα της έρευνας χαρακτηρίζεται ως δείγμα ευκολίας, αφού στόχος της έρευνας ήταν ο εντοπισμός των μεταναστών που διαμένουν στην Κύπρο. Για τον σκοπό αυτό, τα δεδομένα συλλέχθηκαν μετά από συνεννόηση με τα κέντρα-χώρους κοινωνικής συναναστροφής (σουπερμάρκετ), κυβερνητικά κτήρια που παρέχουν υπηρεσίες σε μετανάστες (Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Υπηρεσία Ασύλου, Κέντρο Πρώτης Υποδοχής), χώρους θρησκευτικής λατρείας (τζαμιά), χώρους εργασίας και ψυχαγωγίας (καφετέριες και πάρκα) όπου υπάρχουν υψηλές πιθανότητες να εντοπιστούν οι ενήλικες μετανάστες, ώστε να ληφθούν όλες οι απαραίτητες πληροφορίες για την έρευνα. Παρά τα μειονεκτήματα της συγκεκριμένης μεθόδου δειγματοληψίας, η συγκεκριμένη μέθοδος ενδείκνυται σε περιπτώσεις όπου παρατηρείται δυσκολία να εντοπιστεί συγκεκριμένη ομάδα πληθυσμού με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά για ερευνητικούς σκοπούς. Νοείται ότι η συμμετοχή στην έρευνα ήταν εθελοντική.

3.2 Διαδικασία Έρευνας

Αρχικά αποστάλθηκε η πρόταση έρευνας προς την Επιτροπή Βιοηθικής (Παράρτημα Α) η οποία και έκρινε πως η συγκεκριμένα έρευνα θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί κάτω από προϋποθέσεις εχεμύθειας και προστασίας, δεδομένου πως ο πληθυσμός της έρευνας κρίθηκε ως ευάλωτος. Μετά τη σχετική έγκριση (Παράρτημα Β) πραγματοποιήθηκε η συλλογή δεδομένων. Μέσα από αρκετές επαφές με άτομα τα οποία διαβιούν μέσα στην κοινότητα και έχουν αναλάβει διάφορους ηγετικούς - κοινωνικούς ρόλους στα θέματα

μετανάστευσης βοήθησαν στη διεξαγωγή της έρευνας. Αναλυτικά, αυτά τα άτομα είτε ήταν μεταφραστές και διαπολιτισμικοί διαμεσολαβητές (οι οποίοι βοηθούν μετανάστες στην καθημερινή τους επαφή με τους θεσμούς στην κοινότητα), είτε ήταν θρησκευτικοί ηγέτες που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην κοινότητα, είτε πάλι απολαμβάνουν κάποιο κοινωνικό κύρος στην κοινότητα που εκπροσωπούν, γιατί θεωρούνται ως άτομα που έχουν ενσωματωθεί επιτυχώς μέσα στον τοπικό κοινωνικό ιστό. Τα άτομα αυτά προσεγγίστηκαν από τον ερευνητή και αφού τους επεξηγήθηκαν οι στόχοι της έρευνας, αλλά και το ίδιο το ερωτηματολόγιο συμφώνησαν να βοηθήσουν στην συγκεκριμένη ερευνητική προσπάθεια.

Μέσω των συγκεκριμένων ατόμων προσεγγίστηκαν αρκετοί μετανάστες και ομάδες μεταναστών που επισκέφτηκαν τις πιο κάτω υπηρεσίες και τοποθεσίες: Υπηρεσία Ασύλου στη Λευκωσία, Υπηρεσία Αλλοδαπών και Μετανάστευσης, Υπηρεσία Κοινωνικής Ευημερίας στην περιοχή της Λακατάμειας, Τζαμί της Λάρνακας, Τζαμί Ομεριέ στη Λευκωσία, δημοτικός Κήπος Λευκωσίας, Migrant Center της οργάνωσης Caritas στη Λευκωσία και στη Λάρνακα, Καθεδρικός Ναός του Αγίου Παύλου της Αγγλικανικής Εκκλησίας στη Λευκωσία, ένα μικρό internet cafe στη Λευκωσία, μια μικρή υπεραγορά στη Λευκωσία με διεθνή προϊόντα και τέλος, ένα μικρό τοπικό ζαχαροπλαστείο στη Λάρνακα.

Πριν από κάθε συμπλήρωση του ερωτηματολογίου (Παράρτημα Γ), οι συμμετέχοντες ενημερώνονταν για τον σκοπό και το πλαίσιο της έρευνας. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην εχεμύθεια και στην ανωνυμία των απαντήσεών τους. Τονίστηκε στους συμμετέχοντες ότι η συμμετοχή τους ήταν εθελοντική και αφού συμφωνούσαν υπέγραφαν την ενημερωμένη συγκατάθεση. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγιναν επιτόπου και ατομικά, και ο μέσος όρος συμπλήρωσης κυμάνθηκε στα 30 με 40 λεπτά. Σχεδόν όλα τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν με την παρουσία μεταφραστών που πολλές φορές κλήθηκαν να προχωρήσουν σε διασαφηνίσεις και επεξηγήσεις των ερωτήσεων. Η συμπλήρωση και η συλλογή των ερωτηματολογίων διήρκησε από τις 18 Ιουλίου 2022 μέχρι και τις 12 Σεπτεμβρίου 2022.

3.3 Ερευνητικά Εργαλεία

Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε, δημιουργήθηκε για τον σκοπό της παρούσας έρευνας. Αποτελείται από τέσσερα μέρη και έχει συνολικά εξήντα επτά (67) ερωτήματα. Αρχικά, το πρώτο μέρος παρουσιάζει μια κλίμακα επιμέτρησης του θρησκευτικού προσανατολισμού, το δεύτερο μέρος εξετάζει πιθανά επίπεδα άγχους και κατάθλιψης, το τρίτο μέρος εστιάζεται σε βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά ενώ το τέταρτο και τελευταίο μέρος επιχειρεί να σκιαγραφήσει τη μεταναστευτική εμπειρία του κάθε συμμετέχοντα.

Θρησκευτικότητα. Η θρησκευτικότητα αξιολογήθηκε με τη χρήση του ερωτηματολογίου Religious Orientation Scale των Gorsuch και MacPherson (1989). Το συγκεκριμένο εργαλείο, μέσα από μια σειρά δεκατριών αυτό-αναφορών σε καθορισμένες δηλώσεις αξιολογεί το επίπεδο θρησκευτικότητας (εσωστρεφής ή εξωστρεφής θρησκευτικότητα), χρησιμοποιώντας μια 5-βάθμη κλίμακα τύπου Likert. Οι πιθανές απαντήσεις στις δηλώσεις καταγράφονται ως Διαφωνώ Απόλυτα- Strongly Disagree (1), Διαφωνώ- Disagree (2), Ούτε Διαφωνώ ούτε Συμφωνώ- Neither Agree nor Disagree (3), Συμφωνώ- Agree (4) και Συμφωνώ Απόλυτα - Strongly Agree (5). Επομένως το πιθανό εύρος της συνολικής βαθμολογίας κυμαίνεται από 13 (χαμηλό επίπεδο θρησκευτικότητας) μέχρι και 65 (πολύ υψηλό επίπεδο θρησκευτικότητας). Όσο πιο υψηλό βαθμό παρουσιάζει το άτομο, τόσο πιο υψηλό αίσθημα θρησκευτικότητας βιώνει. Χαρακτηριστικά παραδείγματα ερωτήσεων «Απολαμβάνω να διαβάζω θέματα που σχετίζονται με το θρήσκευμά μου», «Προσπαθώ να ζω τη ζωή μου με βάση τις θρησκευτικές μου πεποιθήσεις» ή «Η προσευχή είναι μια μορφή ειρήνευσης και ευτυχίας». Γενικά, το συγκεκριμένο εργαλείο έχει καλή αξιοπιστία ($\alpha = .83$), ενώ η αξιοπιστία του στην παρούσα έρευνα ήταν εξίσου καλή ($\alpha = .88$).

Ψυχική Υγεία. Στο δεύτερο σκέλος του ερωτηματολογίου που αφορούσε την επιμέτρηση του άγχους και της κατάθλιψης, χρησιμοποιήθηκε το Hopkins Symptoms Checklist (HSCL) ($\alpha = .93$) και κατασκευάστηκε από τους Parloff και Kelman το 1954. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από συνολικά είκοσι πέντε (25) ερωτήσεις, εξετάστηκαν μεταβλητές όπως η κατάθλιψη (depression), με 14 ερωτήσεις, και το άγχος (anxiety), με ακόμη 11 ερωτήσεις. Το άγχος διερευνήθηκε με ερωτήσεις όπως «Φοβάμαι ξαφνικά χωρίς κάποιον ιδιαίτερο λόγο», «Νιώθω πονοκεφάλους», ή ακόμη «Νιώθω νευρικότητα ή τρεμούλιασμα μέσα μου», ενώ οι υπόλοιπες δηλώσεις όπως «Κλαίω εύκολα», «Δεν έχω διάθεση για φαγητό» και «Νιώθω μόνος» αξιολογούσαν την κατάθλιψη. Όλες οι δηλώσεις βαθμολογούνται σε μια κλίμακα τύπου Likert 4 βαθμών. Οι απαντήσεις καταγράφονται ως Καθόλου (Not at all) (1), Λίγο (a Little) (2) Αρκετά (Quite a bit) (3) και Πάρα Πολύ (Extremely) (4). Το πιθανό εύρος της συνολικής βαθμολογίας στην κλίμακα κυμαίνεται από 25 (καθόλου συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους) μέχρι και 100 (πολλά συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους). Επομένως, όσο πιο ψηλό βαθμό παρουσιάζει το άτομο, τόσο πιο πολλά συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους παρουσιάζει. Η αξιοπιστία στην παρούσα έρευνα ήταν υψηλή ($\alpha = .86$)

Depression Anxiety Stress Scale (DASS-21; Lovibond & Lovibond, 1995) ($\alpha = .97$), χρησιμοποιήθηκε για να αξιολογηθεί η κατάθλιψη και το άγχος των συμμετεχόντων. Η κλίμακα DASS-21 κατασκευάστηκε από τους Lovibond και Lovibond (1993). Ουσιαστικά πρόκειται για μια κλίμακα κατάθλιψης, άγχους και στρες: είναι ένα σύνολο τριών κλιμάκων αυτο-αναφοράς που έχουν σχεδιαστεί για τη μέτρηση των αρνητικών συναισθηματικών καταστάσεων όπως είναι (α) η κατάθλιψη, (β) το άγχος και (γ) ένταση/στρες. Για την παρούσα έρευνα μελετήθηκε μόνο το άγχος και η κατάθλιψη. Παραδείγματα των ερωτήσεων είναι: «Δε μπορούσα να βιώσω κανένα θετικό συναίσθημα (κατάθλιψη), «Ένιωσα πολύ κοντά στον πανικό» (άγχος). «Είχα την τάση να αντιδρώ υπερβολικά στις καταστάσεις που αντιμετώπιζα» (ένταση). Για τις ανάγκες της συγκεκριμένης έρευνας

χρησιμοποιήθηκαν μόνο οι ερωτήσεις που αφορούν τη κατάθλιψη (3, 5, 10, 13, 16, 17, και 21) και το άγχος (2, 4, 7, 9, 15, 19, και 20). Οι απαντήσεις καταγράφονται σε κλίμακα Likert τεσσάρων επιπέδων: Καθόλου (Not at all) (1), Λίγο (a Little) (2) Αρκετά (Quite a bit) (3) και Πάρα Πολύ (Extremely) (4). Επομένως το πιθανό εύρος της συνολικής βαθμολογίας στην κλίμακα κυμαίνεται από 25 (καθόλου συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους) μέχρι και 100 (πολλά συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους). Επομένως όσο πιο ψηλό βαθμό παρουσιάζει το άτομο, τόσο πιο πολλά συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους παρουσιάζει. Τόσο για την κλίμακα άγχους, όσο και για την κλίμακα κατάθλιψης η αξιοπιστία ήταν πολύ υψηλή ($\alpha = .93$) και ($\alpha = .91$) αντίστοιχα.

Το τρίτο σκέλος του ερωτηματολογίου, με 9 συνολικά ερωτήσεις, περιλαμβάνει βασικές δημογραφικές ερωτήσεις γύρω από την οικογενειακή, εργασιακή και οικονομική κατάσταση των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα, και επιλέχθηκαν για να χαρτογραφήσουν τα επιδημιολογικά στοιχεία του μεταναστευτικού πληθυσμού στην Κύπρο.

Θεωρήθηκε σωστό υπό τις συνθήκες να προστεθεί ένα τέταρτο σκέλος που περιλαμβάνει ερωτήματα γύρω από τα μεταναστευτικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων προσπαθώντας να σκιαγραφήσει στοιχεία που βοηθούν με την ανάλυση των ερευνητικών στόχων. Έτσι δημιουργήθηκαν ερωτήματα που αφορούσαν ουσιαστικά τη χρονιά γέννησης των συμμετεχόντων, το φύλο τους, την οικογενειακή τους κατάσταση, το επίπεδο μόρφωσης τους, το εργασιακό τους καθεστώς, τη γενική οικονομική κατάσταση που νομίζουν πως έχουν, τους λόγους που τους οδήγησαν στη μετανάστευση, τον συνολικό χρόνο που έχουν μεταναστεύσει, τη μητρική τους γλώσσα και καταληκτικά ποιο είναι το μεταναστευτικό καθεστώς τους.

Το ερωτηματολόγιο κατασκευάστηκε στα αγγλικά και ακολούθως μεταφράστηκε από τα αγγλικά στα γαλλικά και τα αραβικά για να μπορέσουν οι συμμετέχοντες να

απαντήσουν τα ζητήματα που υπήρχαν στο ερωτηματολόγιο με μεγαλύτερη ευκολία (Παράρτημα Β). Η μετάφραση του ερωτηματολογίου έγινε από εγκεκριμένους ορκωτούς μεταφραστές της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η μετάφραση έγινε με τέτοιο τρόπο ώστε να δίνει έμφαση στο περιεχόμενο και το νόημα των ερωτήσεων και όχι απλά να είναι μια πιστή κατά λέξη μετάφραση. Με την ολοκλήρωση της μετάφρασης του ερωτηματολογίου από τους εγκεκριμένους ορκωτούς μεταφραστές, τα εργαλεία ακολούθως δόθηκαν σε άλλους ανεξάρτητους μεταφραστές για να ελέγξουν αρχικά την ορθότητα της μετάφραση που έγινε αλλά και να δώσουν ακολούθως ιδιαίτερη έμφαση στην αποφυγή φράσεων ή λέξεων που θα μπορούσαν να παρερμηνευθούν ή και να προσβάλλουν είτε αντιλήψεις ή θέσεις κάποιων μεταναστών, αφού το συγκεκριμένο εργαλείο διερευνά ευαίσθητα δεδομένα (π.χ. ψυχική υγεία και θρησκευτικότητα).

3.4 Ανάλυση Δεδομένων

Για τις στατιστικές αναλύσεις χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα SPSS 26. Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε περιγραφική στατιστική με τη χρήση των δημογραφικών στοιχείων. Για να διερευνηθούν οι σχέσεις μεταξύ ψυχικής υγείας, θρησκευτικότητας και νομικού καθεστώτος των μεταναστών χρησιμοποιήθηκαν συσχετιστικές αναλύσεις. Τέλος, αναλύσεις one-way διακυμάνσεις ANOVA χρησιμοποιήθηκαν με το νομικό καθεστώς μετανάστευσης ως ανεξάρτητη μεταβλητή και την κατάθλιψη, άγχος, και θρησκευτικότητα ως εξαρτημένες μεταβλητές για να εξεταστούν πιθανές στατιστικές διαφορές μεταξύ του μεταναστευτικού καθεστώτος και των υπο-εξέταση μεταβλητών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

4.1 Το Δημογραφικό Προφίλ των Μεταναστών που διαβιούν στην Κύπρο

Από το συνολικό δείγμα συμμετεχόντων, το 51,4% ήταν άνδρες (36 άτομα) ενώ το 42,9% ήταν γυναίκες (30 άτομα) ενώ ένα ποσοστό 5,7% (4 άτομα) επέλεξε να δηλώσει πως δεν επιθυμεί να απαντήσει (Πίνακας 4.1).

Πίνακας 4.1: Κατηγοριοποίηση Φύλου Συμμετεχόντων

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό
Άντρας	36	49.3	51.4	95.1
Γυναίκα	30	41.1	42.9	95.7
Δεν θέλω να απαντήσω	4	5.5	5.7	100
Σύνολο	73	100.0		

Από τους συμμετέχοντες το 31,4% δήλωσε πως είναι ελεύθεροι, το 50% πως είναι παντρεμένοι, το 4,3% διαζευγμένοι, το 8,6% είναι σε διάσταση ενώ το 5,7% των ερωτηθέντων δήλωσαν πως δεν επιθυμούσαν να απαντήσουν στο συγκεκριμένο ερώτημα (Πίνακας 4.2).

Πίνακας 4.2: Προσωπική Κατάσταση Συμμετεχόντων

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό
Ελεύθερος/η	22	30.1	31.4	31.4
Παντρεμένος/η	35	47.9	50.0	81.4
Διαζευγμένος/η	3	4.1	4.3	85.7
Σε διάσταση	6	8.2	8.6	94.3
Δεν θέλω να απαντήσω	4	5.5	5.7	100.0
Σύνολο	70	100.0	100.0	

Σημαντικό επίσης είναι το γεγονός πως το 41,1% των συμμετεχόντων δήλωσε πως εργάζεται ενώ το 51,5% απάντησε πως δεν εργάζεται. Παρόλο το ότι ένα σημαντικό ποσοστό των ερωτηθέντων εργάζεται, μόνο το 21% εξ αυτών θεωρεί πως η οικονομική τους κατάσταση μπορεί να χαρακτηριστεί από καλή έως πολύ καλή, ενώ ένα ποσοστό 30% θεωρεί πως η οικονομική τους κατάσταση μπορεί να θεωρηθεί από κακή έως πολύ κακή, το υπόλοιπο 48,6% θεωρεί πως η κατάσταση τους δεν είναι ούτε καλή ούτε κακή (Πίνακας 4.3).

Πίνακας 4.3: Κατηγοριοποίηση Οικονομικής Κατάστασης Συμμετεχόντων

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό
Πολύ κακή	9	12.3	12.9	12.9
Κακή	12	16.4	17.1	30.0
Μέτρια	34	46.6	48.6	78.6
Καλή	13	17.8	18.6	97.1
Πολύ καλή	1	1.4	1.4	98.6
Δεν θέλω να απαντήσω	1	1.4	1.4	100.0
Σύνολο	70	100.0	100.0	

Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει και το εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων με το 57% των συμμετεχόντων να έχει ολοκληρώσει σπουδές πανεπιστημιακού επιπέδου (προπτυχιακό και μεταπτυχιακές σπουδές) ενώ το ποσοστό που έχουν λάβει την απολύτως βασική έως καθόλου εκπαίδευση (αγράμματοι και απόφοιτοι δημοτικού) δεν ξεπερνά το 18% (Πίνακας 4.4).

Πίνακας 4.4: Κατηγοριοποίηση Εκπαιδευτικού Επιπέδου Συμμετεχόντων

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό
Αγράμματος/η	2	2.7	2.9	2.9
Δημοτικό	11	15.1	15.7	18.6
Γυμνάσιο	4	5.5	5.7	24.3
Λύκειο	13	17.8	18.6	42.9
Πανεπιστήμιο	33	45.2	47.1	90.0
Μεταπτυχιακές σπουδές (MSc/PhD)	7	9.6	10.0	100.0
Σύνολο	70	100.0	100.0	

Όσον αφορά την καταγωγή, το 29,6% των συμμετεχόντων ήταν από τη Συρία, 21,1% από το Ιράκ, 7% από την Παλαιστίνη, 7% από το Καμερούν, 1,4 από τη Σομαλία, 7% από το Πακιστάν, 9,9% από την Ινδία, 4,2% από τη Γεωργία, 1,4% από το Βιετνάμ, 2,8% από το Μπαγκλαντές και 4,2% από το Νεπάλ (Πίνακας 4.5).

Πίνακας 4.5: Χώρες Καταγωγής Συμμετεχόντων

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό
Συρία	21	28.8	29.6	29.6
Ιράκ	15	20.5	21.1	50.7
Παλαιστίνη	5	6.8	7.0	57.7
Καμερούν	5	6.8	7.0	64.8
Σομαλία	1	1.4	1.4	66.2
Πακιστάν	5	6.8	7.0	73.2
Ινδία	7	9.6	9.9	83.1
Γεωργία	3	4.1	4.2	87.3
Βιετνάμ	1	1.4	1.4	88.7
Μπαγκλαντές	2	2.7	2.8	91.5
Νεπάλ	3	4.1	4.2	95.8
Μαδαγασκάρη	1	1.4	1.4	98.6
Νιγηρία	1	1.4	1.4	100
Σύνολο	70	100.0	100.0	

Οι λόγοι μετανάστευσης στην Κύπρο ήταν με ποσοστό 32,4% για άδεια εργασίας ή για σκοπό σπουδών, ενώ το υπόλοιπο 64,8% ήρθε στη χώρα λόγω πολεμικών συρράξεων ή εσωτερικών διενέξεων στη χώρα καταγωγής τους (Πίνακας 4.6).

Πίνακας 4.6: Λόγοι Μετανάστευσης Συμμετεχόντων

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό
Δουλειά	10	13.7	14.1	14.1
Σπουδές	13	17.8	18.3	32.4
Πόλεμος/Συγκρούσεις	46	63.0	64.8	97.2
Άλλο	2	2.7	2.8	100
Σύνολο	70	100.0	100.0	

Σχετικά με το καθεστώς παραμονής των μεταναστών της παρούσα έρευνας, το 38,9% του δείγματος δήλωσε πως είναι αιτητές ασύλου, το 12.5% κατέχουν το καθεστώς επικουρικής προστασίας, το 12.5% είναι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες ενώ το 8.3% των ερωτηθέντων δήλωσε πως δεν γνωρίζει με ποιο καθεστώς βρίσκεται στη χώρα (Πίνακας 4.7).

Πίνακας 4.7: Μεταναστευτικό Καθεστώς Συμμετεχόντων

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Συνολικό Ποσοστό
Βίζα εργασίας	8	11.0	11.1	11.1
Βίζα σπουδών	12	16.4	16.7	27.8
Αιτητής ασύλου	28	38.4	38.9	66.7
Καθ. Επικουρικής Προστασίας	9	12.3	12.5	79.2
Αναγνωρισμένος Πρόσφυγας	9	12.3	12.5	91.7
Δεν ξέρω	6	8.2	8.3	100.0
Σύνολο	70	100.0	100.0	

4.2 Το Προφίλ των Μεταναστών όσον αφορά τη Θρησκευτικότητά τους

Όσο αναφορά το θρησκευτικό προφίλ των μεταναστών που διαβιούν στην Κύπρο παρουσιάζεται σε τέσσερις διαστάσεις. Αρχικά, φαίνεται πως έχουν αυξημένο αίσθημα του Ανήκειν (Belonging) ($M.O.= 3.53$, $T.A.= .77$). Στη δεύτερη διάσταση της συμπεριφοράς της θρησκευτικότητας (ηθικότητα) οι μετανάστες που διαβιούν στην Κύπρο έχουν κατά $M.O.= 3.34$ και $T.A.=.88$, δηλαδή μια μέση κατάσταση θρησκευτικής συμπεριφοράς. Η πιο χαμηλή διάσταση της θρησκευτικότητας για τους μετανάστες είναι η σύνδεση (Bonding) ($M.O.= 3.00$, $T.A.= .98$). Στην τέταρτη διάσταση, αυτή της πίστης (Believing) έχουν κατά $M.O.= 3.42$ και $T.A.=.77$, δηλαδή και εδώ έχουν μια κάπως μέση κατάσταση. Επιπλέον το συνολικό σκορ στην κλίμακα θρησκευτικότητας ήταν $M.O.= 3.32$, $T.A.= .51$ (Πίνακας 4.8).

Πίνακας 4.8: Προφίλ Μεταναστών που διαμένουν στην Κύπρο σε σχέση με τη Θρησκευτικότητά τους

	N	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση
Αίσθημα του Ανήκειν (Belonging)	70	3.53	.77
Συμπεριφορά (ηθικότητα)	70	3.34	.88
Σύνδεση (συναισθήματα/τελετουργίες)	69	3.00	.98
Πίστη	69	3.42	.77
Συνολικό Σκορ στην Κλίμακα Θρησκευτικότητας	70	3.32	.51

4.3 Προφίλ Ψυχικής Υγείας των Μεταναστών που διαβιούν στην Κύπρο

Σύμφωνα με τα συνολικά σκορ της κατάθλιψης οι μετανάστες παρουσιάζουν κατά $M.O.= 40.3$ και $T.A.=14.23$ βαθμολογία που δείχνει ήπια συμπτωματολογία κατάθλιψης. Αντίστοιχα για το άγχος η συνολική βαθμολογία είναι κατά $M.O.= 38.59$ και $T.A.=14.84$ (Πίνακας 4.9).

Πίνακας 4.9: Μέσοι Όροι και Διακύμανση Συναισθηματικών Δυσκολιών Μεταναστών που διαμένουν στην Κύπρο.

	N	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέσος Όρος	Διακύμανση
Κατάθλιψη	70	20.00	80.00	40.30	14.23
Άγχος	70	19.00	80.00	38.59	14.84

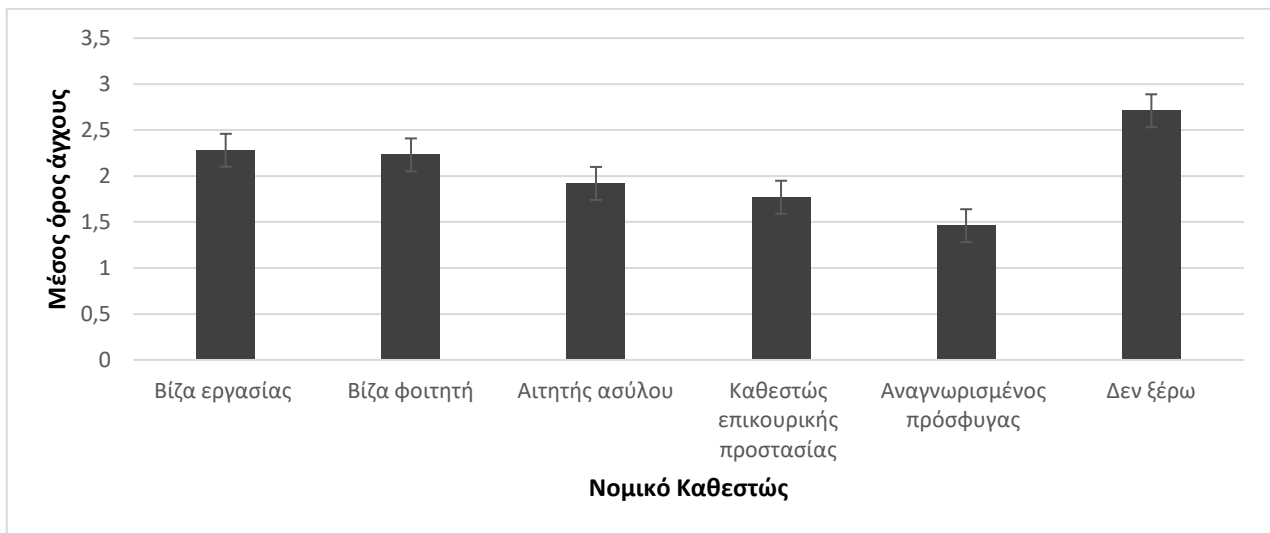
Όσον αναφορά τα επίπεδα ψυχικής υγείας του δείγματος διαφάνηκε ότι οι γυναίκες μετανάστριες έχουν υψηλότερα επίπεδα άγχους και κατάθλιψης συγκριτικά με του άνδρες μετανάστες (Πίνακας 4.10).

Πίνακας 4.10: Διαφορές Φύλου στις Συναισθηματικές Δυσκολίες των Μεταναστών που διαμένουν στην Κύπρο

Μέσοι όροι και Τυπικές Αποκλείσεις Συναισθηματικών Δυσκολιών (σύνολο)	Κατάθλιψη- Dass scale	Άγχος- Dass scale	Κατάθλιψη- Hopkins scale	Άγχος- Hopkins scale
Άνδρες (N=36)	38.25 (13.16)	35.80 (13.09)	41.19 (10.12)	40.27(11.67)
Γυναίκες (N=30)	42.57 (15.73)	41.66 (15.54)	43.27(9.15)	41.43(10.16)

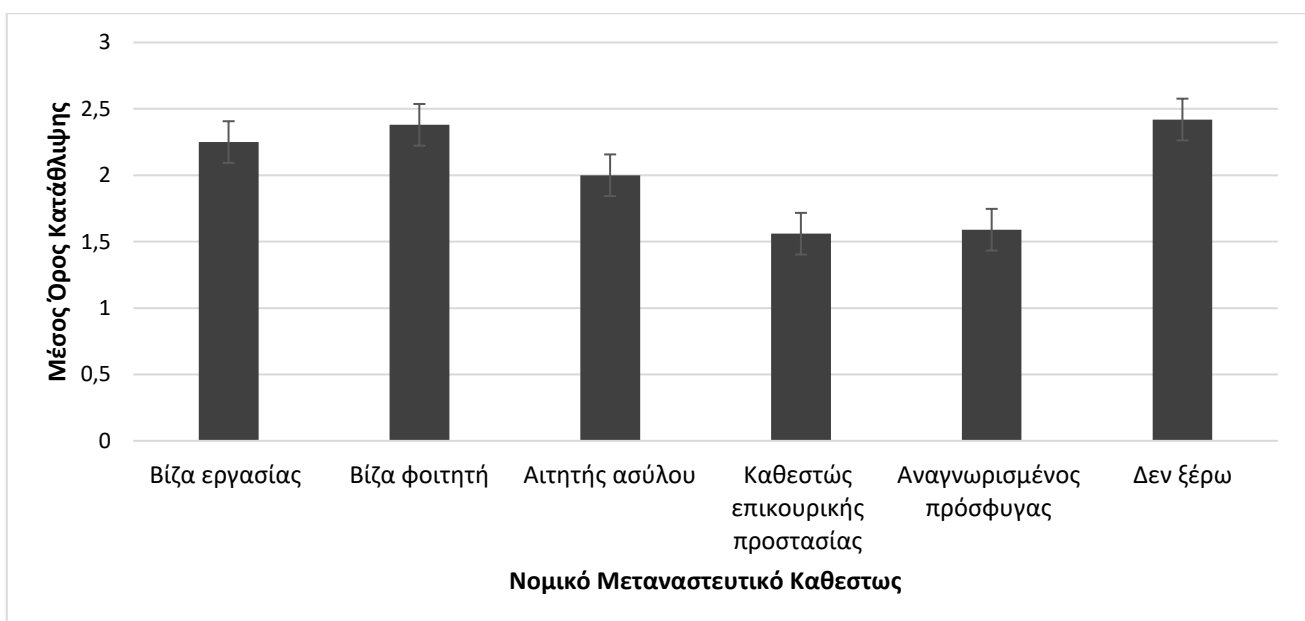
4.4 Το Νομικό Καθεστώς των Μεταναστών στην Κύπρο σε σχέση με την Ψυχική τους Υγεία

Η στατιστική ανάλυση one way ANOVA έδειξε ότι το μεταναστευτικό καθεστώς (immigrant status) επηρεάζει σε στατιστικά σημαντικό βαθμό το άγχος $F(5.64)=2.89$, $p=.02$. Πιο συγκεκριμένα, τα άτομα που δεν έχουν καθορισμένο μεταναστευτικό καθεστώς ($M.O. =2.71$, $T.A.=.72$) έχουν τον υψηλότερο βαθμό άγχους συγκριτικά με τα άτομα των υπόλοιπων μεταναστευτικών καθεστώτων (Διάγραμμα 4.1).

Διάγραμμα 4.1: Επίδραση του Νομικού Καθεστώτος στα Επίπεδα Άγχους

Επιπλέον, η ανάλυση ANOVA έδειξε σημαντική επίδραση του μεταναστευτικού καθεστώτος (immigrant status) στην κατάθλιψη $F(5.64)= 2.51, p=.03$. Αναλυτικότερα οι μετανάστες που δε γνωρίζουν το νομικό καθεστώς τους ($M.O. =2.41, T.A.= .67$) έχουν υψηλότερα επίπεδα κατάθλιψης από τα άτομα με καθεστώς επικουρικής προστασίας ($M.O. =1.56, T.A.= .50$) όσο και με το άτομα με καθεστώς του αναγνωρισμένου πρόσφυγα ($M.O. =1.59, T.A.= .59$) (Διάγραμμα 4.2).

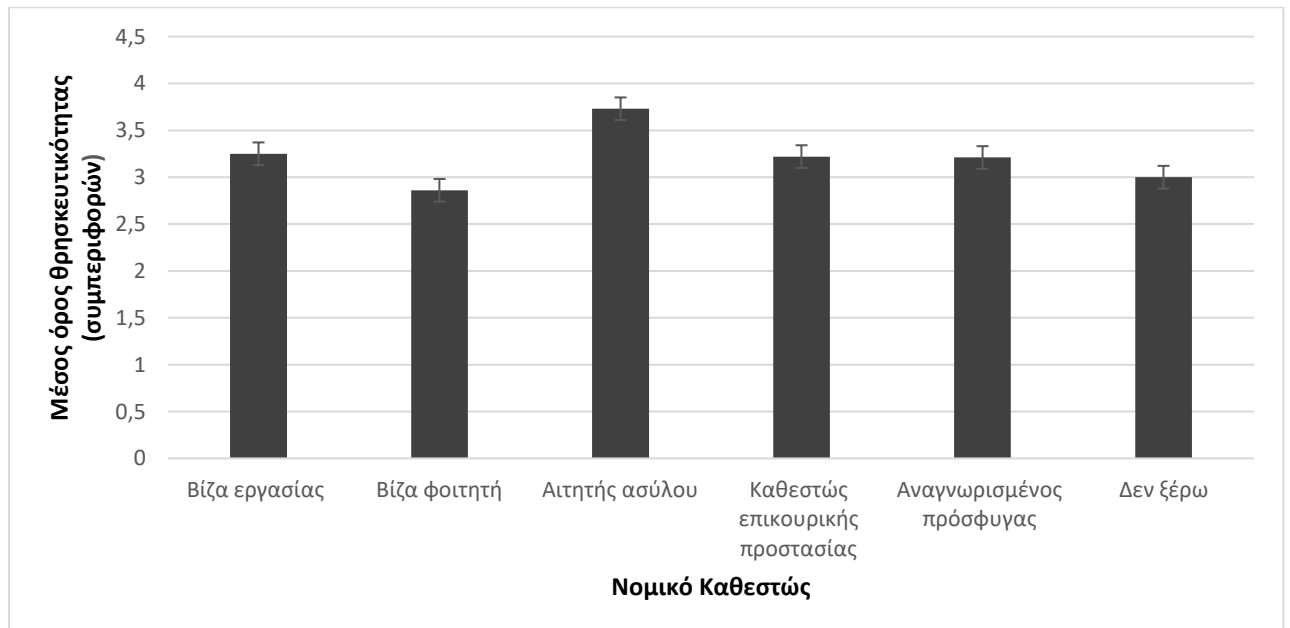
Διάγραμμα 4.2: Επίδραση Νομικού Καθεστώτος στα Επίπεδα Κατάθλιψης

4.5 Η σχέση Θρησκευτικότητας, Νομικού Καθεστώτος των Μεταναστών και Ψυχικής Υγείας

Η ανάλυση συσχετίσεων κατέδειξε πως δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση του μεταναστευτικού καθεστώτος (immigrant status) με την κατάθλιψη ($r = -.12$, $p > 0.05$) ούτε και με το άγχος ($r = .09$, $p > .05$). Επίσης, δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ θρησκευτικότητας και μεταναστευτικού καθεστώτος ($r = -.14$, $p > .05$).

Πίνακας 4.11: Συσχετίσεις μεταξύ Θρησκευτικότητας, Νομικού Καθεστώτος, Κατάθλιψης και Άγχους

	Μεταναστευτικό			
	Θρησκευτικότητα	καθεστώς	Κατάθλιψη	Άγχος
Θρησκευτικότητα	--	-.14	-.06	-.05
Μεταναστευτικό Καθεστώς	-.14	--	-.12	-.09
Κατάθλιψη	-.06	-.12	--	.92*
Άγχος	-.05	-.09	.92*	--

Διάγραμμα 4.3: Διαφορές Θρησκευτικότητας ανάλογα με το Νομικό Καθεστώς των Μεταναστών

Η ανάλυση ANOVA παρουσιάζει επίσης πως οι αιτητές ασύλου παρουσιάζουν τα υψηλότερα επίπεδα θρησκευτικότητας ($M.O. = 3.54$, $T.A. = .77$) από τα άτομα με άλλο νομικό καθεστώς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνηθεί η επίδραση του νομικού καθεστώτος (αιτητής ασύλου, παράτυπος ή νόμιμος μετανάστης) και της θρησκευτικότητας των μεταναστών στον βαθμό κατάθλιψης και στρες που αυτοί δύναται να βιώνουν.

5.1 Συζήτηση των Αποτελεσμάτων της Έρευνας

Έχοντας εντοπίσει ένα σημαντικό και αντιπροσωπευτικό αριθμό μεταναστών μέσα από την κοινότητα, δημιουργήθηκε ένα δείγμα που ανταποκρίνεται σε σημαντικό βαθμό στην παρούσα μεταναστευτική εικόνα της χώρας μας. Τουλάχιστον έτσι όπως αυτή αποτυπώνεται και από τα δεδομένα της Υπηρεσίας Ασύλου της Κυπριακής Δημοκρατίας³ αλλά και τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο (Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο, 2022). Συνολικά στο δείγμα μας συμμετείχαν μετανάστες από δεκατρείς (13) διαφορετικές χώρες με τις αντιπροσωπευτικότερες να είναι η Συρία, το Ιράκ, η Παλαιστίνη, το Καμερούν, η Σομαλία, η Ινδία, το Πακιστάν, η Γεωργία και το Νεπάλ. Παράλληλα, αξίζει να σημειωθεί πως στην έρευνα συμμετείχαν σχεδόν ισόποσα τόσο άνδρες, όσο και γυναίκες μετανάστες (51% άνδρες και 43% γυναίκες). Οι μισοί από αυτούς δήλωναν παντρεμένοι (το 50% του δείγματος) και κατείχαν ένα αρκετά ψηλό μορφωτικό προφίλ (57% απόφοιτοι πανεπιστημιακής μόρφωσης), ενώ φαίνεται πως οι περισσότεροι από αυτούς έφτασαν στη χώρα μας, για να αποφύγουν είτε κάποια πολεμική σύρραξη, είτε κάποια άλλη δίωξη (σε ποσοστό 64.8% του δείγματος). Αξίζει να σημειωθεί

³ Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να ακολουθήσετε τον σύνδεσμο:
http://www.moi.gov.cy/moi/asylum/asylumservice.nsf/asylumservice18_gr/asylumservice18_gr?OpenDocument

πως η οικονομική κατάσταση σε αρκετά σημαντικό βαθμό δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ούτε πολύ καλή, αλλά ούτε και πολύ κακή (σε ποσοστό 48.6% του δείγματος). Οι περισσότεροι από αυτούς φαίνεται να έχουν μεταναστεύσει στην Κύπρο κατά την περίοδο της νεότητάς τους (σε ποσοστό 75% έφτασαν στην Κύπρο όταν ήταν 19 ετών έως και 30).

Αυτά τα χαρακτηριστικά που αναφέρονται στο δείγμα θεωρούμε πως συνάδουν απόλυτα με τα χαρακτηριστικά του μέσου μετανάστη που μπορεί να συναντήσει κάποιος στη χώρα μας και όπως αυτά επιβεβαιώνονται από τα στοιχεία που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για το Άσυλο⁴. Ουσιαστικά στην περίπτωση που αναφερόμαστε σε νεαρά άτομα Ασιατικής καταγωγής (κυρίως από Ινδία, Πακιστάν, Νεπάλ) φτάνουν στην Κύπρο με την πρόθεση να σπουδάσουν σε κάποια από τα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα της χώρας. Εξ ου και το ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο μόρφωσης που καταγράφεται. Ενώ νεαροί άνδρες και γυναίκες που φαίνεται να προέρχονται από την Αραβική Χερσόνησο (Συρία, Ιράκ και Παλαιστίνη) συνήθως προσπαθούν να διαφύγουν κάποια εσωτερική σύρραξη. Είτε διαφεύγοντας τη χώρα για να γλυτώσουν τη στρατιωτική επιστράτευσή τους, είτε να διασώσουν τις ζωές της οικογένειάς τους. Ενώ το τελευταίο χρονικό διάστημα υπάρχει μια ιδιαίτερη αύξηση των αφίξεων νεαρών αφρικανικής καταγωγής (Κογκό, Σομαλία και Καμερούν) που μέσω των Κατεχομένων φτάνουν στην Κυπριακή Δημοκρατία ζητώντας άσυλο, έχοντας εξασφαλίσει όμως προηγουμένως φοιτητική βίβα για κάποιο ακαδημαϊκό ίδρυμα των Κατεχομένων.

Αντίθετα με τις αρχικές μας υποθέσεις, μέσα από την παρούσα έρευνα φαίνεται πως το δείγμα των μεταναστών που συμμετείχε στην έρευνά μας δε βιώνει, όπως εμείς αναμέναμε, έντονα αισθήματα άγχους ή κατάθλιψης που να είναι συνδεδεμένα με το μεταναστευτικό τους καθεστώς (immigrant status). Αυτό που διαφαίνεται όμως μέσα από

⁴ Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να ακολουθήσετε τον σύνδεσμο: <https://euaa.europa.eu/asylum-knowledge/asylum-report>

τα ευρήματά μας, είναι πως η υπο-ομάδα μεταναστών που δεν έχουν καθορισμένο μεταναστευτικό καθεστώς (δήλωσαν πως δεν το γνωρίζουν) φαίνεται να βιώνουν έντονο άγχος και κατάθλιψη. Επίσης, φαίνεται πως οι γυναίκες που συμμετείχαν στην έρευνα, βιώνουν σε πιο μεγάλο βαθμό συμπτώματα άγχους και κατάθλιψης από τους άνδρες. Σύμφωνα με προηγούμενες μελέτες, η βίωση αυτού του έντονου και παρατεταμένου άγχους σε συνδυασμό με την κοινωνική απομόνωση και την έλλειψη ενός κοινωνικού δικτύου δυσχεραίνει έντονα την ήδη ευάλωτη ψυχολογική τους κατάσταση αυξάνοντας τους κινδύνους για φαινόμενα όπως αυτά της κατάθλιψης, της έντονης ανησυχίας, της ψύχωσης, της παράνοιας και των αυτοκαταστροφικών ιδεασμών (Aditus Foundation, 2013).

Ενώ μέσα από την ανάλυση του δείγματος μας προκύπτει πως η θρησκευτικότητα, ως μεταβλητή, δεν φαίνεται να σχετίζεται ούτε με το άγχος, ούτε με την κατάθλιψη, ούτε και με το νομικό καθεστώς των συμμετεχόντων. Επιπρόσθετα, διαφάνηκε πως οι αιτητές ασύλου που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα είχαν πιο αυξημένη θρησκευτικότητα σε σχέση με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες. Φαίνεται όπως έχουμε αναφέρει και σε άλλα σημεία της έρευνας πως η διερεύνηση της θρησκευτικότητας παρουσιάζει αρκετές ιδιαιτερότητες και δυσκολίες για τις συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού. Η θρησκευτικότητα παρόλο που είναι εξαιρετικά σημαντική για τη ζωή των συγκεκριμένων ατόμων όπως διαφάνηκε και από το έντονο ενδιαφέρον τους μέσω των ερωτήσεων γύρω από τη συγκεκριμένη μεταβλητή συνεχίζει να παραμένει ένα θέμα ταμπού για τις συγκεκριμένες ομάδες. Φαίνεται πως γενικότερα το θέμα της θρησκευτικότητας δεν ανήκει στα θέματα που αφορούν τη δημόσια σφαίρα και πόσον δε μάλλον όταν γίνεται από άτομα που έχουν διαφορετικό θρησκευτικό προσανατολισμό από τους ίδιους. Παράλληλα φαίνεται να υπάρχει μια αποφυγή για διασύνδεση αυτής της μεταβλητής-ταμπού με οποιαδήποτε άλλη μεταβλητή όπως αυτές της ψυχικής υγείας και του νομικού καθεστώτος.

Αξίζει να τονιστεί πως παρόλο που η Posselt (2020) και ο Hereen (2014) υποστηρίζουν μέσα από τις εκτενείς ερευνητικές τους εργασίες πως οι επιπτώσεις στην

ψυχική υγεία των αιτητών ασύλου φαίνεται να είναι πολύ πιο έντονες σε σχέση με αυτούς που έχουν εξασφαλίσει κάποιο καθεστώς παραμονής, ωστόσο αυτό φαίνεται να αποδεικνύεται μόνο εν μέρει από τα δεδομένα του δείγματος που έχουμε συλλέξει και αφορά τα άτομα που δε γνωρίζουν το καθεστώς τους. Αντιθέτως, διαφάνηκε μέσα από το δείγμα πως επίπεδα άγχους φαίνεται να τα βιώνουν ουσιαστικά μετανάστες που έχουν εξασφαλίσει ήδη κάποιο αδιαμφισβήτητο καθεστώς παραμονής και βρίσκονται ουσιαστικά στην προσπάθεια να οργανώσουν το νέο ξεκίνημα της ζωής τους στην Κύπρο. Μια πιθανή εξήγηση για τα αποτελέσματα μπορεί να είναι ότι η πλήρης άγνοια γύρω από τη «νέα συνθήκη ζωής» και η διαδικασία ομαλής ένταξης μετά τη λήψη ενός νομικού καθεστώτος πιθανόν να προκαλεί άγχος στους μετανάστες ως προς την πορεία ομαλοποίησής τους στις καθημερινές ανάγκες που προκύπτουν στην κοινωνία υποδοχής και τις απαιτήσεις που έχει η εκάστοτε χώρα υποδοχής προς αυτούς (Posselt et al., 2020).

5.2 Πλεονεκτήματα, Μειονεκτήματα και Προτάσεις για Μελλοντικές Έρευνες

Στους περιορισμούς της έρευνας θα μπορούσε να ενταχθεί σε ένα πρώτο επίπεδο, η διαδικασία που ακολουθήθηκε για τη δειγματοληψία. Είναι γεγονός πως οι συμμετέχοντες στο δείγμα προέρχονταν από δύο πολύ συγκεκριμένες επαρχίες (Λευκωσία και Λάρνακα). Έτσι, αποκλείστηκε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό μεταναστών που διαβιεί στην κοινότητα και θα μπορούσε να εμπλουτίσει περισσότερο το δείγμα των συμμετεχόντων. Παράλληλα στην έρευνα δεν προσεγγίστηκαν δομές διαβίωσης μεταναστών (κλειστές, ανοικτές ή ημιαυτόνομες), λόγω του περιορισμένου χρόνου που υπήρχε για την υλοποίηση της συγκεκριμένης έρευνας. Οι συγκεκριμένοι χώροι είναι αρκετά δύσκολο να προσεγγιστούν δεδομένου πως χρειάζεται αρκετός χρόνος για την πρόσβαση σε αυτούς. Δεδομένου πως αρκετές δομές διαχειρίζονται ευάλωτα άτομα που δεν είναι εύκολα δεκτικά ως προς τη συμμετοχή τους σε έρευνα. Επίσης, διαφάνηκε πως, ο μεγάλος αριθμός ερωτήσεων που συμπεριλήφθηκαν στον ερωτηματολόγιο, έκαναν τη διαδικασία συμπλήρωσης του

ερωτηματολογίου κουραστική, αποτρεπτική και απαιτητική για τους μετανάστες, οι οποίοι δεδομένου πως βρίσκονταν σε κοινοτικούς ή δημόσιους χώρους για τη λήψη συγκεκριμένων υπηρεσιών, ένιωθαν πως “έχαναν” τον χρόνο τους σε ένα ερωτηματολόγιο που ήταν “πολύ μεγάλο”. Δεδομένου πως οι χώροι που επιλέχθηκαν να προσεγγιστούν (π.χ. Υπηρεσία Ασύλου, Κοινωνικής Ευημερίας, Αλλοδαπών και Μετανάστευσης, Caritas) ήταν χώροι που οι ίδιοι οι μετανάστες επισκέπτονται, παρά το γεγονός ότι στην αρχή δέχονταν να λάβουν μέρος στην έρευνα, στην πορεία άλλαζαν γνώμη και αποχωρούσαν από την έρευνα λόγω της λήψης προσωπικών δεδομένων από το ερωτηματολόγιο. Εξίσου σημαντικό ζήτημα που προέκυψε κατά την υλοποίηση της έρευνας ήταν σαφώς και η ίδια η μεταβλητή της θρησκευτικότητας. Αρκετοί μετανάστες σε αρκετές περιπτώσεις αρνήθηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα δηλώνοντας ευθέως πως δεν επιθυμούν να συζητούν ή ακόμη να εκφέρουν άποψη για ζητήματα που άπτονται της Θρησκείας. Μεγάλος εκνευρισμός, θυμός και ένταση παρατηρήθηκε σε αρκετές περιπτώσεις που δίνονταν διαβεβαιώσεις πως το ερωτηματολόγιο ήταν ανώνυμο και πως τα προσωπικά τους δεδομένα θα διασφαλιζόνταν παρά όλα ταύτα το πρώτο έντυπο που βρισκόταν στο ερωτηματολόγιο ήταν η ενυπόγραφη ενημέρωση της Επιτροπής Βιοηθικής. Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες αρνήθηκαν να τη συμπληρώσουν και αρκετές φορές δήλωσαν δυσαρεστημένοι. Σε όλες τις περιπτώσεις τους δόθηκαν εξηγήσεις για την εθελοντική συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Παρά τους περιορισμούς της έρευνας, θα πρέπει να τονιστεί πως στη συγκεκριμένη έρευνα μπορούν να εντοπιστούν και αρκετά θετικά σημεία που αξίζουν αναφοράς. Αρχικά αξίζει να αναφερθεί ότι τα ερευνητικά ερωτήματα, ψυχική υγεία και θρησκευτικότητα, φαίνεται πως δεν είχαν τεθεί ως ερευνητικά ερωτήματα, ποτέ στο παρελθόν στη συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα. Αυτό το γεγονός από μόνο του έχει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον δεδομένου πως εξετάζονται μεταβλητές που δεν είχαν ποτέ ξανά ερευνηθεί. Και αυτό από μόνο του δημιουργεί μια μοναδικότητα και μια πρωτοτυπία στην ίδια την έρευνα και ανοίγει δρόμους για μελλοντικές έρευνες στην Κύπρο και στο μεταναστευτικό της

πληθυσμό. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να τονιστεί πως παρόλο που διαφάνηκε στην πορεία της έρευνας πως η εξέταση της θρησκευτικότητας θα ήταν ιδιαίτερος δύσκολη για τους μετανάστες, τελικά η χρηστή χρήση διαπολιτισμικών διαμεσολαβητών, μεταφραστών αλλά και ατόμων αναγνωρισμένου κοινωνικού κύρους που διαβιούν στην κοινότητα ως μετανάστες, διευκόλυνε την προσέγγιση των μεταναστών. Η συμβολή τους ήταν εξαιρετικά σημαντική για την προσέγγιση μεταναστευτικών ομάδων αλλά και για την επεξήγηση ζητημάτων που μπορεί να προκαλούσαν ερωτηματικά ή ενστάσεις. Επιπλέον, είναι σημαντικό να σημειώσουμε πως ο συνολικός αριθμός των συμμετεχόντων στην έρευνα θεωρείται ως αρκετά σημαντικός (συνολικά 73 ερωτηματολόγια) και αντιπροσωπευτικός ως προς τη διεξαγωγή συμπερασμάτων και προτάσεων που θα αφορούσαν τον ευρύτερο μεταναστευτικό πληθυσμό που διαβιεί στην Κύπρο. Ως εκ τούτου, τα αποτελέσματα της έρευνας μπορεί να γενικευτούν στον μεταναστευτικό πληθυσμό της Κύπρου. Καταληκτικά, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε πως τόσο τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για την ψυχική υγεία, αλλά και για τη θρησκευτικότητα ήταν σταθμισμένα προσδίδοντας έτσι επίπεδα υψηλής εγκυρότητας και αξιοπιστίας στα αποτελέσματα της έρευνας.

Σε μελλοντικές μελέτες η αποφυγή ζητημάτων και ερωτημάτων γύρω από τη Θρησκεία και τη Θρησκευτικότητα σε μεταναστευτικούς πληθυσμούς θα ήταν καλύτερα να εξεταστεί μέσω μιας συνέντευξης, όπου ο ερευνητής- συμμετέχοντας θα μπορούσε να κτίσει μια οικειότητα. Η εξέταση της θρησκευτικότητας μέσω ερωτηματολογίων πιθανόν να μη δώσει αντικειμενικές μετρήσεις για κατανόηση της θρησκευτικότητας των μεταναστών. Παράλληλα, η υιοθέτηση μικρότερων σε μέγεθος ερευνητικών εργαλείων σε μεταναστευτικούς πληθυσμούς θα βοηθούσε στην αυξημένη συμμετοχή τους. Ενώ η μετάφραση των εργαλείων σε περισσότερες γλώσσες δίνει μεγαλύτερες προϋποθέσεις συμμετοχής, δεδομένου πως ο μεταναστευτικός πληθυσμός που διαβιεί στην Κύπρο έχει αλλάξει σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Αυτή ακριβώς η αλλαγή ίσως να είναι και το εφιαλτήριο για την ανάπτυξη ερευνητικών παρεμβάσεων γύρω από την ψυχική υγεία που θα

ήταν ακριβώς επικεντρωμένα σε συγκεκριμένες μεταναστευτικές εθνοτικές ομάδες που διαβιούν στην Κύπρο (π.χ. συμμετέχοντες μόνο από Συρία, είτε μόνο Σομαλία), ενώ τα αποτελέσματα ίσως να δημιουργούσαν πιο συγκεκριμένες παρεμβάσεις.

5.3 Πρακτική Εφαρμογή Αποτελεσμάτων

Μέσα από τη συγκεκριμένη καινοτόμα έρευνα κατέστη δυνατό να διερευνηθεί πως το νομικό καθεστώς (αιτητής ασύλου, παράτυπος ή νόμιμος μετανάστης) και της θρησκευτικότητας των μεταναστών επιδρούν στον βαθμό κατάθλιψης και στρες που αυτοί δύναται να βιώνουν. Μέσα από την έρευνα μπορέσαμε να αντιληφθούμε πως το δείγμα των μεταναστών που συμμετείχε στην έρευνα δε βιώνει, όπως θα αναμέναμε, έντονα αισθήματα άγχους ή κατάθλιψης που να είναι συνδεδεμένα με το μεταναστευτικό τους καθεστώς (immigrant status). Αυτό που κατέστη δυνατό να διαφανεί όμως μέσα από τα ευρήματα, είναι πως η υπο-ομάδα μεταναστών που δεν έχουν καθορισμένο μεταναστευτικό καθεστώς (δεν γνωρίζουν) βιώνουν έντονο άγχος. Αυτή η παρατήρηση θεωρούμε πως είναι αρκετά σημαντική και πως θα μπορούσε να τύχει διαχείρισης μέσα από την ανάπτυξη και εφαρμογή κοινωνικών και θεραπευτικών παρεμβάσεων στην κοινότητα που σκοπό θα μπορούσαν να είχαν την άμβλυνση αυτών των παρατηρήσεων. Διαφαίνεται πως η κοινωνική ενσωμάτωση ή διαβίωση στην κοινωνία υποδοχής μετά το τέλος της διαδικασίας καθορισμού καθεστώτος επιδρά στην ψυχική υγεία των μεταναστών. Προγράμματα και δράσεις που θα μπορούσαν να εισαγάγουν τους μετανάστες που έχουν ολοκληρώσει τη διαδικασία εξέτασης του νομικού τους καθεστώτος, πιο ομαλά, είναι ύψιστης σημασίας και εκλείπουν από τη σημερινή σχεδιαστική πολιτική ενσωμάτωσης του Κρατικού Μηχανισμού. Με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, θα μπορούσαμε να προτείνουμε μια πιο ενδεδειγμένη αξιολόγηση ευαλωτότητας και ενδεδειγμένης πληροφόρησης του εκάστοτε μετανάστη που επιθυμεί να υποβάλει αίτημα ασύλου στην Κύπρο. Ακολούθως, αυτή η αξιολόγηση θα μπορούσε να λειτουργήσει ως βασικός άξονας παροχής υπηρεσιών υγείας – πρόνοιας και

ενσωμάτωσης στην τοπική κοινωνία του εκάστοτε μετανάστη. Μέσα από τέτοια προγράμματα και πρωτοβουλίες θα μπορούσαν τόσο οι κρατικοί φορείς όσο και άλλοι φορείς που δρουν είτε θεραπευτικά είτε προληπτικά να συνδράμουν ουσιαστικά στην πορεία «μεταβόλισης» των νέων κοινωνικών πραγματικοτήτων που δύναται να διαχειριστεί ο κάθε μετανάστης. Φυσικά δεν είναι όλος ο μεταναστευτικός πληθυσμός ευάλωτος και φυσικά δεν θα χρειαστούν όλοι οι μετανάστες την παρουσία θεραπευτικών είτε προληπτικών δράσεων ψυχικής υγείας. Αλλά η ουσιαστική αξιολόγηση των μεταναστών και η διαβάθμιση-ιεράρχηση των περιπτώσεων που χρήζουν κάποιας παρέμβασης θα διαλευκάνει το τοπίο ως προς το ποιος χρειάζεται ουσιαστικά τι και σε ποια ένταση και ποιος όχι για να υπάρξει και καλύτερη ενσωμάτωσή τους στη χώρα. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσαν να προσφερθούν από ατομικές θεραπευτικές συνεδρίες από ειδικούς ψυχικής υγείας για άτομα που υποφέρουν από τέτοια ζητήματα μέχρι εκδηλώσεις-προγράμματα επαφής και γνωριμίας με τα άτομα της τοπικής κοινωνίας που καλούνται να συμβιώσουν με τους νεοεισερχόμενους μετανάστες. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί εκ νέου η σημαντική παρουσία των πολιτισμικών διαμεσολαβητών και πως ο ρόλος τους είναι εξαιρετικά σημαντικός για να εξομαλύνει τις όποιες πολιτισμικές ή κοινωνικές αναστολές ή αρνητικούς προϋδεασμούς που μπορεί να υπάρχουν.

Παράλληλα θα μπορούσαν να προταθούν κοινωνικές παρεμβάσεις σε επίπεδο κοινότητας. Όπου η εκάστοτε τοπική κοινωνία θα μπορούσε να οργανώνει με τη συνεργασία τοπικών φορέων (π.χ. Πρόσκοποι, τοπικά κοινωνικά οργανωμένα σύνολα, σωματεία, εκκλησιαστικές επιτροπές, τοπικές οργανώσεις, δημαρχεία, Ερυθρός Σταυρός, Caritas) “συναντήσεις γνωριμίας”. Η αναζήτηση και εξεύρεση κοινών κοινωνικών χώρων δράσης και γνωριμίας (π.χ. από την αυλή ενός σχολείου, μια κοινοτική αίθουσα εκδηλώσεων, ένα κλειστό γήπεδο αθλοπαιδιών, σωματεία και σύλλογοι) των νεοεισερχομένων μεταναστών και της τοπικής κοινότητας θα βοηθούσε αμφότερα και τις δύο πλευρές για την έναρξη της κοινής τους συνύπαρξης. Πολλές κοινωνικές δράσεις αρκετών οργανισμών έχουν κινηθεί

σε αυτό το κοινοτικό επίπεδο (Red Cross EU Office, 2018) (International Organization for Migrants, 2021) (UNHCR and IOM, 2015) και οι κοινές δράσεις φαίνεται να βοηθούν αρκετά αμφοτέρους. Αυτές οι κοινωνικές παρεμβάσεις γνωριμίας και αλληλεπίδρασης των νεοεισερχόμενων μεταναστών και της υφιστάμενης τοπικής κοινωνίας συνήθως λειτουργούν θετικά προς όλους. Οι κοινές αυτές δράσεις βοηθούν στην αποκαθήλωση των αρνητικών κοινωνικών στερεοτύπων και προϋποθέσεων που μπορεί να υπάρχουν για συγκεκριμένες εθνικές ομάδες και οδηγούν αρκετές φορές στην αρμονική συνύπαρξη των μεταναστών και των γηγενών. Οι προαναφερόμενες δράσεις θα κάλυπταν το «κενό» της κοινωνικής απομόνωσης και αποξένωσης από την κοινωνία υποδοχής και θα βοηθούσαν να μειωθεί το άγχος που βιώνουν.

5.4 Συμπεράσματα- Επίλογος

Μέσα από την παρούσα μελέτη έγινε προσπάθεια για τη διερεύνηση της πιθανής ύπαρξης σχέσης ανάμεσα στο νομικό καθεστώς του μετανάστη με το επίπεδο της θρησκευτικότητας που έχουν αλλά και με τις ψυχολογικές δυσκολίες δύναται να βιώνουν. Μέσα από την ανάλυση δεδομένων από εβδομήντα τρία (73) ερωτηματολόγια από μετανάστες που εντοπίστηκαν στις επαρχίες της Λευκωσίας και της Λάρνακας της Κύπρου έχει καταδειχθεί πως το μεταναστευτικό καθεστώς (immigrant status) επηρεάζει σε σημαντικό στατιστικά βαθμό το άγχος και την κατάθλιψη. Πιο συγκεκριμένα τα άτομα που δεν έχουν καθορισμένο μεταναστευτικό καθεστώς έχουν το υψηλότερο βαθμό άγχους και κατάθλιψης συγκριτικά με τα υπόλοιπα άτομα που έχουν άλλα μεταναστευτικά καθεστώτα. Επίσης, οι γυναίκες φαίνεται να βιώνουν πιο έντονα συναισθήματα άγχους από τους άνδρες. Επιπρόσθετα, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι δεν υπάρχει στατιστική συσχέτιση της θρησκευτικότητας με το άγχος, ούτε με την κατάθλιψη, αλλά ούτε και με το νομικό καθεστώς του μετανάστη (immigrant status). Είναι εξαιρετικά σημαντικό το γεγονός πως πλέον υπάρχουν στοιχεία που επιβεβαιώνουν την ύπαρξη άγχους σε συγκεκριμένες ομάδες

του μεταναστευτικού πληθυσμού καθιστώντας έτσι την ανάγκη για μια αναπροσαρμογή των κοινωνικών παρεμβάσεων που στον συγκεκριμένο πληθυσμό που θα λαμβάνουν υπόψη αυτό το δεδομένο. Παράλληλα, μέσα από την παρούσα έρευνα γίνεται αντιληπτό πως η θρησκευτικότητα δεν είναι μια μεταβλητή η οποία θα μπορούσε εύκολα να τύχει διερεύνησης όταν σημείο αναφοράς αποτελούν μεταναστευτικοί πληθυσμοί που έχουν μια πιο εσωστρεφή στάση απέναντι στη θρησκευτικότητα, αλλά και τη θρησκεία εν γένει. Καταληκτικά θα μπορούσαμε να τονίσουμε την ανάγκη για διεύρυνση των κοινωνικών παρεμβάσεων που αφορούν την ψυχική υγεία, τόσο της θεραπείας όσο και της πρόληψης, των μεταναστών δεδομένου της ευάλωτης θέσης που μπορεί να βρίσκονται ως νεοεισερχόμενοι πολίτες στην εκάστοτε χώρα υποδοχής αλλά και σε ένα δεύτερο επίπεδο ως μελλοντικοί πολίτες και μέλη της κοινωνίας υποδοχής όπου καλούνται να συνυπάρξουν αρμονικά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Aditus Foundation, U. (2013). *Nitkellmu: Refugee integration perspectives in Malta* Aditus Foundation.

Argyle, M., & Beit-Hallahmi, B. (1975). *The social psychology of religion*. London: Routledge & Kegan Paul.

Crepet, A., Rita, F., Reid, A., Van den Boogaard, W., Deiana, P., & Quaranta, G. (2017). Mental health and trauma in asylum seekers landing in Sicily in 2015: A descriptive study of neglected invisible wounds. *Conflict and Health Volume*, 1-11.

Floya, A., Kontos, M., & Morokvasic-Müller, M. (2013). *Paradoxes of integration: Female migrants in Europe* Springer.

Freeman, A., Pretzer, J., Fleming, B., & Simon, K. M. (1990). *Clinical application of cognitive therapy* (1st ed.). New York: Plenum.

Haas, H. d., Castles, S., & Miller, M. J. (2020). *The Age of Migration* (Sixth edition ed.). New York: The Guilford Press.

Heeren, M., Wittmann, L., Ehlert, U., Schnyder, U., Maier, T., & Müller, J. (2014). Psychopathology and resident Status—Comparing asylum seekers, refugees, illegal migrants, labor migrants and residents. *Comprehensive Psychiatry*, 55(4), 818-825.

- Hefti, R. (2011). Integrating religion and spirituality into mental health care, psychiatry and psychotherapy. *Religions*, 2(4), 611-627. doi:<https://doi.org/10.3390/rel2040611>
- International Organization for Migrants. (2021). *Manual on community-based mental health and psychosocial support in emergencies and displacement*. Geneva: IOM.
- Koenig, H. G., King, D. E., & Carson, V. B. (2012). *Handbook of religion and health*. New York, USA: Oxford University Press.
- Koenig, H. G., McCullough, M. E., & Larson, D. B. (2001). *Handbook of religion and health* (1st ed.). New York: Oxford University Press.
- Lebano, A., Hamed, S., Bradby, H., Gil-Salmerón, A., Durá-Ferrandis, E., Garcés-Ferrer, J., et al. (2020). Migrants' and refugees' health status and healthcare in Europe: A scoping literature review. *BMC Public Health*, 20(1), 1-1039. doi:10.1186/s12889-020-08749-8
- Lindert, J., S von Ehrenstein, O., Priebe, S., Mielck, A., & Brähler, E. (2009). Depression and anxiety in labor migrants and refugees- A systematic review and meta-analysis. *Social Science & Medicine*, 69(2), 246-57. doi:10.1016/j.socscimed.2009.04.032.
- Lovibond, P. F., & Lovibond, S. H. (1995). The structure of negative emotional states: Comparison of the Depression Anxiety Stress Scales (DASS) with the Beck Depression and Anxiety Inventories. *Behaviour Research and Therapy*, 33(3), 335-343.
- Müller, M. J., Zink, S., & Koch, E. (2018). The negative impact of an uncertain residence status: Analysis of migration-related stressors in outpatients with Turkish migration

- background and psychiatric disorders in Germany over a 10-year period (2005–2014) .
Immigrant Minority Health, 20(2), 317-326.
- Papadopoulos, R. (2007). Refugees, trauma and adversity. *European Journal of Psychotherapy and Counselling*, 9(3), 301–312.
- Posselt, M., McIntyre, H., Ngcanga, M., Lines, T., & Procter, N. (2020). The mental health status of asylum seekers in middle- to high-income countries: A synthesis of current global evidence. *British Medical Bulletin*, 134(1), 4-20. doi: 10.1093/bmb/ldaa010
- Red Cross EU Office. (2018). *Red cross approach to the social inclusion of migrants* (1st ed.). Brussels: Red Cross EU Office.
- Silove, D., Sinnerbrink, I., Field, A., Manicavasagar, I., & Steel, Z. (1997). Anxiety, depression and PTSD in asylum-seekers: Associations with pre-migration trauma and post-migration stressors. *170*, 351-7. doi:10.1192/bjp.170.4.351
- UNHCR and IOM. (2015). *Mental Health and Psychosocial Support for Refugees, Asylum seekers and Migrants on the move in Europe* (1st ed.). New York: UNHCR and IOM.
- Valeska, P., Tanya, M., Fenech, D. D., & Mirisola, C. (2014). Migration and determinants of health: Clinical epidemiological characteristics of migrants in Malta (2010-11). *Journal of Public Health*, 36(4), 368–74.
- Zarbova, B., & Karabeliova, S. (2018). Stress and well-being. *12th International Conference Days of Applied Psychology - Contemporary Psychology and Practice*.
- Zinnbauer, B. J., & Pargament, K. I. (2005). *Handbook of the psychology of religion and spirituality*. New York: Guilford.

Ελληνόφωνη Βιβλιογραφία

Γκιωνάκης, Ν. (2008). *Διασχίζοντας σύνορα: Διαιώνιση ή φροντίδα τραύματος;* (1st ed.).

Αθήνα: Συν-ειρμός — Κέντρο Ημέρας Βαβέλ.

Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2022). *Απογραφή πληθυσμού*. Retrieved Oct, 2022, from

<https://www.statistics.gr/2021-census-pop-hous>

Καλπάκογλου, Θ. (2013). *Άγχος και Πανικός*. Αθήνα. Ελληνικά Γράμματα.

Μπουφίδης, Σ. (1999). *Ματαιώση ονείρων, Ψυχοσθένειες και Μετανάστες*.

Ντάλλα, Μ, Καραδήμας, Β, & Πράπας, Χ. (2004). Μετανάστευση και ψυχική υγεία σε μετανάστες από την Αλβανία και παλιννοστούντες από την πρώην σοβιετική ένωση.

Τετράδια Ψυχιατρικής, 87, 103-113.

Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο (Ed.). (2022). *Έκθεση για το Άσυλο*.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής Κύπρου (ΕΕΒΚ)

Έντυπο Αίτησης για Γνωμοδότηση Ερευνητικών Προτάσεων

Παρακαλώ συμπληρώστε όλες τις ενότητες

Α. Στοιχεία Ερευνητικής Πρότασης	
Τίτλος ερευνητικής πρότασης	Η επίδραση του νομικού καθεστώτος και της θρησκευτικότητας των μεταναστών στον βαθμό κατάθλιψης και στρες που αυτοί μπορεί να βιώνουν.
Επιστημονικός υπεύθυνος έρευνας και φορέας στον οποίο ανήκει	Θεολογική Σχολή Εκκλησίας Κύπρου (Θ.Σ.Ε.Κ.) Όλγα Κουντούρη Ιουλία Τελεβάντου
Φορέας χρηματοδότησης της έρευνας	

Β. Στοιχεία Αιτητή/τριας	
Όνοματεπώνυμο	Νίκος Παπαδόπουλος
Διεύθυνση Αλληλογραφίας	Ρήγα Φερέου 7, Διαμ. 204 Στρόβολος, τ.κ. 2042
Αρ. Τηλεφώνου	99 749019
Αρ. Τηλεομοιότυπου (Fax)	00357 22 443 050
Διεύθυνση Ηλεκτρονικού Ταχυδρομείου	n.papadopoulos@theo.ac.cy
Επαγγελματικός Τίτλος	Κοινωνιολόγος

Γ. Γενική Περίληψη της Έρευνας
(μέγιστο όριο 800 λέξεις)

Παρακαλώ όπως συμπεριληφθούν τα ακόλουθα στην προαναφερόμενη περίληψη:

1. Γενική επεξήγηση και αιτιολόγηση της πρότασης
2. Ερευνητικές ερωτήσεις και υποθέσεις
3. Μεθοδολογία:
 - Συλλογή Δεδομένων
 - Ανάλυση Δεδομένων
4. Ηθικοί και βιοηθικοί προβληματισμοί
5. Χρονοδιάγραμμα

ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΙΤΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις αρχές του 2020 στην Ευρωπαϊκή Ένωση ζούσαν 447,3 εκατομμύρια πολίτες¹ από τους οποίους 23 εκατομμύρια πολίτες (ποσοστό 5,1% του συνολικού πληθυσμού) ήταν πολίτες τρίτων χωρών ενώ 37 εκατομμύρια πολίτες (ποσοστό 8,2% του συνολικού πληθυσμού) γεννήθηκαν εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή τη στιγμή με βάση τα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας² για τους Πρόσφυγες το 2019 υπήρχαν περίπου 26 εκατομμύρια πρόσφυγες από τους οποίους 2,8 εκατομμύρια περίπου διαβιούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ καταληκτικά αξίζει να σημειωθεί πως μέχρι και 2020 είχαν υποβληθεί περίπου 4,1 αιτήσεις για άσυλο σε όλο τον κόσμο.

Είναι εξαιρετικά σημαντικό να σημειώσουμε στην παρούσα εισήγηση πως οι μεταναστευτικές ροές για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ιδιαίτερα αυξημένες τα τελευταία χρόνια και πως γίνονται προσπάθειες για να μπορέσει να προσφερθεί ένα καθολικό σύστημα υποδοχής, προστασίας και υποστήριξης των ατόμων που επιλέγουν να μεταναστεύσουν προς την Ευρωπαϊκή Ήπειρο ενώ την ίδια ώρα παρατηρείται η υιοθέτηση πολιτικών που στόχο έχουν να καθοδηγήσουν τη διαχείριση των νέο-εισερχόμενων μεταναστών.

Η μετανάστευση είναι πολύ-σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο μπορεί να επιβαρύνει κάποιες φορές και τον ψυχισμό των μεταναστών ενώ η ψυχική υγεία αυτής της πληθυσμιακής ομάδας εύκολα παραλείπεται από σημαντικές συζητήσεις που αφορούν τη χάραξη πολιτικής γιατί δεν θεωρείται τόσο σημαντικό όσο άλλα ζητήματα που αφορούν τις μεταναστευτικές ροές. Σε αρκετές περιπτώσεις η μετανάστευση δύναται να είναι μια πορεία προς ένα άγνωστο και αβέβαιο μέλλον το οποίο μπορεί να προκαλεί πίεση, άγχος, αυξημένο στρες. Και οι συγκεκριμένες ψυχικές καταστάσεις βασίζονται αρκετές φορές σε μη ρεαλιστικές ή υπερβολικές προσδοκίες και κοινωνικές πιέσεις που επιδέχονται οι πληθυσμοί που μετακινούνται.

Μέσα από τη μελέτη της βιβλιογραφίας (Posslet et al., 2020) προκύπτει πως η ψυχική υγεία των αιτητών ασύλου και των προσφύγων είναι πραγματικά ευάλωτη και χρίζει ιδιαίτερης προσοχής από μέρους της κοινωνίας υποδοχής. Αρκετές έρευνες καταδεικνύουν πως οι μετανάστες διαφαίνεται να έχουν αυξημένα ποσοστά μετα-τραυματικού στρες, κατάθλιψης, άγχους και αυτοκτονικούς ιδεασμούς (Hereen et al., 2014).

¹Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα στατιστικά δεδομένα που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορούν να εντοπιστούν στο πιο κάτω σύνδεσμο:

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_el

²Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα στοιχεία που παρέχει η Ύπατη Αρμοστεία μπορούν να εντοπιστούν εδώ:

<https://www.unhcr.org/gr/%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC>

Πιο συγκεκριμένα με βάσει αρκετές έρευνες καταδεικνύεται πως η ψυχική υγεία των αιτητών ασύλου φαίνεται να είναι πιο εύθραυστη από αυτών που έχουν εξασφαλίσει κάποιο καθεστώς παραμονής (Muller et al., 2018). Ενώ η επιβολή σκληρών κυβερνητικών μέτρων από κυβερνητικούς σχηματισμούς επίσης επιδεινώνει σημαντικά την ψυχική τους υγεία (Posslet et al., 2020). Επίσης η βιβλιογραφία μέσα από αρκετές ερευνητικές πρωτοβουλίες υπογραμμίζει πως τα αισθήματα προστασίας, ασφάλειας και βεβαιότητας τείνουν να ενισχύουν την ψυχική υγεία των μεταναστών παρά να τη θέτουν σε κίνδυνο (Posslet et al., 2020). Ενώ στον αντίποδα τείνουν να τοποθετούνται χρονικές καθυστερήσεις στην εξέταση του αιτήματος, εργασιακοί και εκπαιδευτικοί περιορισμοί, κοινωνική απομόνωση και απώλειες αγαπημένων προσώπων. Όλα αυτά τα ζητήματα θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την υιοθέτηση νέας κυβερνητικής πολιτικής ή δράσης είτε νέων θέσμιων που θα επιφέρουν αλλαγές στον τρόπο διαβίωσης αυτής της κοινωνικής ομάδας ανθρώπων.

Αναγκαιότητα Έρευνας

Η αυξητική τάση που παρουσιάζουν τα μεταναστευτικά ρεύματα (Castels et al., 2014) προς την Ευρωπαϊκή Ήπειρο σε συνδυασμό με την ύφεση που παρουσιάζουν οι αγορές και τη σημαντική αύξηση των ποσοστών των ακρο-δεξιών κομμάτων σε διάφορες χώρες, έχουν καταστήσει το ζήτημα της μεταναστευτικής πολιτικής σε ένα από τα μείζονα πολιτικά ζητήματα της σημερινής εποχής (Castels et al., 2014).

Η μεγάλη ομολογουμένως συμβολή της ακαδημαϊκής έρευνας τόσο στην εξεύρεση πολιτικών διαχείρισης των μεταναστευτικών εισροών και κοινωνικής ενσωμάτωσης των υφιστάμενων όσο και στην ανάλυση των ακρο-δεξιών πολιτικών κομμάτων (Castels et al., 2014) έχει παραμερίσει τη συστηματική επισκόπηση της ψυχικής υγείας των μεταναστών, μιας πραγματικά πολύ ευάλωτης ομάδας ως προς τα ζητήματα της ψυχικής υγείας.

Δεδομένου πως οι ροές τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν κατακόρυφη άνοδο χωρίς ιδιαίτερα σημάδια πραγματικής μείωσης κρίνεται ως απαραίτητη η συνεχής εξέταση των παραμέτρων που επηρεάζουν την ψυχική τους υγεία όπως και η χάραξη συγκεκριμένης πολιτικής ως προς την καλύτερη αξιολόγηση, διάγνωση και έγκαιρη και ποιοτική παρέμβαση σε περιπτώσεις μεταναστών που χρίζουν κάποια μορφή αρωγή (Posslet et al., 2020).

Μέχρις στιγμής η ακαδημία διαφαίνεται πως έχει επιδείξει αρκετό ενδιαφέρον ως προς τη μελέτη του συγκεκριμένου ζητήματος, και πιο συγκεκριμένα στους παράγοντες που μπορεί να επηρεάζουν την ψυχική υγεία των μεταναστών, αφού μέχρι στιγμής διαφαίνεται πως το ζήτημα ενδιαφέρει μέχρι στιγμής ένα σημαντικό αριθμό ερευνητών. Πιο συγκεκριμένα ο Posselt (2020) και ο Hereen (2014) στα άρθρα τους τονίζουν πως οι επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των αιτητών ασύλου φαίνεται να είναι πολύ πιο έντονες σε σχέση με αυτούς που έχουν εξασφαλίσει κάποιο καθεστώς παραμονής.

Θεωρούμε πως αυτή η παρατήρηση θα έχει ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον να εξεταστεί και στην Κυπριακή πραγματικότητα για να γίνει αντιληπτό εάν αυτή η παρατήρηση μπορεί να παρατηρείται και στην Κύπρο.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. Ερευνητικό Ερώτημα 1

Επηρεάζει το νομικό καθεστώς (νόμιμος μετανάστης, αιτητής ασύλου) των μεταναστών στην Κύπρο τη ψυχική τους υγεία (κατάθλιψη- depression, άγχος-anxiety);

Ερευνητική Υπόθεση 1α:

Οι αιτητές ασύλου έχουν υψηλότερα επίπεδα άγχους (anxiety) από τους νόμιμους μετανάστες.

Ερευνητική Υπόθεση 1β:

Οι αιτητές ασύλου έχουν υψηλότερα επίπεδα κατάθλιψης (depression) από τους νόμιμους μετανάστες.

2. Ερευνητικό Ερώτημα 2

Σχετίζεται ο θρησκευτικός προσανατολισμός με τη ψυχική υγεία (κατάθλιψη- depression, άγχος-anxiety) των μεταναστών που συμμετέχουν στην ερευνά μας;

Ερευνητική Υπόθεση 2α

Ατομα που δηλώνουν πιο θρησκευόμενα σημειώνουν χαμηλότερα επίπεδα κατάθλιψης.

Ερευνητική Υπόθεση 2β:

Ατομα που δηλώνουν πιο θρησκευόμενα σημειώνουν χαμηλότερα επίπεδα άγχους.

3. Ερευνητικό Ερώτημα 3

Διαφέρει η σχέση θρησκευτικού προσανατολισμού και ψυχικής υγείας (άγχος, κατάθλιψη) ανάλογα με το νομικό καθεστώς του μετανάστη;

4. Ερευνητικό Ερώτημα 4

Μπορούν οι διαφορές στα επίπεδα κατάθλιψης και άγχους των μεταναστών να εξηγηθούν από άλλους μετρήσιμους παράγοντες (π.χ. ατομικά χαρακτηριστικά, λόγοι μετανάστευσης, καθεστώς εργασίας κτλ.);

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Μέσα Συλλογής Δεδομένων

Στην συγκεκριμένη εργασία θα χρησιμοποιηθούν μια σειρά ψυχομετρικών εργαλείων που θα μας βοηθήσουν να επιμετρήσουμε τις διάφορες μεταβλητές που αφορούν τις πτυχές της ψυχικής υγείας που μας ενδιαφέρουν. Πιο συγκεκριμένα θα εξετάσουμε μέσα από τη διανομή ερωτηματολογίου μεταβλητές όπως της κατάθλιψης (depression) και του άγχους (anxiety). Το εργαλείο που θα χρησιμοποιηθεί για την επιμέτρηση των δύο μεταβλητών είναι το πρώτο (συνολικά δέκα ερωτήσεις) και δεύτερο (συνολικά δεκαπέντε ερωτήσεις) μέρος του Hopkins Symptoms Checklist (HSCL), το οποίο είναι ένα πολύ διαδεδομένο εργαλείο που σκοπό έχει από μια σειρά αυτό-αναφορών σε καθορισμένες δηλώσεις να επιμετρά τα συμπτώματα που μπορεί να παρουσιάσει το άγχος και η κατάθλιψη χρησιμοποιώντας μια 4βαθμη κλίμακα τύπου Likert. Οι απαντήσεις καταγράφονται ως καθόλου-not at all (1), Λίγο- a little (2) αρκετά-quite a bit (3) και πάρα πολύ- extremely (4).

Επομένως το πιθανό εύρος της συνολικής βαθμολογίας στην κλίμακα κυμαίνεται από 25 (καθόλου συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους) μέχρι και 100 (πολλά συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους).

Θα χρησιμοποιηθεί επίσης μία προσαρμογή του Depression Anxiety Stress Scale (DASS-21) (Lovibond & Lovibond (1995). Το DASS-21 είναι ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς το οποίο μετρά τρεις διαστάσεις αρνητικής συναισθηματικής κατάστασης, της κατάθλιψη, του άγχους και της έντασης. Παραδείγματα των ερωτήσεων είναι: «Δε μπορούσα να βιώσω κανένα θετικό συναίσθημα (κατάθλιψη), «Ένιωσα πολύ κοντά στον πανικό» (άγχος), «Είχα την τάση να αντιδρώ υπερβολικά στις καταστάσεις που αντιμετώπιζα» (ένταση). Για τις ανάγκες της συγκεκριμένης έρευνας θα χρησιμοποιηθούν μόνο οι ερωτήσεις που αφορούν τη κατάθλιψη (3,5,10,13,16,17,21) και το άγχος (2,4,7,9,15,19,20).

Ακολούθως μέσα από κάποια τμήματα του Religious Orientation Scale των Gorsuch και MacPherson θα εξετάσουμε κατά πόσο η θρησκευτικός προσανατολισμός, επηρεάζει την ψυχική υγεία των μεταναστών ως προς το καθεστώς που μπορεί να έχουν. Συγκεκριμένα μέσα από μια σειρά αυτό-αναφορών σε καθορισμένες δηλώσεις θα επιμετρήσουμε το επίπεδο της θρησκευτικότητας (εσωστρεφής ή εξωστρεφής θρησκευτικότητα) χρησιμοποιώντας μια 5βαθμη κλίμακα τύπου Likert. Οι απαντήσεις καταγράφονται ως διαφωνώ απόλυτα- Strongly Disagree (1), διαφωνώ- Disagree (2), ουτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ- Neither Agree nor Disagree (3), συμφωνώ- Agree (4) και συμφωνώ απόλυτα - Strongly Agree (5). Επομένως το πιθανό εύρος της συνολικής βαθμολογίας κυμαίνεται από 13 (χαμηλό επίπεδο θρησκευτικότητας) μέχρι και 65 (πολύ ψηλό επίπεδο θρησκευτικότητας).

Τα ερωτηματολόγια θα αποστέλλονται ηλεκτρονικά σε κοινωνικές ομάδες ή οργανωμένα σύνολα μεταναστών που διαβιούν στην Κύπρο και θα κληθούν να απαντήσουν τις ερωτήσεις αυτές.

Διαδικασίες Μετάφρασης Εργαλείου Συλλογής Δεδομένων

Το ερωτηματολόγιο παρουσιάζεται στο Παράρτημα στην Αγγλική γλώσσα. Όπως φαίνεται και από το συνημμένο χρονοδιάγραμμα το ερωτηματολόγιο θα μεταφραστεί στην Αραβική και Γαλλική γλώσσα. Συγκεκριμένα θα δοθεί σε 4 επαγγελματίες μεταφραστές - διαπολιτισμικούς διαμεσολαβητές που θα το μεταφράσουν ακολουθώντας την κατεύθυνση της πλάγιας μετάφρασης και του four eye principle.

Επιλέχθηκαν σκοπίμως οι συγκεκριμένες επαγγελματικές ειδικότητες ως προς την μετάφραση του ερευνητικού υλικού γιατί θα μπορούν να αποδώσουν με ακρίβεια την μεταφορά των εννοιών στην μετάφραση και θα αποφύγουν την κατά λέξη μετάφραση του υλικού που τυχόν θα οδηγήσει σε παρερμηνείες ή ασάφειες με όρους ή έννοιες που μπορεί να αποτελούν ταμπού ή να προκαλούν αποστροφή ως προς την απάντησή τους.

Τα ερωτηματολόγια θα αποσταλούν ηλεκτρονικά σε κοινωνικές ομάδες ή οργανωμένα σύνολα μεταναστών που διαβιούν στην Κύπρο και θα κληθούν να απαντήσουν τις ερωτήσεις αυτές.

Παράλληλα έντυπη μορφή ερωτηματολογίων θα διατεθούν σε χώρους όπου συχνάζουν μετανάστες, μέσω γνωριμιών του κύριου ερευνητή της παρούσας εργασίας, και εφόσον εξασφαλισθούν άδειες από τους αρμόδιους φορείς των χώρων αυτών.

Ανάλυση Δεδομένων

Τα δεδομένα θα κωδικοποιηθούν και θα αναλυθούν με τη χρήση κατάλληλης στατιστικής μεθοδολογίας στο IBM SPSS Statistics. Τόσο τα δεδομένα καθαυτά όσο και τα αρχεία με τα στατιστικά αποτελέσματα θα παραμείνουν αποθηκευμένα σαν ηλεκτρονικά αρχεία σε χώρους της Θ.Σ.Ε.Κ. . Πρόσβαση σε αυτά θα έχουν μόνο ο κύριος ερευνητής και η επιβλέπουσα της παρούσας μελέτης. Δεν θα υπάρξει κάποια πρόνοια για καταστροφή των συλλεγμένων δεδομένων, τα οποία όμως θα παραμένουν ανώνυμα και απόρρητα σε τρίτους.

ΗΘΙΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Ένας από τους μεγαλύτερους ηθικούς προβληματισμούς είναι η ίδια η κοινωνική ομάδα στην οποία στρέφεται η προσοχή μας μέσα από την παρούσα μελέτη. Οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι πληθυσμοί και χρίζουν ιδιαίτερης προσοχής ως προς τον χειρισμό τους. Θα πρέπει πάντοτε να λαμβάνεται υπόψιν οι ιδιαιτερότητες (θρησκευτικές, οικονομικές, θεσμικές) της εκάστοτε μεταναστευτικής ομάδας που στοχεύετε μέσα από την παρέμβαση. Σημαντικότερο ρόλο σε αυτές τις παρεμβάσεις αποτελούν οι διαπολιτισμικοί διαμεσολαβητές που μέσα από την επαφή και σχέση που έχουν σε αυτές τις ομάδες διευκολύνουν τις εκάστοτε δράσεις.

Επίσης σημαντικότερο σημείο στην συγκεκριμένη έρευνα είναι η απόπειρα για διερεύνηση και η εν γένει συσχέτιση του νομικού καθεστώτος με την ψυχική υγεία. Είναι σημείο το οποίο είναι άξιο αναφοράς γιατί προϋποθέτει πως τόσο οι νόμιμοι όσο και οι παράτυποι μετανάστες που διαβιούν στην Κύπρο θα μπορέσουν να απαντήσουν στο συγκεκριμένο ερευνητικό εργαλείο χωρίς να ανησυχήσουν πως θα επηρεαστεί η παραμονή τους στην Κύπρο.

Ένας άλλος ηθικός προβληματισμός είναι η μεταφορά του περιεχομένου του ερωτηματολογίου στην γλώσσα που μπορεί να είναι κατανοητή και ξεκάθαρη για την καλύτερη δυνατή αποτύπωση των δηλώσεων που θα δοθούν. Εάν οι όροι ή έννοιες που θα αποδοθούν είναι τέτοιοι που προσβάλλουν, αποκλείουν, μπερδεύουν ή φέρνουν σε άβολη θέση τους συμμετέχοντες τότε τα αποτελέσματα αυτής της ερευνητικής παρέμβασης σίγουρα δεν θα είναι ακριβή και παράλληλα θα κοινωνικά απομακρύνουν περισσότερο αυτή την ευάλωτη ομάδα ανθρώπων. Όπως έχει τονιστεί και σε κάποιο άλλο σημείο της παρούσας αναφοράς έχει σκοπίμως επιλεγθεί να μεταφραστεί το ερευνητικό εργαλείο με την βοήθεια έμπειρων μεταφραστών-διαπολιτισμικών διαμεσολαβητών που θα μπορέσουν να αποδώσουν το περιεχόμενο των δηλώσεων παρά την ακριβή μετάφραση των όρων που παρατίθενται σε αυτό.

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Οκτώβριος '21	Νοέμβριος '22	Δεκέμβριος '22	Ιανουάριος '22	Φεβρουάριος '22	Μάρτιος '22-Μάης '22
<ul style="list-style-type: none"> • Συγγραφή πρότασης έρευνας • Κατάθεση αίτησης και αναμονή για την Έγκριση της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής Κύπρου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μετάφραση ερωτηματολογίου σε Αραβικά και Γαλλικά • Επικοινωνία με διαπολιτισμικούς διαμεσολαβητές για επικοινωνία με τις διάφορες κοινότητες. • Αποστολή και συμπλήρωση Ερωτηματολογίου από τις διάφορες κοινότητες μεταναστών 	<ul style="list-style-type: none"> • Αποστολή και συμπλήρωση Ερωτηματολογίου από τις διάφορες κοινότητες μεταναστών • Μεταφορά δεδομένων στο ερευνητικό εργαλείο ανάλυσης • Ανάλυση Δεδομένων 	<ul style="list-style-type: none"> • Αποτελέσματα • Συγγραφή συμπερασμάτων v-αποτελεσμάτων 	<ul style="list-style-type: none"> • Συγγραφή συμπερασμάτων v-αποτελεσμάτων 	<ul style="list-style-type: none"> • Συγγραφή συμπερασμάτων v-αποτελεσμάτων • Σχόλια Παρατηρήσεις Επιβλέπουσας <ul style="list-style-type: none"> • Παρουσίαση Αποτελεσμάτων Έρευνας

Δ. Λεπτομέρειες έρευνας	Ναι	Όχι
1. Στη συγκεκριμένη έρευνα θα συμμετέχουν άνθρωποι;	✓	
2. Η έρευνα αφορά συμμετοχή εθελοντών σε έρευνα κοινωνικών ή ανθρωπιστικών επιστημών;		✓
3. Υπάρχουν άτομα που αδυνατούν να συμπληρώσουν το έντυπο συγκατάθεσης;		✓
4. Η έρευνα περιλαμβάνει ευάλωτες ομάδες ή ευάλωτα άτομα;	✓	
5. Θα συμμετάσχουν παιδιά ή ανήλικοι στην έρευνα;		✓
6. Θα συμμετάσχουν ασθενείς στην έρευνα;		✓
7. Θα συμμετάσχουν υγιείς εθελοντές σε ιατρική μελέτη;		✓
8. Η συγκεκριμένη έρευνα περιλαμβάνει οποιεσδήποτε παρεμβάσεις στους συμμετέχοντες;		✓
9. Περιλαμβάνει επεμβατικές τεχνικές ή/και διαδικασίες;		✓
10. Περιλαμβάνει συλλογή βιολογικών δειγμάτων;		✓
11. Η συγκεκριμένη έρευνα περιλαμβάνει συλλογή ή/και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων;		✓

12. Περιλαμβάνει τη συλλογή ή/και επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων (π.χ. υγεία, σεξουαλική ταυτότητα, εθνικότητα, πολιτικές απόψεις, θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις);	✓	
13. Περιλαμβάνει την επεξεργασία γενετικών πληροφοριών;		✓
14. Περιλαμβάνει την παρακολούθηση ή παρατήρηση των συμμετεχόντων;		✓
15. Αυτή η έρευνα περιλαμβάνει περαιτέρω επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων που συλλέχθηκαν σε προηγούμενα στάδια (δευτερεύουσα χρήση);		✓
16. Η ερευνητική πρόταση περιλαμβάνει έρευνα που στοχεύει στην ανθρώπινη κλωνοποίηση για αναπαραγωγικούς σκοπούς;		✓
17. Η έρευνα αυτή στοχεύει στην τροποποίηση της γενετικής κληρονομιάς των ανθρώπων μέσω κληρονομούμενων αλλαγών;		✓
18. Παρακαλώ παραθέστε οποιαδήποτε άλλα σχόλια σχετικά με δεοντολογικά ζητήματα της παρούσας έρευνας		

Ε. Λίστα απαραίτητων εγγράφων για υποβολή αίτησης	Σημειώστε με X ή ✓
<i>Παρακαλώ ελέγξτε και επιβεβαιώστε ότι έχουν συμπεριληφθεί τα ακόλουθα έντυπα:</i>	
1. Αίτηση Γνωμοδότησης για την έρευνα	✓
2. Αντίγραφο του πλήρους Ερευνητικού Πρωτοκόλλου	✓
3. Αντίγραφο του εντύπου πληροφόρησης/ενημέρωσης των συμμετεχόντων για λήψη της συγκατάθεσης τους (διαθέσιμο στην ιστοσελίδα της ΕΕΒΚ)	✓
4. Σύντομο Βιογραφικό σημείωμα για κάθε άτομο – ερευνητή και να εξηγείται ο ρόλος του κάθε ερευνητή	

5. Αντίγραφο καταβολής του τέλους υποβολής το οποίο ανέρχεται στα €50 (πενήντα ευρώ) ως περιγράφεται στην σχετική ανακοίνωση της ΕΕΒΚ. Το τέλος καταβάλλεται στο λογιστήριο του Υπουργείου Υγείας ή σε ταμείο κρατικού νοσηλευτηρίου ή ηλεκτρονικά και στην Επιτροπή προσκομίζεται αντίγραφο της απόδειξης (σχετική ανακοίνωση και λεπτομέρειες καταβολής στην ιστοσελίδα της ΕΕΒΚ)	
6. Σε περίπτωση προπτυχιακών ή μεταπτυχιακών φοιτητών, βεβαίωση από επιβλέποντα/πουσα καθηγητή/τρια για το εν λόγω ερευνητικό πρόγραμμα	
7. Επισύναψη ερευνητικών εργαλείων – ερωτηματολογίου που θα χρησιμοποιηθούν/εί (σε περίπτωση που τα ερευνητικά εργαλεία προέρχονται από μετάφραση υφιστάμενων εργαλείων να κατατίθενται και το πρωτότυπο και η σχετική αναφορά/πηγές. Σε περίπτωση που τα εργαλεία είναι σταθμισμένα ή τίθενται θέματα copyright για να κοινοποιηθούν, να υποβάλλεται πλήρης βιβλιογραφική αναφορά και περιγραφή τους ή και γραπτή συγκατάθεση από το δημιουργό για άδεια προς τον ερευνητή για χρήση του συγκεκριμένου εργαλείου.	✓

Τα απαιτούμενα έντυπα για υποβολή αίτησης γνωμοδότησης θα πρέπει να κατατίθενται ταχυδρομικώς είτε δια χειρός στην διεύθυνση:

*Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής Κύπρου
Λαέρτου 22
2365 Άγιος Δομέτιος, Λευκωσία*

Υπεύθυνη Δήλωση

Δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- A.** Όλες οι ανωτέρω πληροφορίες είναι αληθείς και πλήρεις. Γνωρίζω ότι, εάν από καταγγελία ή αυτεπάγγελτο έλεγχο ή από οποιονδήποτε έλεγχο των αποδεικτικών στοιχείων προκύψει οποιαδήποτε διαφορά με όσα δηλώνω στην παρούσα αίτηση, τότε η αίτησή μου ενδέχεται να απορριφθεί και/ή να υποστώ ποινικές κυρώσεις.
- B.** Δίνω την συγκατάθεση μου για ανάρτηση στην ιστοσελίδα της ΕΕΒΚ λεπτομερειών της έρευνάς μου (τίτλος, επιστημονικός φορέας, ερευνητής, πληθυσμός έρευνας, απόφαση ΕΕΒΚ).

Υπογραφή:		Ημ/νία:	05/11/2021
-----------	--	---------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΒΙΟΗΘΙΚΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Αρ. Φακ.: ΕΕΒΚ/ΕΠ /2022/09
Αρ. Τηλ.: 22809038 / 22809039
Αρ. Φαξ: 22353878

18 Μαρτίου, 2022

Δρ Όλγα Σολομώντος Κουντούρη
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Αναπτυξιακής Ψυχολογίας
Θεολογική Σχολή Εκκλησίας Κύπρου
Ισοκράτους 1-7
1016 Λευκωσία

Αξιότιμη Δρ Κουντούρη,

Ερευνητική πρόταση με τίτλο:
«Η επίδραση του νομικού καθεστώτος και της θρησκευτικότητας
των μεταναστών στον βαθμό της κατάθλιψης και του στρες που αυτοί βιώνουν»

Επιθυμώ ν' αναφερθώ στο πιο πάνω θέμα και να σας πληροφορήσω ότι η Επιτροπή Βιοηθικής Αξιολόγησης Βιοϊατρικής Έρευνας ενεργώντας με βάση την εκχωρηθείσα σ' αυτήν αρμοδιότητα από την Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής Κύπρου, να αξιολογεί βιοηθικά ερευνητικές προτάσεις που αφορούν την βιοϊατρική έρευνα στον άνθρωπο, έχει πραγματοποιήσει την βιοηθική αξιολόγηση της πιο πάνω ερευνητικής σας πρότασης, η οποία σας αποστέλλεται συνημμένα.

Με εκτίμηση,

Δρ Ιουλία Παπαγεώργη
Πρόεδρος
Επιτροπής Βιοηθικής Αξιολόγησης
Βιοϊατρικής Έρευνας

ΕΕΒΚ/ΕΠ/2022/09

ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟ

**ΑΠΟΦΑΣΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΒΙΟΗΘΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
ΓΙΑ
ΕΓΚΡΙΣΗ Ή ΑΠΟΡΡΙΨΗ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ**

Η απόφαση της Επιτροπής Βιοηθικής Αξιολόγησης (ΕΒΑ) θα πρέπει να κοινοποιηθεί προς την Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής Κύπρου μαζί με όλα τα υπόλοιπα έντυπα που αφορούν το πρόγραμμα για το οποίο λήφθηκε σχετική απόφαση.

(Έντυπο ΕΕΒΚ04)

1/6

Συμπληρώνεται από την Επιτροπή Βιοηθικής Αξιολόγησης

Τίτλος Προγράμματος για το οποίο γίνεται η αίτηση
Η επίδραση του νομικού καθεστώτος και της θρησκευτικότητας των μεταναστών στον βαθμό της κατάθλιψης και του στρες που αυτοί βιώνουν
Επιστημονικός Υπεύθυνος του Προγράμματος
Δρ Όλγα Σολομώντος Κουντούρη

Όνομα Επιτροπής Βιοηθικής Αξιολόγησης	
Επιτροπή Βιοηθικής Αξιολόγησης Βιοιατρικής Έρευνας	
Μέλη της Επιτροπής Βιοηθικής Αξιολόγησης	
Όνομα	Επίθετο
Ανδρέας	Τίφας
Ανδρέας	Χατζητοφής
Γεώργιος	Σταύρου
Γεωργία	Στεφάνου
Ελισάβετ	Παπαγεωργίου
Ιουλία	Παπαγεώργη
Ιωσηφίνα	Αντωνίου
Σταυρούλλα	Ξενοφόντος
Χριστίνα	Θεράποντος

Σχόλια από την Επιτροπή Βιοηθικής Αξιολόγησης με βάση τα οποία λήφθηκε η απόφαση για την αίτηση που υποβλήθηκε
Η Επιτροπή κατά τη σημερινή συνεδρίαση της ημερομηνίας 18/03/2022, πραγματοποίησε τη βιοηθική αξιολόγηση των πρόσθετων ή/και αναθεωρημένων εγγράφων που κατατέθηκαν στις 08/03/2022, σε συνέχεια απόφασης της Επιτροπής ημερομηνίας 11/02/2022.
Τα σχόλια της Επιτροπής κατά τη σημερινή συνεδρίαση παρουσιάζονται με έντονα μαύρα γράμματα.
Γενικά Σχόλια:
1. Η Επιτροπή παρακαλεί όπως οριστεί ανεξάρτητο από την ερευνητική ομάδα άτομο για λήψη και διαχείριση παραπόνων. Η διόρθωση θα πρέπει να γίνει τόσο στο έντυπο αίτησης ΕΕΒΚ 02 όσο και στο έντυπο συγκατάθεσης ΕΕΒΚ 03. Απαντήθηκε
2. Η Επιτροπή παρακαλεί όπως διασφαλιστεί η ανωνυμία των συμμετεχόντων στην έρευνα και να διευκρινιστεί ο τρόπος με τον οποίο θα διασφαλίζεται αυτή λόγω του ότι ενδεχομένως η επώνυμη καταγραφή των στοιχείων των μεταναστών να προκαλέσει επιπλέον άγχος στους συμμετέχοντες εξ αιτίας της

(Έντυπο ΕΕΒΚ04)

2/6

ευάλωτης θέσης τους. **Απαντήθηκε**

3. Η Επιτροπή παρακαλεί όπως οριστεί πρόσωπο στο οποίο οι συμμετέχοντες να μπορούν να ανατρέξουν για ψυχολογική στήριξη αν και εφόσον κρίνουν οι ίδιοι ότι το χρειαστούν εξ' αιτίας συνεπειών προκληθείσες από τη συμμετοχή τους στην έρευνα. **Απαντήθηκε**

Συμπληρώνεται από την Επιτροπή Βιοηθικής Αξιολόγησης

Στοιχεία	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Βιογραφικά Στοιχεία ΟΛΩΝ των ερευνητών και των συνεργατών τους	√	
Δήλωση μη συγκρουόμενων συμφερόντων	√	
Περιγραφή του είδους του Προγράμματος	√	
Περιγραφή του πληθυσμού που θα μελετηθεί	√	
Ο τρόπος με τον οποίο θα στρατολογηθούν άτομα για το Πρόγραμμα	√	
Μελετήθηκαν προσεκτικά τα έντυπα συγκατάθεσης (ΕΕΒΚ03);	√	
Τα έντυπα που θα χρησιμοποιηθούν για την στρατολόγηση ατόμων		√
Ολόκληρο το πρωτόκολλο του Προγράμματος	√	
Δικαιολόγηση για την χρήση εικονικής φαρμακευτικής αγωγής		ΔΙ
Υπεύθυνη δήλωση από όλους τους ερευνητές και συνεργάτες τους ότι τα έντυπα πληροφόρησης και συναίνεσης τους δεσμεύουν		√
Διασφάλιση της προστασίας των δεδομένων που αφορούν τα άτομα που θα λάβουν μέρος στο Πρόγραμμα	√	
Λεπτομέρειες για την χρηματοδότηση του Προγράμματος	√	
Έχουν εκδοθεί ειδικά συμβόλαια σε σχέση με αμοιβές ;	√	
Θα δίδονται αμοιβές στα άτομα που θα συμμετάσχουν στο Πρόγραμμα ;		√
Θα υπάρξουν οποιεσδήποτε οικονομικές επιβαρύνσεις για τα άτομα που θα συμμετάσχουν στο Πρόγραμμα ;		√
Οι ερευνητές ή/και συνεργάτες τους θα παίρνουν αμοιβές ;		√
Έχουν περιγραφεί τα αναμενόμενα οφέλη του Προγράμματος ;	√	
Έχει διαφανεί ότι προκύπτουν οποιαδήποτε οφέλη προς τον χρηματοδότη, τους ερευνητές και τους συνεργάτες τους από το Πρόγραμμα ;	√	
Εάν πιο πάνω είναι ΝΑΙ, να εξηγηθεί.		
Έχουν τεκμηριωθεί όλες οι διευθετήσεις που έγιναν σε σχέση με τις υπηρεσίες/εγκρίσεις που τυχόν θα παρασχεθούν για το Πρόγραμμα ;	√	
Θα υπάρχει συνεχής ενημέρωση για την ασφάλεια των ατόμων που θα λαμβάνουν μέρος στο Πρόγραμμα ;	√	
Υπάρχουν διαδικασίες για την υποβολή παραπόνων/καταγγελιών;	√	
Διασφαλίζονται επαρκώς τα δικαιώματα των ερευνητών για τις δημοσιεύσεις των αποτελεσμάτων ;	√	
Έχει δεσμευθεί ο/η Επιστημονικός Υπεύθυνος ότι δεν θα γίνουν οποιεσδήποτε αλλαγές στο Πρόγραμμα από την ημέρα που θα εγκριθεί από την Επιτροπή Βιοηθικής ;	√	

***Αποτελεί ευθύνη της Επιτροπής Βιοηθικής Αξιολόγησης να σταθμίσει όλα τα στοιχεία που έχουν δοθεί, να δώσει την απαραίτητη βαρύτητα εκεί που χρειάζεται και να λάβει απόφαση ως προς το κατά πόσον έχουν δοθεί ικανοποιητικές επεξηγήσεις σε σχέση με το προτεινόμενο Πρόγραμμα.**

(Έντυπο ΕΕΒΚ04)

4/6

Δήλωση για «μη συγκρουόμενα συμφέροντα» από την Επιτροπή Βιοηθικής Αξιολόγησης		
Εμείς τα μέλη της Επιτροπής Βιοηθικής Αξιολόγησης που λάβαμε μέρος στις συνεδρίες σε σχέση με την παρούσα αίτηση, υπογράφοντας πιο κάτω δηλώνουμε υπεύθυνα ότι δεν έχουμε οποιαδήποτε άμεσα ή έμμεσα συγκρουόμενα συμφέροντα σε σχέση με το Πρόγραμμα που μελετήσαμε και εκδώσαμε σχετική απόφαση.		
Όνοματεπώνυμο	Υπογραφή	Ημερομηνία
Δρ Ανδρέας Τίφας		18/03/2022
Δρ Ανδρέας Χατζηττοφής		18/03/2022
κ. Γεώργιος Σταύρου		18/03/2022
κα. Γεωργία Στεφάνου		18/03/2022
Δρ Ελισάβετ Παπαγεωργίου		18/03/2022
Δρ Ιουλία Παπαγεώργη		18/03/2022
Δρ Ιωσηφίνα Αντωνίου	ΑΠΟΥΣΑ	18/03/2022
Δρ Σταυρούλα Ξενοφάντος		18/03/2022
Δρ Χριστίνα Θεράποντος		18/03/2022

(Έντυπο ΕΕΒΚ04)

5/6

Τίτλος Προγράμματος			
Η επίδραση του νομικού καθεστώτος και της θρησκευτικότητας των μεταναστών στον βαθμό της κατάθλιψης και του στρες που αυτοί βιώνουν			
Αριθμός Πρωτοκόλλου Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής Κύπρου			
EEBK/ΕΠ/2022/09			
Απόφαση της Επιτροπής Βιοηθικής Αξιολόγησης (Εγκρίνεται ή Ζητούνται επιπρόσθετα στοιχεία ή Απορρίπτεται)			
Εγκρίνεται			
<p>1. Νοείται ότι την νομική ευθύνη της επιστημονικής εγκυρότητας, αναγκαιότητας, πληρότητας και της συνολικής επιστημονικής αξίας της προτεινομένης έρευνας έχουν οι επιστημονικοί υπεύθυνοι της έρευνας και ο Φορέας του επιστημονικού υπεύθυνου. Όλοι οι πιο πάνω έχουν επίσης την νομική ευθύνη της διεξαγωγής της έρευνας με τη δέουσα επιστημονική επιμέλεια και φροντίδα.</p> <p>2. Από 01/08/2012 η Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής Κύπρου διενεργεί δειγματοληπτικό έλεγχο σε ερευνητικές προτάσεις που λαμβάνουν έγκριση. Περισσότερες λεπτομέρειες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της Επιτροπής σε σχετική ανακοίνωση.</p> <p>3. Το παρόν έντυπο απόφασης κοινοποιείται και στον χρηματοδότη της ερευνητικής πρότασης.</p> <p>4. Οι ερευνητές υποχρεούνται να υποβάλλουν προς την Επιτροπή ετησίως από σήμερα έκθεση για την εξέλιξη της έρευνας μέσω του εντύπου EEBK05.</p> <p>5. Με το πέρας της έρευνας, οι ερευνητές υποχρεούνται όπως υποβάλουν στην Επιτροπή αναφορά μέσω του Εντύπου EEBK06.</p> <p>6. Τονίζεται στους ερευνητές η υποχρέωσή τους να τηρούν τις εκάστοτε υποχρεώσεις τους με βάση την κείμενη νομοθεσία και κανονισμούς και ιδιαιτέρως η υποχρέωσή τους να ενημερώνουν άμεσα την Επιτροπή για οποιοδήποτε έκτακτο συμβάν ή οποιαδήποτε τροποποίηση στην πρόταση ως εγκρίθηκε, με την υποβολή των προνοουμένων εντύπων.</p>			
Μέλη που ήταν παρόντα στη λήψη απόφασης/Αποτέλεσμα Ψηφοφορίας			
Ως αναφέρεται στη σελίδα 5 ανωτέρω και η απόφαση ήταν ομόφωνη			
Ημερομηνία έκδοσης απόφασης ΕΒΑ:			
Ημερομηνία:.....18..... Μαρτίου..... Έτος:.....2022.....			
Υπογράφει ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Επιτροπής Βιοηθικής Αξιολόγησης			
Αξίωμα	Όνομα	Επίθετο	Υπογραφή
Πρόεδρος	Ιουλία	Παπαγεώργη	
Αντιπρόεδρος	Ανδρέας	Τίφας	

(Έντυπο EEBK04)

6/6

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

1. Ερωτηματολόγιο που δόθηκε στην Αγγλική Γλώσσα

Dear Sir/ Madame,

This questionnaire has been prepared for you and your acquaintances. Specifically, it has been designed to investigate the relationship between the legal status and mental health for migrants that live in Cyprus. There are no correct or wrong answers. It is very important for us that you respond with honesty to each question. Please ensure you have answered all questions/statements included in this questionnaire. The questionnaire consists of six (6) pages.

The questionnaire is anonymous and your answers will be kept confidential.

Thank you for your help!

Carefully read each statement in the boxes that follow. Then, circle ONE number that you believe corresponds to how you feel. Number 1 corresponds to the answer “Strongly Disagree”, 2 to “Disagree”, 3 to “Neither Agree nor Disagree”, 4 to “Agree”, and 5 to “Strongly Agree”. There is no correct or wrong answer.

1	2	3	4	5			
Strongly Disagree	Disagree	Neither Agree nor Disagree	Agree	Strongly Agree			
1. I enjoy reading about my religion.			1	2	3	4	5
2. It is important to me to spend time in private thought and prayer.			1	2	3	4	5
3. I have often had a strong sense and protection.			1	2	3	4	5
4. I try hard to live my life according to my religious beliefs.			1	2	3	4	5
5. Prayer is for peace and happiness.			1	2	3	4	5
6. I go to a place of worship* because it helps me to make friends.			1	2	3	4	5
7. I go to a place of worship* mostly to spend time with my friends.			1	2	3	4	5
8. My whole approach to life is based on my religion.			1	2	3	4	5
9. I go to a place of worship* mainly because I enjoy seeing people I know there.			1	2	3	4	5
10. It doesn't much matter what I believe so long as I am good.			1	2	3	4	5
11. What religion offers me most is comfort in times of trouble and sorrow.			1	2	3	4	5
12. Although I am religious I don't let it affect my daily life.			1	2	3	4	5
13. Although I believe in my religion, many other things are more important in life.			1	2	3	4	5

Religious Orientation Scale

* Place of worship are religious buildings that may be a Church, Mosque, Buddhist temple, Hindu temple, Gurdwaras or a Synagogue

Carefully read each statement (1-36) in the boxes that follow. Then, circle ONE number that you believe corresponds to how you have been feeling over the past week. Number 1 corresponds to the answer “Not at all”, 2 to “A little”, 3 to “Quite a bit” and 4 to “Extremely”. There is no correct or wrong answer.

Depression and Stress Symptoms

1	2	3	4			
Not at all	A little	Quite a bit	Extremely			
1. Suddenly scared for no reason			1	2	3	4
2. Feeling fearful			1	2	3	4
3. Faintness, dizziness or weakness			1	2	3	4
4. Nervousness or shakiness inside			1	2	3	4
5. Heart pounding or racing			1	2	3	4
6. Trembling.			1	2	3	4
7. Feeling tense or keyed up			1	2	3	4
8. Headache			1	2	3	4
9. Spell or terror or panic			1	2	3	4
10. Feeling restless or can't sit still.			1	2	3	4
11. Feeling low in energy, slowed down			1	2	3	4
12. Blaming yourself for things			1	2	3	4
13. Crying easily			1	2	3	4
14. Loss of sexual interest or pleasure			1	2	3	4
15. Poor appetite			1	2	3	4
16. Difficulty falling asleep, staying asleep			1	2	3	4
17. Feeling hopeless about future			1	2	3	4
18. Feeling blue			1	2	3	4
19. Feeling lonely			1	2	3	4
1	2	3	4			
Not at all	A little	Quite a bit	Extremely			
20. Thought of ending your life			1	2	3	4
21. Feeling of being trapped or caught			1	2	3	4
22. Worry too much about things			1	2	3	4
23. Feeling no interest in things			1	2	3	4
24. Feeling everything is an effort			1	2	3	4
25. Feeling of worthlessness			1	2	3	4

26. I was aware of dryness of my mouth	1	2	3	4
27. I couldn't seem to experience any positive feeling at all	1	2	3	4
28. I experienced breathing difficulty (e.g. excessively rapid breathing, breathlessness in the absence of physical exertion)	1	2	3	4
29. I found it difficult to work up the initiative to do things	1	2	3	4
30. I experienced trembling (e.g. in the hands)	1	2	3	4
31. I felt that I was using a lot of nervous energy	1	2	3	4
32. I was worried about situations in which I might panic and make a fool of myself	1	2	3	4
33. I felt that I had nothing to look forward to	1	2	3	4
34. I felt down-hearted and blue	1	2	3	4
35. I felt I was close to panic	1	2	3	4
36. I was unable to become enthusiastic about anything	1	2	3	4
37. I felt I wasn't worth much as a person	1	2	3	4
38. I was aware of the action of my heart in the absence of physical exertion (e.g. sense of heart rate increase, heart missing a beat)	1	2	3	4
39. I felt scared without any good reason	1	2	3	4
40. I felt that life was meaningless	1	2	3	4

Demographic Information

1. In which year were you born? (date) _____

2. What is your gender? Male Female Do not want to answer

3. What is your marital status?

Single Married Divorced Separated Widowed Do not want to answer

4. What is your education level?

Illiterate High school graduate
 Elementary school graduate University graduate
 Junior high school graduate Postgraduate degree (M.A. & Ph.D.)

6. Are you working?

Yes No Do not want to answer

8. In your opinion, what is the financial situation?

Very bad Bad Neither bad nor good Good Very good

9. With whom do you live together?

- I live alone I live with other people I live together with my family I am homeless

Immigrant experience

1. In which country were you born? (Name of Country) _____

2. At what age did you migrate to Cyprus? _____

3. Why did you migrate to Cyprus?

- Work Study War/ Conflict Other: _____

4. How long do you live in Cyprus?

_____ years and _____ months

5. What are your living conditions in Cyprus?

- I own a house or flat
 I rent a house or flat
 I live in a state-funded accommodation
 other, namely: _____

6. What is your first language? (mother tongue) _____

7. Immigrant status

- Work visa
 Student visa
 Asylum Seeker
 Subsidiary Protection
 Recognized Refugee
 I do not know

2. Ερωτηματολόγιο στην Γαλλική Γλώσσα

Madame, Monsieur,

Ce questionnaire a été préparé pour vous et vos proches. Son objectif principal est l'étude de la relation entre le statut juridique et la santé mentale des migrants vivant à Chypre. Il n'y a pas de bonnes ou de mauvaises réponses. Il est très important pour nous de répondre en toute honnêteté à l'ensemble des questions. Assurez-vous d'avoir répondu à toutes les questions/affirmations du questionnaire. Ce questionnaire comporte 6 (six) pages.

Ce questionnaire est anonyme et vos réponses resteront confidentielles.

Merci de votre aide !

Lisez attentivement chaque affirmation proposée dans ce questionnaire. Puis, entourez **le** chiffre qui décrit le mieux ce que vous ressentez. Pas du tout d'accord (1); Pas d'accord (2); Ni d'accord, ni pas d'accord (3); D'accord (4); Tout à fait d'accord (5). Il n'y a pas de bonnes ou de mauvaises réponses.

Convictions religieuses

1	2	3	4			5	
Pas du tout d'accord	Pas d'accord	Ni d'accord, ni pas d'accord	D'accord			Tout à fait d'accord	
1. Je prends plaisir à lire des choses sur ma religion.			1	2	3	4	5
2. Il est important pour moi de passer du temps seul(e) pour prier et penser.			1	2	3	4	5
3. J'ai souvent eu un fort sentiment de protection.			1	2	3	4	5
4. Je m'efforce de vivre ma vie selon mes convictions religieuses.			1	2	3	4	5
5. La prière est pour la paix et le bonheur.			1	2	3	4	5
6. Je fréquente des lieux de culte* parce que ça m'aide à me faire des amis.			1	2	3	4	5
7. Je fréquente des lieux de culte* surtout pour passer du temps avec mes amis.			1	2	3	4	5
8. Ma vision de la vie est fondée sur ma religion.			1	2	3	4	5

9. Je fréquente des lieux de culte * surtout parce que j'aime y rencontrer des personnes que je connais.	1	2	3	4	5
10. Du moment que je me sens bien, peu important mes convictions religieuses.	1	2	3	4	5
11. Ce que la religion m'offre avant tout, c'est qu'elle me réconforte dans les moments difficiles et dans les moments de tristesse.	1	2	3	4	5
12. Même si je suis croyant(e), cela n'affecte pas ma vie quotidienne.	1	2	3	4	5
13. Même si je suis croyant(e), il y a des choses beaucoup plus importantes dans la vie.	1	2	3	4	5

* Un lieu de culte est un édifice religieux qui peut être une église, une mosquée, un temple bouddhiste, un temple hindou, un gurdwara ou une synagogue.

Lisez attentivement chaque affirmation (1 à 36) proposée ci-dessous. Puis, entourez **le** chiffre qui correspond le mieux aux sentiments que vous avez éprouvés durant cette semaine. Pas du tout (1) ; Un peu (2) ; Pas mal (3) ; Extrêmement (4). Il n'y a pas de bonnes ou de mauvaises réponses.

Symptômes de dépression et de stress

1	2	3	4			
Pas du tout	Un peu	Pas mal	Extrêmement			
1. Terreur soudaine sans raison			1	2	3	4
2. Sensation de peur			1	2	3	4
3. Évanouissement, étourdissement ou faiblesse			1	2	3	4
4. Nervosité ou tremblements			1	2	3	4
5. Battements de cœur ou palpitations			1	2	3	4
6. Tremblements			1	2	3	4
7. Surexcité(e) ou tendu(e)			1	2	3	4
8. Maux de tête			1	2	3	4
9. Sensation de terreur ou de panique			1	2	3	4
10. Agitation ou incapacité de rester assis(e)			1	2	3	4
11. Manque d'énergie, ralentissement			1	2	3	4

12. S'en vouloir à soi-même	1	2	3	4
13. Pleurer facilement	1	2	3	4
14. Perte du désir sexuel ou du plaisir	1	2	3	4
15. Perte d'appétit	1	2	3	4
16. Difficultés à dormir, difficultés à rester endormi(e)	1	2	3	4
17. Désespéré(e) face à l'avenir	1	2	3	4
18. Sentiment de tristesse	1	2	3	4
19. Sentiment de solitude	1	2	3	4
1	2	3	4	
Pas du tout	Un peu	Pas mal	Extrêmement	
20. Vous avez pensé mettre fin à votre vie	1	2	3	4
21. Sentiment d'être pris au piège	1	2	3	4
22. Trop d'inquiétude	1	2	3	4
23. Manque d'intérêt	1	2	3	4
24. Sentiment que tout geste est un effort	1	2	3	4
25. Sentiment d'être inutile	1	2	3	4
26. Conscient(e) d'avoir la bouche sèche	1	2	3	4
27. Je n'arrivais pas du tout à ressentir des émotions positives	1	2	3	4
28. J'ai eu des difficultés à respirer (p. ex. respiration trop rapide, essoufflement en l'absence d'effort physique)	1	2	3	4
29. C'était difficile de me motiver à faire quelque chose	1	2	3	4
30. J'ai eu des tremblements (p. ex. des mains)	1	2	3	4
31. Je ressentais beaucoup d'énergie nerveuse	1	2	3	4
32. J'appréhendais les situations qui me mettraient dans une situation de panique et où je serais ridiculisé(e)	1	2	3	4
33. Je sentais que je n'avais plus rien à attendre	1	2	3	4

34. J'étais déprimé(e) et triste	1	2	3	4
35. J'avais l'impression que je n'étais pas loin d'une attaque de panique	1	2	3	4
36. J'étais incapable de ressentir de l'intérêt et du plaisir à faire des choses	1	2	3	4
37. J'avais le sentiment que je ne valais rien	1	2	3	4
38. J'étais conscient de mon rythme cardiaque en l'absence de tout effort physique (p. ex impression d'augmentation de la fréquence cardiaque, palpitations)	1	2	3	4
39. J'avais peur sans raison particulière	1	2	3	4
40. J'avais l'impression que ma vie n'avait pas de sens	1	2	3	4

Renseignements démographiques

1. Quelle est votre année de naissance ? (Date) _____

2. Quel est votre sexe ? Masculin Féminin Ne souhaite pas répondre

3. Quel est votre situation familiale ?

Célibataire Marié(e) Divorcé(e) Séparé(e) Veuf(ve) Ne souhaite pas répondre

4. Quel est votre niveau d'éducation ?

Illettré(e) Lycée
 Ecole élémentaire Université
 Collège Diplôme de troisième cycle (Master & Doctorat)

5. Est-ce que vous travaillez ?

Oui Non Ne souhaite pas répondre

6. Selon vous, comment est la situation financière actuelle ?

Très mauvaise Mauvaise Ni bonne ni mauvaise Bonne Très bonne

7. Avec qui habitez-vous ?

Tout(e) seul(e) Avec d'autres personnes Avec ma famille Sans domicile fixe

Expérience de l'immigrant(e)

1. Dans quel pays êtes-vous né(e) ? (Nom du pays) _____

2. A quel âge avez-vous immigré à Chypre ? _____

3. Pour quelle raison avez-vous immigré à Chypre ?

Travail Etudes Guerre/ Conflit Autre : _____

4. Depuis quand vivez-vous à Chypre ?

_____ans et _____mois

5. Quelles sont vos conditions de vie à Chypre ?

Propriétaire d'une maison ou d'un appartement

Locataire d'une maison ou d'un appartement

Logement financé par l'Etat

Autre, veuillez préciser : _____

6. Quelle est votre première langue ? (langue maternelle) _____

7. Statut

Permis de travail

Visa étudiant

Demandeur d'asile

Protection subsidiaire

Réfugié reconnu

Je ne sais pas

3. Ερωτηματολόγιο στην Αραβική Γλώσσα

عزيزي/ عزيزتي

تم إعداد هذا الاستبيان من أجلك ومن أجل أقربائك. على وجه التحديد، تم تصميمه للتحقق من العلاقة بين الوضع القانوني والصحة العقلية للمهاجرين الذين يعيشون في قبرص. في هذا الاستبيان لا توجد إجابات صحيحة أو إجابات خاطئة. لكن المهم جداً هو الإجابة على الأسئلة بصدق وأمانة وفقاً لما تشعر به. يرجى التأكد من إجابتك على جميع الأسئلة والبيانات الواردة في هذا الاستبيان. حيث يتكون الاستبيان من ست (6) صفحات.

الاستبيان لا يتطلب منك تسجيل اسمك، كما ستبقى الإجابات في سرية تامة.

شكراً لك على مساعدتك ودعمك!

اقرأ بعناية كل عبارة من العبارات الموجودة في الجدول التالي. ثم ضع دائرة حول رقم واحد من الأرقام الذي تعتقد أنه يتوافق مع ما تشعر به. رقم 1 يمثل الإجابة بـ "أرفض بشدة"، ورقم 2 يمثل الإجابة بـ "أرفض"، ورقم 3 يمثل الإجابة بـ "لا أوافق ولا أرفض"، ورقم 4 يمثل الإجابة بـ "أوافق"، ورقم 5 يمثل الإجابة بـ "أوافق بشدة". علماً بأنه لا توجد إجابة صحيحة أو خاطئة.

مقياس التوجه الديني

5 أوافق بشدة		4 أوافق		3 لا أوافق ولا أرفض		2 أرفض		1 أرفض بشدة	
5	4	3	2	1	1. أنا أستمتع بالقراءة عن ديني				
5	4	3	2	1	2. من المهم بالنسبة لي قضاء وقت في التأمل وفي الصلاة				
5	4	3	2	1	3. كثيراً ما يكون لدي شعور قوي وحماية				
5	4	3	2	1	4. أحاول جاهداً أن أعيش حياتي وفقاً لمعتقداتي الدينية				
5	4	3	2	1	5. الصلاة هي من أجل السلام والسعادة				
5	4	3	2	1	6. أذهب إلى مكان العبادة * لأنه يساعدني على تكوين صداقات				
5	4	3	2	1	7. أذهب إلى مكان العبادة * غالباً لكي أقضي وقت مع الأصدقاء				
5	4	3	2	1	8. إن نهج حياتي الكامل قائم على ديني				
5	4	3	2	1	9. أذهب إلى مكان العبادة * بشكل أساسي لأنني أستمتع برؤية الأشخاص الذين أعرفهم هناك				
5	4	3	2	1	10. لا يهم كثيراً ما أؤمن به طالما أنني جيد				
5	4	3	2	1	11. أكثر ما يقدمه لي الدين هو الراحة في أوقات الضيق والحزن				
5	4	3	2	1	12. على الرغم من أنني متدين، إلا أنني لا أجعل ذلك يؤثر على حياتي اليومية.				
5	4	3	2	1	13. على الرغم من أنني أؤمن بديني، إلا أن هناك العديد من الأشياء الأخرى أكثر أهمية بالنسبة لي في الحياة.				

* مكان العبادة مثل: الكنيسة، المسجد، المعبد البوذي، المعبد الهندوسي، معبد السيخ، أو الكنيس اليهودي.

اقرأ بعناية كل عبارة من رقم 1 وحتى رقم 36 من الجدول التالي. ثم ضع دائرة حول رقم واحد تعتقد أنه يتوافق مع ما تشعر به خلال الأسبوع الماضي. الرقم 1 يمثل الإجابة بـ "لا على الإطلاق"، رقم 2 يمثل الإجابة بـ "قليلاً"، رقم 3 يمثل الإجابة بـ "قليلاً جداً" و رقم 4 يمثل الإجابة بـ "كثيراً". كما لا توجد إجابة صحيحة أو خاطئة.

أعراض الاكتئاب والضغط

4		3		2	1	
كثيراً		قليلاً جداً		قليلاً	لا على الإطلاق	
4	3	2	1			1. ينتابني شعور بالخوف المفاجئ من دون أي سبب
4	3	2	1			2. لدي شعور بالخوف
4	3	2	1			3. لدي شعور بالإغماء أو الدوخة أو الضعف
4	3	2	1			4. لدي عصبية أو عدم استقرار داخلي
4	3	2	1			5. لدي زيادة في ضربات القلب
4	3	2	1			6. لدي رجفة
4	3	2	1			7. لدي الشعور بالتوتر أو الضغط
4	3	2	1			8. لدي صداع
4	3	2	1			9. لدي هلع أو رعب أو ذعر
4	3	2	1			10. لدي شعور بالقلق أو عدم الراحة والطمأنينة
4	3	2	1			11. لدي شعور بانخفاض الطاقة والكسل
4	3	2	1			12. ألوم نفسي علي بعض الأمور
4	3	2	1			13. أبكي بسهولة
4	3	2	1			14. لدي فقدان في الرغبة الجنسية والمتعة الحسية
4	3	2	1			15. لدي ضعف في الشهية
4	3	2	1			16. لدي صعوبة في النوم، أو النوم لساعات كافية
4	3	2	1			17. لدي شعور باليأس من المستقبل
4	3	2	1			18. لدي شعور بالحزن
4	3	2	1			19. لدي شعور بالوحدة

4			3		2	1	
كثيراً			قليلاً جداً		قليلاً	لا على الإطلاق	
4	3	2	1				20. لدي أفكار لإنهاء حياتي
4	3	2	1				21. لدي شعور بأنني محاصر أو مقبوض
4	3	2	1				22. أقلق كثيراً بشأن الأشياء
4	3	2	1				23. لدي شعور بعدم الاهتمام بالأشياء
4	3	2	1				24. لدي شعور بأن كل شيء جهد
4	3	2	1				25. لدي شعور بانعدام القيمة
4	3	2	1				26. شعرت بحالة جفاف في الفم
4	3	2	1				27. لا أستطيع أن أشعر بأي شعور إيجابي على الإطلاق
4	3	2	1				28. لقد عانيت من صعوبة في التنفس (مثل سرعة التنفس بشكل مفرط، أو ضيق في التنفس في حالة عدم وجود مجهود بدني)
4	3	2	1				29. لقد وجدت صعوبة في الشروع بعمل شيء ما
4	3	2	1				30. لقد شعرت بالرعدة (على سبيل المثال في اليدين)
4	3	2	1				31. شعرت أنني كنت أستخدم الكثير من الطاقة العصبية
4	3	2	1				32. كنت أقلق بشأن المواقف التي قد أصاب فيها بالذعر واجعل من نفسي أضحوكة
4	3	2	1				33. شعرت أنه ليس لدي ما أتطلع إليه
4	3	2	1				34. شعرت بالحزن والكآبة
4	3	2	1				35. شعرت أنني على وشك الهلع
4	3	2	1				36. لم أكن قادراً على أن أصبح متحمس لأي شيء
4	3	2	1				37. شعرت أنني لم أكن أستحق الكثير كشخص
4	3	2	1				38. لقد عشت بعض التأثيرات علي قلبي في غياب المجهود البدني (على سبيل المثال، زيادة معدل ضربات القلب، أو خلل ضربات القلب)
4	3	2	1				39. شعرت بالخوف دون أي سبب وجيه
4	3	2	1				40. شعرت أن الحياة لا معنى لها

المعلومات الشخصية

1. ما هو تاريخ ميلادك؟
2. ما هو جنسك؟ ذكر أنثى
3. ما هي حالتك الاجتماعية؟
 عازب متزوج مطلق منفصل أرمل لا أريد الإجابة
4. ما هو المستوى التعليمي لديك؟
 أمي لا أقرأ ولا أكتب تعليم ثانوي
 تعليم ابتدائي تعليم جامعي
 تعليم متوسط/اعدادي تعليم عالي (درجة الماجستير والدكتوراه)
- 6- هل لديك عمل؟
 نعم لا لا أريد الإجابة
- 8- من وجهة نظرك، ما هي حالتك المالية؟
 سيئة جداً سيئة لا سيئة ولا جيدة جيدة جيدة جداً
- 9- تعيش مع من؟
 أعيش وحيداً أعيش مع أشخاص آخرين أعيش مع عائلتي أنا بلا مأوى

نوع الإقامة

- 3- في أي بلد ولدت؟ (اسم البلد)-----
- 4- في أي عمر هاجرت الي قبرص؟-----
- 5- لماذا هاجرت الي قبرص؟
- للعمل للدراسة بسبب الحرب والصراع أسباب أخرى-----
- 6- منذ متى وأنت تعيش في قبرص؟
- منذ----- عام و----- أشهر
- 7- ما هي ظروفك المعيشية في قبرص؟
- أنا امتلك منزل أو شقة
- أنا استأجر منزل أو شقة
- أعيش في سكن ممول من الدولة
- غيره-----
- 8- ما هي لغتك الأصلية؟ (اللغة الأم)-----
- 9-نوع الإقامة؟
- إقامة عمل
- إقامة طالب
- طالب لجوء
- طالب حماية
- لاجئ معترف به
- لا أعرف